

ΝΙΟΧΩΡΙΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΔΙΟΥ ΝΕΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΚΥΘΡΕΑΣ

ΝΙΟΧΩΡΙΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΝΕΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΚΥΘΡΕΑΣ

Σύμβουλος Έκδοσης: Απόστολος Γ. Κουρουπάκης
Συνεργάτες τεύχους: Χρίστος Λαμπριάς, Εύα Χαραλάμπους, Απόστολος Γ. Κουρουπάκης, Ιάκωβος Τσαγκάρης, Σοφοκλής Χατζηανδρέου, Μύρια Θράσου, Μαρία Νικολαΐδου Βακανά, Ελένη Κόκκινου Βακανά, Παναγιώτα Χριστούδια Τζιάμπου, Λουκάς Τσαγκάρης, Λένια Ζερβού Λαμπριά, Παπαντώνης Αντωνιάδης

Μετάφραση κειμένων στα αγγλικά:

Αθηνά Καρσερά Γιαζού

Texts translation: Athina Karsera Yiazou

Σελίδωση: Χρυσόστομος Δημητρόπουλος

Διεύθυνση: Μαγνησίας 3, 1056 Λευκωσία, Τηλ. 99 330981

Ηλεκτρονική επικοινωνία: lambriasc@yahoo.com

Ιστοσελίδα: <http://www.nochorio.org.cy>

Facebook: <https://www.facebook.com/>

Κοινοτικό Συμβούλιο Νέου Χωρίου Κυθρέας

Εκτύπωση: Τυπογραφεία «ΚΩΝΟΣ Λτδ»

Αμαζόνων 3, 2150 Στρόβολος, Τ.Κ. 20287

Τηλ. 22 491419, Φαξ: 22 491443

Email: info@konospress.com

Website: www.konospress.com

ISSN 2547-9156 (print) / ISSN 2547-9164 (online)

Στα κείμενα εκφράζονται προσωπικές απόψεις των συνεργατών που τα υπογράφουν και δεν εκφράζουν ούτε δεσμεύουν με κανένα τρόπο το Κοινοτικό Συμβούλιο.

**ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ
ΝΕΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΚΥΘΡΕΑΣ**

Κοινοτάρχης: Χρίστος Λαμπριάς

Μαγνησίας 3, 1056, Λευκωσία

Τηλ. 99 330981, Email: lambriasc@yahoo.com

Αν. Κοινοτάρχης: Ανδρούλα Φιλιππίδου-Αθανασιάδου

Ολύμπου 37, 2322 Κ. Λακατάμια

Τηλ. 99311290, Email: aphilippidou@gmail.com

Μέλη

Κώστας Κοκονής

Αβραάμ 4, 2049, Στρόβολος

Τηλ. 99222635, Email: kokonc@cytanet.com.cy

Σοφοκλής Χατζηανδρέου

Ιωάννη Καποδίστρια, 2236, Λατσιά

Τηλ 99244212, Email: sofos@hotmail.com

Χαράλαμπος Κυριακίδης

Αγίας Τριάδας 5, 2548, Δάλι

Τηλ. 99592158, Email: p.kyriakides@cytanet.com.cy

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- 6 **Άρθρο:** Γροθιά στο παρελθόν
- 7 **Άρθρο:** Από το Παρίσι στο Νέο Χωριό και ο πιο αδυσώπητος εχθρός...
- 10 **Ρεπορτάζ:** Τιμήθηκαν οι πρωτεργάτες για ανέγερση ναού Αγίου Χαραλάμπους
- 12 **Ρεπορτάζ:** Τιμή και δόξα στους πεσόντες Νιοχωρίτες
- 14 **Βιβλίο:** Στο «χωριουδάκι του Νοστιμούλη» ξέρουν από σωστή διατροφή
- 16 **Πρόσωπο:** Κώστας (Gus) Γεωργίου: Ένας Νιοχωρίτης βετεράνος τραυματίας του πολέμου της Κορέας
- 24 **Δίλημμα:** «Αναμνήσεις από τα σχολικά χρόνια
- 26 **Συνέντευξη:** Ο Νικόλας Πόντος θυμάται το αγαπημένο του χωριό
- 36 **Ιστορία:** Ο Μίχαλος με τον γιο του στη Γαλλία το 1920
- 42 **Πρόσωπο:** Ο παπα-Διομήδης ξετυλίγει το κουβάρι της μνήμης του
- 50 **Πρόσωπο:** Γιαννακός, για δεκαετίες καλλίφωνος δεξιός ψάλτης
- 52 **Ιστορία:** Τα πρώτα λεωφορεία του Νιοχώρκου
- 60 **Θύμνος:** Τα λεωφορεία του '70
- 62 **Θύμνος:** Άρωμα από γιασεμί, λουβανούδες και κανέλα
- 64 **Δίλημμα:** Στου Νικολή του Τρίγγου την ταβέρνα
- 67 **Θύμνος:** Οικοκυρές, αλλά και κεντήτριες και υφάντριες
- 68 **Λαογραφία:** Ήθη, έθιμα, παραδόσεις από το Νέο Χωριό Κυθρέας
- 70 **Θέμα:** Το Νέο Χωριό Κυθρέας στον Τύπο
- 72 **Φωτογραφήματα**
- 76 **Γαστρονομία:** Τσορβάς (κολοκυθόσουπα)
- 74 **Γνωρίζετε ότι...**

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΟΦΥΛΛΟΥ:

Το λεωφορείο του συγχωριανού μας Κώστα Κυριάκου (Κώστουλλου), αρχές δεκαετίας 1960.

Εισφορές

Νάσος Κτωρίδης εις μνήμη της μητέρας του Κρίνας, του παππού του Γεωργίου και της γιαγιάς του Αναστασίας	€400
Αντρέας Φελλάς εις μνήμη του πατέρα του Σάββα	€200
Λένια Ασπρή Κυριάκου εις μνήμη του πατέρα της Αντρέα	€200
Έλλη Καρτακούλλη εις μνήμη του συζύγου της Λούκα και της κόρης της Στάλως	€150
Παπαντώνης Γ. Αντωνιάδης εις μνήμη των γονέων του Γιαννακού και Μαρίτσας και του αδελφού του Νίκανδρου	€100
Ελένη Κόκκινου-Βακανά εις μνήμη του συζύγου της Παναγιώτη και του αδελφού της Θεόδωρου	€100
Αντρέας Χειλάς εις μνήμη του πατέρα του Θεόδωρου	€100
Κυριάκος, Αντρέας και Κώστας Λαμπριάς εις μνήμη του θείου τους Κώστα Λαμπρία	€100
Ρένος Γεωργίου (Μάρκου) εις μνήμη των γονέων του Μάρκου και Κατερίνας και του αδελφού του Σωτήρη	€100
Αντρέας Λαζανίτης εις μνήμη των γονέων του	€50
Χρίστος Μελή Λαμπριάς εις μνήμη του πατέρα του Μελή Λαμπρία	€50
Βάσος Ανδρέου εις μνήμη του αδελφού του Τάκη και των φίλων του Θεμιστοκλή (Κοκλή), Παντελή και Σάββα	€30

Όσοι επιθυμούν να κάνουν εισφορά μπορούν να επικοινωνούν με τον κοινοτάρχη και τα μέλη του Κοινοτικού Συμβουλίου. Επίσης, για διευκόλυνση παρατίθεται ο αριθμός λογαριασμού του Κοινοτικού Συμβουλίου στην **Τράπεζα Κύπρου**.
Αρ. λογαριασμού: 357025125741 **Iban:** CY60002001950000357025125741 **SWIFT/BIC:** BCYPCY2N

ΟΦΕΙΛΟΜΕΝΗ ΑΠΟΛΟΓΙΑ

Στο προηγούμενο τεύχος της *Νιοχωρίτικης Φωνής* στο δημοσίευμα με τίτλο «Η ζωή μιας άλλης εποχής στο Νιόχωρκο», σελ. 48, της Μαρίας Νικολαΐδου Βακανά, εκ παραδρομής, γράφτηκε ότι τα παιδιά του ζεύγους Χάμπου και Μαρίτσας Ζερβού, Αντρέας και Νίτσα, ήταν δίδυμα. Το λάθος δεν οφείλεται στην κα Μαρία Νικολαΐδου Βακανά, αλλά στη συστακτική επιτροπή, η οποία και απολογείται γι' αυτό και επανορθώνει, ζητώντας την κατανόησή σας. Δυστυχώς, στο λάθος έβαλε το χεράκι του και ο δαίμων του τυπογραφείου.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Έχει κυκλοφορήσει το ημερολόγιο τοίχου για το 2021, το οποίο είναι αφιερωμένο στο Νιόχωρκο μιας άλλης εποχής. Στις πρώτες σελίδες υπάρχουν οι φωτογραφίες των πεσόντων, των εκτελεσθέντων και των αγνοουμένων συγχωριανών μας ενώ στις υπόλοιπες, φωτογραφίες παλιές με Νιοχωρίτες σε εκδρομές, γάμους και γλέντια. Το ημερολόγιο διατίθεται προς πώληση προς €5 στο περίπτερο του Σταύρου Λαμπρία, οδός Τομπάζη 48. Επίσης, μπορείτε να το παραγγείλετε στα τηλέφωνα του κοινοτάρχη και των μελών του Κοινοτικού Συμβουλίου.

Προλόγισμα

ΑΠΟ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟ ΛΑΜΠΡΙΑ
ΚΟΙΝΟΤΑΡΧΗ ΝΕΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΚΥΘΡΕΑΣ

Αγαπητοί συγχωριανοί και συγχωριανές

Η προσπάθεια που ξεκίνησε πριν από δυόμισι χρόνια με την έκδοση του πρώτου τεύχους της *Νιοχωρίτικης Φωνής*, του εξαμηνιαίου περιοδικού του Κοινοτικού Συμβουλίου, συνεχίζεται και φθάσαμε αισίως στο έκτο τεύχος. Τα πολύ θετικά σχόλια που παίρνουμε δείχνουν ότι αγκαλιάσατε το περιοδικό και περιμένετε με λαχτάρα το επόμενο τεύχος. Χαρακτηριστικά, συγχωριανή μας μου είπε ότι η μητέρα της το διάβασε δύο και τρεις φορές και ρωτά πότε θα κυκλοφορήσει η επόμενη έκδοση. Τέτοιες αναφορές μάς δίνουν κουράγιο για να συνεχίσουμε με το ίδιο μεράκι και θάρρος για να βελτιώσουμε ακόμη περισσότερο το περιοδικό μας, εμπλουτίζοντας τη θεματολογία και καλύπτοντας μια ευρεία γκάμα θεμάτων.

Η δημοσίευση πτυχών από την καθημερινή ζωή των προγόνων μας σε εποχές πολύ δύσκολες όχι μόνο για βιοπορισμό αλλά για οικονομική ανάπτυξη, ευημερία και κοινωνική πρόοδο, η αναζήτηση πληροφοριών σχετικά με το χωριό μας σε διάφορα αρχεία και βιβλιοθήκες και η καταγραφή μαρτυριών με προφορικές συνεντεύξεις από υπερήλικες Νιοχωρίτες, αποσκοπούν στην καταγραφή της ιστορίας του κατεχόμενου χωριού μας, παραδίδοντας με αυτό τον τρόπο στις επόμενες γενιές ένα έργο για το οποίο να αισθάνονται υπερήφανοι.

Σε αυτό το τεύχος υπάρχει αφιέρωμα για τον ιερέα της κοινότητάς μας, τον πρωτοπρεσβύτερο Διομήδη, με τη συμπλήρωση αισίως 60 χρόνων διακονίας. Του ιερέα που άφησε το δικό του αποτύπωμα στην κοινωνία του χωριού μας με την αδιάλειπτη διακονία του από νεαρή ηλικία στο χωριό μας και μετά στην προσφυγιά με αποκορύφωμα την ανέγερση της εκκλησίας του Αγίου Χαράλαμπους στην Αγλαντζιά που έγινε πραγματικότητα με τις άοκνες προσπάθειές του και τη συμβολή του συνόλου της κοινότητας. Επίσης, περιλαμβάνεται και συνέντευξη του Νικολάου Πόντου, ο οποίος φέρνει στον νου θύμησες από το παρελθόν, δίδοντας πολλές πληροφορίες για τη ζωή στο Νιόχωρκο μιας άλλης εποχής. Δύο

ρεπορτάζ για δύο μετανάστες Νιοχωρίτες, έναν στη Γαλλία και έναν στις ΗΠΑ, εμπλουτίζουν τη θεματολογία του περιοδικού. Ο «Γάλλος» είναι ο Κυριάκος Μίχαλος και ο «Αμερικάνος» ο Κώστας Γεωργίου (γιος του Μάρκου και της Κατερίνας) που πήρε μέρος και τραυματίστηκε στον πόλεμο της Κορέας το 1950. Το δεύτερο δημοσιεύεται και στην αγγλική για να μπορούν να το διαβάσουν και οι νέοι απόδημοι Νιοχωρίτες. Με την ευκαιρία απευθύνω εγκάρδιο χαιρετισμό στους Νιοχωρίτες απόδημους διαβεβαιώνοντάς τους ότι θα συνεχίσουμε την προσπάθειά μας. Δημοσιεύεται επίσης εκτενές ρεπορτάζ-έρευνα για τα πρώτα λεωφορεία του χωριού, αυτά με την ξύλινη κάσια, που ξεκινούσαν χωρίς το πρωί τα δρομολόγια προς τη Λευκωσία. Μπορείτε ακόμη να πάτε νοερά στο μπακάλικο-ταβέρνα του Νικολή του Τρίγκου σε μια εξαιρετική παρουσίαση του Λουκά Τσαγκάρη.

Στο παρόν τεύχος για ακόμη μία φορά θα βρείτε και άλλα πολλά ενδιαφέροντα για την ιστορία και τους ανθρώπους του αγαπημένου μας χωριού.

Με αυτές τις σκέψεις χαιρετίζω την έκδοση του έκτου τεύχους του περιοδικού μας, εκφράζοντας θερμές ευχαριστίες σε όσους συνέβαλαν με οποιοδήποτε τρόπο στην έκδοση του παρόντος τεύχους. Ταυτόχρονα, καλώ τους νέους να έλθουν κοντά στο περιοδικό. Ευχαρίστως θα δημοσιεύσουμε δικές τους συνεργασίες.

Τέλος, ευχαριστώ θερμά όσους καταχώρισαν δι-αφημίσεις ή έκαναν χρηματική εισφορά για κάλυψη των εξόδων του περιοδικού μιας και διανέμεται και αποστέλλεται δωρεάν, με την ελπίδα ότι το παράδειγμά τους θα βρει πολλούς μιμητές.

Υγ. Δυστυχώς, η πανδημία του κορωνοϊού δυσκολεύει τις προσπάθειες της συντακτικής επιτροπής στο έργο της. Επίσης, εξαιτίας της πανδημίας, το Κοινοτικό Συμβούλιο αναγκάστηκε να αναστείλει κάποιες δραστηριότητες, όπως η συνεστίαση αρχές Δεκεμβρίου, η επίσκεψη των νέων στο χωριό και η πραγματοποίηση εκδρομών – προσκυνημάτων.

Γροθιά στο παρελθόν

ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Γ. ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Τα τελευταία χρόνια, με αφορμή την ενασχόλησή μου με το Νέο Χωρίο ασχολούμαι συστηματικά με την τοπική ιστορία και ανακαλύπτω συνεχώς μια διαφορετική Κύπρο, μία Κύπρο σχεδόν φανταστική, που τη διαβάζω ακόμα στον Μιχάλη Πασιαρδή, στον Λιασίδη, ίσως την βρίσκω στον Λιπέρτη, και σε όλους τους ποιητάρηδες περασμένων δεκαετιών. Καμιά φορά τη βρίσκω σε κάποια καφεενία προσφυγικών συλλόγων ή ορεινών κοινοτήτων. Θα μου πείτε παρελθοντολογία και ποιον ενδιαφέρει τι έγινε πριν από εκατό ή περισσότερα χρόνια; Σίγουρα κάποιους θα ενδιαφέρει, σκέφτομαι και συνεχίζω να ψάχνω, να ρωτάω, να αφουγκράζομαι τα σοκάκια, τις παλιές εφημερίδες, τα παλιά βιβλία, τις παλιές φωτογραφίες. Τελευταία, μελετώ τις τ/κ εφημερίδες και εκεί βλέπω ένα άλλο παρελθόν, μια άλλη αφήγηση. Το παρελθόν, ξέρετε, δεν ορίζει τίποτε περισσότερο από το ποιοί ήμαστε, το σημείο από το

Εμείς επιμένουμε είτε να ντρεπόμαστε είτε να είμαστε υπερήφανοι, χωρίς να ξέρουμε τι κάναμε λάθος και δεν θα έπρεπε να είμαστε υπερήφανοι, χωρίς να εξετάζουμε τι άλλο κάναμε καλό και δεν θα έπρεπε μόνο να ντρεπόμαστε.

οποίο ξεκινήσαμε και δεν πρέπει απαραίτητως να είμαστε περήφανοι γι' αυτό ή να ντρεπόμαστε γι' αυτό. Πρέπει μόνο να το παραδεχθούμε ως γεγονός και εμείς έτοιμοι να το αντιμετωπίσουμε, κι ας ματώσουμε.

Αυτά σκέφτηκα, όταν είδα τα εγκαίνια του μνημείου του αγνοούμενου της Τόχνης στην ομώνυμη κοινότητα. Προς Θεού, δεν συζητάω αν του έπρεπε ή όχι μνημείο του ανθρώπου που χάθηκε στη λαίλαπα του πολέμου. Αλλά σε ένα χωριό τόσο πολύ φορτισμένο με αρνητική αύρα. Ογδόντα τ/κ, μεταξύ αυτών και παιδιά δολοφονήθηκαν... Την ίδια μέρα ένα ακόμη έγκλημα συντελέστηκε στα τ/κ χωριά Αλόα, Μαράθα, Σανταλάρη, όπου συνολικά, 126 άτομα δολοφονήθηκαν, ενώ είχαν προηγη-

θεί καθημερινοί βιασμοί γυναικών και κοριτσιών. Φρίκη, φρίκη, τίποτε άλλο πέρα από φρίκη. Εν τω μέσω της β' εισβολής άνθρωποι της ΕΟΚΑ Β', αν μη τι άλλο, αντί να σκέπτονται τι θα κάνουν για να υπερασπιστούν τη ζωή των δικών τους ανθρώπων, συγκροτούν ένα άθλιο συνονθύλευμα ανθρώπων και επιτίθενται ως αγέλη υαινών, διψώντας για αίμα...

Ναι, είναι και αυτά τα εγκλήματα μέρος του παρελθόντος, εκείνου του παρελθόντος που πονάει τη συλλογική μνήμη, αλλά υπεύθυνοι είναι μόνον όσοι ηθικά και φυσικά ενεπλάκησαν... ουδείς άλλος φταίει. Αυτές τις φρικώδεις πράξεις η Δημοκρατία για πολλούς και διάφορους λόγους δεν κατάφερε να τις τιμωρήσει, δεν έπρεπε λοιπόν ένας να σκεφτεί να μην ξύσει τις παλιές πληγές και να βρισκόταν ένας άλλος τρόπος να τιμηθεί ο αγνοούμενος της κοινότητας, ο οποίος καλώς τιμάται.

Μη νομίζετε ότι προσπαθώ να πω απλώς ότι κι εμείς κάναμε πολλά, βέβαια και κάναμε, και οι τ/κ έκαναν πολλά. Στο Παλαίκυθρο έγιναν τα αίσχη, και οι Καρπασίτες υπέφεραν τα πανδείνα, και οι Νιοχωρίτες Γιαννακός και Κυριάκος και άλλοι πολλοί από το χωριό κανέναν ποτέ δεν πείραξαν, μόνο τες τσούρες τους ήθελαν να ποτίσουν. Ο Παπαγιάννης και οι άλλοι τέσσερις στο Τζιάος ξεγελάστηκαν οικτρά και κάπνισαν ένα τελευταίο τσιγάρο. Στο Τραχώνι βιάστηκαν γυναίκες, στους συνοικισμούς στο Δασάκι της Άχνας κατασκήνωσαν πολλές βιασθείσες που έμελλε να ζήσουν με το στίγμα... Και αυτά είναι παρελθόν και αυτά είναι μνήμη και αυτά πονάνε.

Κανείς δεν μίσησε περισσότερο τα τέκνα αυτής της γης από τα ίδια της γεννήματα. Τι κι αν οι ποιητές επιμένουν να μας παραγγέλνουν να μείνουμε στον ρότσο μας, τι κι αν οι ποιητές ελπίζουν ότι μια θεία δύναμη θα διώξει μακριά όλα τα κακά... Εμείς επιμένουμε είτε να ντρεπόμαστε είτε να είμαστε υπερήφανοι, χωρίς να ξέρουμε τι κάναμε λάθος και δεν θα έπρεπε να είμαστε υπερήφανοι, χωρίς να εξετάζουμε τι άλλο κάναμε καλό και δεν θα έπρεπε μόνο να ντρεπόμαστε.

Για αυτό έχει σημασία να ξέρουμε ιστορία, για να μπορούμε να διαχειριστούμε το παρελθόν με τρόπο επωφελές για το αύριο, για τις επόμενες γενιές. Θα κλείσω με αυτό που μου είπε τ/κ από τη Μελάθκια της Πάφου, από το 1975 κάτοικος του Νέου Χωρίου Κυθρέας...

«Σαν τον τόπο του πλασμάτου εν έσσει. Έσσει πολλά νερά η Μελάθκια, ξέρεις το;».

Από το Παρίσι στο Νέο Χωριό και ο πιο αδυσώπητος εχθρός...

ΤΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ ΤΣΑΓΚΑΡΗ

Οταν ξεκινήσαμε να συζητάμε με τη 17χρονη Μαριλένα Θεοδώρου (κόρη της χωριανής μας Δέσπως Ρωτού και εγγονή του Νίκου και της Έλλης Ρωτού) για την εμπειρία της στο Παρίσι, όπου φιλοξενήθηκε από μια γαλλική οικογένεια στο πλαίσιο του προγράμματος Erasmus, δεν είχα πρόθεση να γράψω οτιδήποτε στη *Νιοχωρίτικη Φωνή*. Το θέμα, εξάλλου, δεν φαινόταν να αφορά τον σκοπό και τον στόχο του περιοδικού. Της άρεσε πολύ η εμπειρία, η οικογένεια που τη φιλοξένησε τους φρόντιζε πολύ και νοιαζόταν για εκείνους, λέει. Της έκανε εντύπωση ο διαφορετικός τρόπος ζωής στη Γαλλία και ο διαφορετικός τρόπος σκέψης σε σχέση με τη λειτουργία των σχολείων. Θαύμασε πολύ και τις ομορφιές του Παρισιού. Πώς να μη θαυμάσεις το Παρίσι!

Σε τέτοιες περιπτώσεις είθισται να γίνεται και ανταπόδοση της επίσκεψης, λέει. Τη ρωτώ πώς φάνηκε η Κύπρος στους Γάλλους μαθητές και τι τους άρεσε περισσότερο. Η απάντηση κλασική: Λάτρεψαν την κυπριακή φιλοξενία και το κυπριακό σουβλάκι! Οι Γάλλοι μαθητές ξεναγήθηκαν, λέει, σε μέρη όπως η παλιά Λευκωσία και η οδός Λήδρας, η Λεμεσός όπου επισκέφθηκαν το Κούριο και η ακριτική Δερύνεια. Εκεί είχαν την ευκαιρία να ατενίσουν από μακριά την κατεχόμενη πόλη της Αμμοχώστου.

Η αναφορά στην κατεχόμενη πόλη οδήγησε φυσιολογικά την κουβέντα στο δικό μας κατεχόμενο χωριό. «Τι σου λέει η μητέρα ή η γιαγιά σου για το Νέο Χωριό; Θα ήθελες να το επισκεφθείς;» τη ρωτώ. Η απάντηση άκρως ενδιαφέρουσα: «Δεν πήγα ποτέ στο Νέο Χωριό, ούτε και νομίζω ότι θέλω να πάω. Θέλω να μάθω για το Νέο Χωριό, αλλά όχι να το δω και μείνω. Δεν θέλω να πάω, διότι ξέρω ότι θα επηρεαστώ απ' αυτά που θα δω [...] και θα στενοχωρηθώ. Άκουσα πώς ήταν το χωριό κυρίως από τις ιστορίες της γιαγιάς μου».

«Καλά, δεν θα ήθελες να πας με τη γιαγιά σου έστω και μία φορά; Δεν είσαι περιέργη να δεις, να μάθεις πού γεννήθηκε η μαμά σου, πού έζησε η γιαγιά σου;» επιμένω. «Θα ήθελα να μάθω, αλλά δεν ξέρω αν θα έκανε τόσο μεγάλη διαφορά αν το έβλεπα», ήταν η απάντηση που αποτύπωνε μian σκληρή πραγματικότητα, ο χρόνος είναι ο πιο αδυσώπητος εχθρός της λύσης και της επανένωσης της Κύπρου και εδραιώνει τη διχοτόμηση, δικαιώνοντας τον Ραούφ Ντενκτάς και υλοποιώντας το «όραμά» του.

Όταν ρώτησα από περιέργεια τι της λένε η γιαγιά της και η μητέρα της για το χωριό, απάντησε: «Μου λένε

Ενόσω περνάει ο χρόνος χωρίς λύση στο Κυπριακό παγιώνονται τα τετελεσμένα της εισβολής και εδραιώνεται η διχοτόμηση, αφού η νέα γενιά Ελληνοκυπρίων, άνθρωποι πολύ μεγαλύτεροι από τη 17χρονη Μαριλένα, δεν έχουν ισχυρούς δεσμούς με την κατεχόμενη γη μας και κατά πάσα πιθανότητα δεν θα είναι διατεθειμένοι να επιστρέψουν, έστω και αν τους επιτραπεί.

ιστορίες για το χωριό, πώς ζούσαν, τι έκαναν, πώς ήταν οι συνήθειές τους. Ότι ο κόσμος παρήγαγε μόνος του τα πιο πολλά πράγματα που κατανάλωνε. Για παράδειγμα, μάθαινε να κάνει γιαούρτι, ενώ εμείς σήμερα το αγοράζουμε. Μου είπε η γιαγιά μου ότι ο παππούς ο Γιακουμής είχε όρνιθες για παράδειγμα και ότι μία φορά την εβδομάδα έσφαζαν μια για να φάνε».

«Είδες ποτέ φωτογραφίες από το χωριό», συνεχίζω να ρωτώ. «Είδα την εκκλησία του χωριού τον Άγιο Χαράλαμπο. Την κατεστραμμένη εκκλησία. Επίσης, λόγω του ότι είχα κάνει μian εργασία παλαιότερα για τις κατεχόμενες εκκλησίες μας, θυμάμαι ότι έχουν πολλές ομοιότητες με την εκκλησία που έχουμε τώρα (στην Αγλαντζιά)».

Μια τυχαία συνομιλία για ένα τυχαίο γεγονός ήταν η αφορμή για να μας υπενθυμίσει την σκληρή πραγματικότητα: ενόσω περνάει ο χρόνος χωρίς λύση στο Κυπριακό παγιώνονται τα τετελεσμένα της εισβολής και εδραιώνεται η διχοτόμηση, αφού η νέα γενιά Ελληνοκυπρίων, άνθρωποι πολύ μεγαλύτεροι από τη 17χρονη Μαριλένα, που δεν έζησαν το χωριό και δεν έχουν καθόλου αναμνήσεις απ' αυτό, δεν έχουν ισχυρούς δεσμούς με την κατεχόμενη γη μας και κατά πάσα πιθανότητα δεν θα είναι διατεθειμένοι να επιστρέψουν, έστω και αν τους επιτραπεί.

ΕΥΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ

Προσφυγιά

Εμάς που μας αρπάζανε με βία τη ζωή
του Αυγούστου ένα πρωί,
εμάς που ξεριζώσανε σαν το μικρό δεντρί
και μας πετάξανε ρίζες να βγάλουμε σε μια άλλη γη,
εμάς που μας ρημάξανε το όνειρο της ζωής
και ξένοι γίναμε μες τη δική μας γη,
είμαστε εμείς που ακριβιά πληρώσαμε,
δίχως ποτέ να φταίμε και δίχως ενοχή.

Και το παιχνίδι των δυνατών καλά ως τώρα να κρατεί,
πάντα θα υπάρχουν πρόσφυγες, όσο γυρίζει η γη,
στις θάλασσες να αφήνουμε την τελευταία τους πνοή.
Στα μάτια δάκρυα θα παίζουνε και ένα μικρό γιατί,
στο χείλη η λύπη της φυγής και η ελπίδα στην ψυχή.

Πρόσφυγες πονεμένοι όλης τούτης της γης,
κατατρεγμένοι, προδομένοι, της φτώχειας αδερφοί,
την προσφυγιά μας θα κουβαλούμε ώσπου να βγει η ψυχή.

ΓΙΩΤΑ ΤΖΙΑΜΠΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥΔΙΑ

Οι κάττοι εν να μας σώσουν

Έρχονται κάττοι στην αυλή
εγέμωσεν ο τόπος
εν τα φαγιά μας ξόπρωτα
τζι αρέσκουν τους αλόπως.

Αν έβρουν πόρτα ανοικτή
εν ξαπολούν αγνάρι
πασ' τα τραπέζια βκαίνουσι
τζιαι ο χάρος όποιον πάρει.

Έπια την βέρκα τσα προχτές
τζι εβούρουν τους στη στράτα
εθύμωσεν ο άντρας μου
τζι είπεν μου ευτύς σταμάτα.

Εν τούτοι που εσώσασιν
την Κύπρο που τα φίδκια.
Είπουν του άησμε ολάν
τούτα εν παραμύθκια.

Τζι αν έτσι που εγίνηκε
τζαι τες κουφάες τρώσιν
έσην κάτι τριτζέφαλες
τωρά μεσ' το Βαρώσι.

Τζιαμέ να πάσιν βουρητοί
να φύουν οι κουβαλητοί
να καθαρίσει ο τόπος
η Κύπρος να λευτερωθεί
είναι ο μόνος τρόπος.

Νοέμβρης 2020

Τιμήθηκαν οι πρωτεργάτες για ανέγερση ναού Αγίου Χαραλάμπους

ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥ ΛΑΜΠΡΙΑ ΚΑΙ ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΜΕΪΒΑΤΖΗ

Με πρωτοβουλία του Κοινοτικού Συμβουλίου πραγματοποιήθηκε την Κυριακή, 18 Οκτωβρίου 2020, στην εκκλησία του Αγίου Χαραλάμπους Νέου Χωρίου Κυθρέας μνημόσυνο ιερέων, κοινοταρχών, εκκλησιαστικών επιτρόπων, ψαλτών, νεωκόρων και μελών των Κοινοτικού Συμβουλίου. Του μνημοσύνου προέστη ο πανιερώτατος μητροπολίτης Πάφου κ. Γεώργιος συλλειτουργούντων των ιερέων της κοινότητάς μας Παπαδιομήδη και Παπαντώνη (γιου του Γιαννακού του ψάλτη), του εκ Κυθρέας εφημέριου της εκκλησίας Παπαγεωργίου Κούλα και του ιεροδιακόνου Οδυσσέως.

Στο πλαίσιο του μνημοσύνου, η εκκλησιαστική επιτροπή τίμησε όσους συνέβαλαν στην ανέγερση του ναού Αγίου Χαραλάμπους Νέου Χωρίου Κυθρέας, στην Αγλαντζιά. Σε σύντομη ομιλία του ο γραμματέας της Εκκλησιαστικής Επιτροπής κ. Θεόδωρος Μείβατζης είπε: «Μαζευτήκαμε σήμερα εδώ στην εκκλησία μας για να αποδώσουμε τις οφειλόμενες τιμές στους οραματιστές και πρωτεργάτες της ανέγερσης του ιερού αυτού ναού, ο οποίος κτίστηκε σε ανάμνηση του κατεχόμενου ναού του Αγίου Χαραλάμπους που βρίσκεται στο σκλαβωμένο μας χωριό, το Νέο Χωριό Κυθρέας, όχι γιατί χάσαμε την πίστη και την ελπίδα μας για επιστροφή, αλλά για να γίνει ο χώρος της προσευχής και του αγώνα μας μέχρι την ευλογημένη μέρα της επιστροφής».

Στη συνέχεια αναφέρθηκε στο μαύρο καλοκαίρι του 1974, όταν ο πατήρ Διομήδης είχε την προνοητικότητα να πάρει ένα βαλιτσάκι στο οποίο έβαλε το άγιο ποτήριο, το άγιο δισκάριο, το αντιμήνσιο, τον αστερίσκο, καθώς και το ξύλινο μικρό αρτοφόριο και να περισώσει τα ιερά σκεύη.

Κάνοντας μια ιστορική αναδρομή αναφορικά με το κτίσιμο της εκκλησίας, που έγινε με πρωτοβουλία του Παπαδιομήδη και την οποία αγκάλιασαν όλοι οι Νιοχωρίτες και όχι μόνο, τόνισε ότι η εκπόνηση των σχεδίων έγινε δωρεάν από τον συγχωριανό μας αρχιτέκτονα Κωνσταντίνο Λέβα με εντολή ο νέος ναός να είναι ίδιος κατά το δυνατόν με τον κατεχόμενο ναό του χωριού μας και η ανέγερση του ναού ανατέθηκε στην εταιρεία Hypercon του συγχωριανού μας Γιαννάκη Χρυσάνθου, συζύγου της μακαριστής Φλώρας Κούννου, τους οποίους ευχαριστούμε. Η πρώτη θεία λειτουργία τελέστηκε από τον πατέρα Διομήδη στις 10 Φεβρουαρίου του 2007, ημέρα μνήμης

του πολιούχου μας Αγίου Χαραλάμπους, στον ημιτελή τότε ναό, πρόσθεσε.

Από την πλευρά του ο πανιερώτατος μητροπολίτης Πάφου κ. Γεώργιος εξήρε την προσφορά του πρωτοπρεσβύτερου Διομήδη, ο οποίος διακονεί πέραν των 60 χρόνων. Αναφέροντας ότι ο πατέρας του ήταν συμφοιτητής του πατρός Διομήδη στην Ιερατική Σχολή, σταχυολόγησε, μεταξύ άλλων, το πιο κάτω χαρακτηριστικό περιστατικό που τον εντυπωσίασε. «Ήταν 2-3 μήνες μετά την εισβολή. Το πραξικόπημα και η εισβολή βρήκαν τον πατέρα μου στην Αγγλία όπου είχε πάει για να τακτοποιήσει τον αδελφό μου για σπουδές μετά που τον είχε εκδιώξει η Χούντα των Αθηνών, ως Μακαριακό. Όταν, λοιπόν, αρχές Οκτωβρίου επέστρεψε στην Κύπρο, αναφερόταν με πολλή πικρία σε κάποιους συμμαθητές του στην Ιερατική Σχολή που είχαν στραφεί εναντίον του αρχιεπισκόπου Μακαρίου και μνημόνευαν τους καθαυμένους. Τον ρώτησα τότε, θυμάμαι, για δύο συμμαθητές του, που γνώρισα. Τι γίνεται, τον ρώτησα, με τον π. Διομήδη και τον π. Μιχάλη από το Παλιομέτοχο; Κι η απάντηση ήταν αποφασιστική. Αυτοί είναι άνθρωποι «τεσσαρακάντουνοι». Δεν θα μπορούσαν να παρασυρθούν σε καμιάν προδοσία, από καμιάν προπαγάνδα».

ΕΑΝ ΕΠΙΛΑΘΩΜΑΙ ΣΟΥ ΝΕΟ ΧΩΡΙΟΝ ΕΠΙΛΗΣΘΕΙ Η ΔΕΞΙΑ ΜΟΥ. . .

«Εκείνο, όμως, που ανακούφισε τον πατέρα Διομήδη στα πέτρινα χρόνια της προσφυγιάς», πρόσθεσε, ήταν η άμεση και πρωταγωνιστική ανάμειξη του στο κτίσιμο αυτού του ναού, που του θυμίζει την κοινότητά του και την εκκλησία του, και που κατέστη πόλος έλξης όχι μόνο των Νεοχωριτών αλλά και όλων των κατοίκων της περιοχής. Είναι ένα έργο που εκφράζει έναν πόθο που περιγράφεται παραστατικά και στην Παλαιά Διαθήκη: «Εάν επιλάθωμαι σου Νέο Χωριόν, επιλησθείη η δεξιά μου, κοληθείη η γλώσσα τω λαρυγγί μου εάν μη σου μνησθώ».

Ο πατήρ Διομήδης, βαθύτατα συγκινημένος, ευχαρίστησε τον πανιερώτατο για τη συνεχή και αδιάλειπτη συμπαράστασή του προς το πρόσωπό του, αλλά και το ειλικρινές του ενδιαφέρον για την κοινότητά μας. Επίσης, ευχαρίστησε την Εκκλησιαστική Επιτροπή για την τιμή που του έκανε.

Στη συνέχεια έγινε ανταλλαγή αναμνηστικών δώρων του μητροπολίτη Πάφου και του πατρός Διομήδους και ακολούθησε η επίδοση των τιμητικών πλακετών. Τιμήθηκαν οι πιο κάτω: Πατήρ Διομήδης Κωνσταντίνου, Πέ-

Στο πλαίσιο του μνημοσύνου, η εκκλησιαστική επιτροπή τίμησε όσους συνέβαλαν στην ανέγερση του ναού Αγίου Χαράλαμπος Νέου Χωρίου Κυθρέας, στην Αγλαντζιά.

τρος Κυριακίδης, Φαίδρα Χριστοδούλου, Στέλιος Χριστούδης, Σταύρος Καγκελλάρης, Καλλιόπη Τριγγίδη, Ευάγγελος Νεοφύτου, Άννα Ζερβού, Έλλη Σκουλιά, μεταθανάτια, Άννα Χριστοφή, Αγνή Λεοντίου, μεταθανάτια, Κωνσταντίνος Λέβας, Παννάκης Χρυσάνθου, Αντρέας Πετριδής, Κώστας Χ. Ζερβός, Χριστιανικός Όμιλος Γυναικών Αγλαντζιάς «Άγιος Γεώργιος».

Παραθέτουμε κατωτέρω τα ονόματα όσων μνημονεύθηκαν: Ιερείς: Παπαγιωρκής, Παπαχαράλαμπος Σκλάβος, Παπαγιάννης, Παπαχαράλαμπος, Παπαγιάννης Ζωρζής, Παπακώστας Γεωργιάδης, Παπαπαύλος και ιερομόναχος στο Άγιο Όρος Παντελεήμων Λαυριώτης.

Κοινοτάρχες: Χατζηχαράλαμπος Παπαλούκας, Χαράλαμπος Χατζηγεωργίου, Αθανάσιος Χατζηγιώρκης, Λούκας Γεωργίου, Κώστας Χατζηζαβρού, Λούκας Χατζηζαβρού, Τσοουλής Τζωρτζής, Τζωρτζής Τζωρτζής, Σοφοκλής Ζερβού, Σάββας Αθανασιάδης, Χρίστος Κοκονής.

Ψάλτες: Γιαννακός Νικόλα, Αντρέας Τσιάρτας, Γεώργιος Λέβας, Νικολής Μίχαλος, Στυλιανός Κκάιλος.

Νεωκόροι: Βασίλης Τσοουλή, Γιωρκού Νικόλα, Χριστόδουλος Τσιάρτας.

Εκκλησιαστικοί επίτροποι: Κωνσταντίνος Χατζηχαράλαμπος, Λούκας Χατζηχαράλαμπος, Γεώργιος Παπαχαράλαμπος, Χριστόδουλος Ζωρζή, Ζωρζής Χατζητζυρκαλλή, Κυριάκος Χαρή, Αντρέας Τσιάρρης, Ανδρέας Χαίρεπέτης, Κωστής Χατζηαθανάσης, Τσοουλής Νικόλα Πίτσιλλου, Χαμπής Καρτακούλλης, Χριστοφής Βακανάς, Χαράλαμπος Τσαγκάρης, Χρίστος Γεωργίου, Μιχάλης Χαίρεπέτης, Κυριάκος Ταλατίνης, Νικόλαος Φωτή, Γεώργιος Στέκας.

Αζάδες: Πετρής Γεωργίου, Νικόλας Χατζηπαναγή, Σάββας Χατζηπαυλή, Παναγής Νικόλα Πίτσιλλου, Χατζηνικολής Χατζητζυρκαλλή, Γεώργιος Χατζηαθανάσης, Κωστής Χατζηκωστής, Γεώργιος Κτωρής, Κωστής Παπαχαράλαμπος, Χριστοφής Χατζηνικόλα, Χριστόδουλος Χήνας, Χαράλαμπος Κυριάκου, Χριστόδουλος Παπαλεοντίου.

Ευεργέτης: Ανδρέας Γεωργίου Φκιακάς.

Μνημονεύθηκαν επίσης και οι εν ειρήνη προ του 1974 τελειωθέντες κάτοικοι του Νέου Χωρίου Κυθρέας και ταφέντες στο κοιμητήριο της κοινότητας, οι οποίοι ήταν ωσεί παρόντες με το μικροσκοπικό μνημείο-σπάραγμα που αποτελείται από θραύσματα σταυρών και σταμνών και χύμα από το κατεχόμενο και λεηλατημένο κοιμητήριο του χωριού μας και το οποίο βρίσκεται από πέρυσι στην εκκλησία μας.

Τιμή και δόξα στους πεσόντες Νιοχωρίτες

ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΛΑΜΠΡΙΑ

Για ακόμη μία χρονιά τιμήσαμε τους πεσόντες, εκτελεσθέντες και αγνοούμενους συγχωριανούς μας, οι οποίοι έπεσαν θύματα της τουρκικής εισβολής το καλοκαίρι του 1974. Συνολικά από το Νέο Χωριό μετρούμε 74 θύματα και έχουμε το θλιβερό προνόμιο να είμαστε η κοινότητα ανά το παγκύπριο με τα περισσότερα θύματα μαζί με την Άσσια. Γενικά η Κυθρέα και τα χωριά της ευρύτερης περιοχής πλήρωσαν βαρύ τίμημα.

Το Κοινοτικό Συμβούλιο, όπως κάθε χρόνο έτσι και φέτος, διοργάνωσε, σε συνεργασία με την Εκκλησιαστική Επιτροπή, τα σωματεία «Αυγερινός» και «Απόλλων», τον Όμιλο Γυναικών και τους συγγενείς των πεσόντων το καθιερωμένο ετήσιο μνημόσυνο στις 12

Σεπτεμβρίου 2020 στην εκκλησία του χωριού μας, τον Αγ. Χαράλαμπο, στην Αγλαντζιά.

Τον επιμνημόσυνο λόγο εκφώνησε ο υπουργός Άμυνας κ. Χαράλαμπος Πετρίδης, ενώ του μνημοσύνου προέστη ο θεοφιλέστατος επίσκοπος Μεσσαορίας κ. Γρηγόριος. Στην ομιλία του ο υπουργός Άμυνας εξήρε το νόημα της θυσίας των ηρώων της κοινότητάς μας. Αυτοί που έπεσαν στο πεδίο της μάχης προασπιζόμενοι τα ιερά και τα όσια σε έναν αγώνα δυστυχώς προδομένο είναι οι Κώστας Λαμπρίας, Γιώργος Χατζηγιάννης, Κώστας Κωνσταντινίδης, Ντίνος Ευθυμίου, Γιώργος Θεοδώρου, Γιάννης Παπαγιάννης, Στέλιος Ορφανίδης και Σάββας Αποστολίδης. Επίσης, μνημονεύθηκε και ο Στέλιος Παναγή, ο οποίος δολοφονήθηκε εν ψυχρώ από Τούρκο στρατιώτη στην πράσινη γραμμή τον Ιούνιο του 1996. Ο κ. υπουργός

αναφέρθηκε επίσης και στους εν ψυχρώ εκτελεσθέντες και στους αγνοούμενους της κοινότητάς μας.

Στη συνέχεια ο κ. Πετρίδης τόνισε ότι η κυβέρνηση εργάζεται για τον τερματισμό της κατοχής και την επανένωση της πατρίδας μας, έτσι ώστε να παραδώσουμε στη νέα γενιά μια χώρα απαλλαγμένη από στρατούς κατοχής και διαχωριστικές γραμμές. Η παρούσα κατάσταση πραγμάτων δεν μπορεί να αποτελεί τη λύση του Κυπριακού και ο στόχος της όποιας νέας προσπάθειας δεν μπορεί να είναι άλλος από την επίτευξη συνολικής λύσης του προβλήματος στη βάση της διζωνικής, δικαιοδικής ομοσπονδίας, όπως ορίζουν τα σχετικά ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας, και σύμφωνα με τις αρχές του Διεθνούς Δικαίου και του ευρωπαϊκού κεκτημένου, πρόσθεσε. Και κατέληξε: «Σταθερή και αδιαπραγμάτευτη θέση, παραμένει η επανέναρξη των συνομιλιών από το σημείο που διακόπηκαν στο Κραν Μοντανά. Επιθυμούμε μία λύση, απολύτως συμβατή με την ιδιότητά μας ως κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης». Μετά το μνημόσυνο τελέστηκε τρισάγιο στο μνημείο πεσόντων και έγινε κατάθεση στεφάνων. Μεταξύ άλλων στεφάνια κατέθεσαν ο υπουργός Άμυνας, ο επίσκοπος Μεσαορίας, ο αρχηγός του ΓΕΕΦ, εκπρόσωποι κομμάτων, οργανώσεων, σωματείων, της τοπικής αυτοδιοίκησης και συγγενείς των πεσόντων.

Φωτογραφική έκθεση

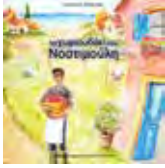
Δυστυχώς, εξαιτίας του κορωνοϊού, το μνημόσυνο δεν είχε και πολιτιστική χροιά, όπως πέρυσι, με καλλιτεχνικό πρόγραμμα, παρόλο ότι αυτή ήταν η επιθυμία του Κοινοτικού Συμβουλίου. Ωστόσο, πραγματοποιήθηκε για πρώτη φορά φωτογραφική έκθεση με τις φωτογραφίες των θυμάτων της τουρκικής εισβολής. Το Κοινοτικό Συμβούλιο είχε ετοιμάσει και φωτογραφική έκθεση με φωτογραφίες εποχής του χωριού μας και των ανθρώπων του, αλλά και με σημερινές φωτογραφίες, που τραβήχτηκαν κατά τις επιτόπιες επισκέψεις του κοινοτάρχη, καθώς και του επιστημονικού συμβούλου της κοινότητας Απόστολου Κουρουπάκη.

Είναι λυπηρό γιατί, παρά τις φιλότιμες προσπάθειες του Κοινοτικού Συμβουλίου, δεν βρήκαμε φωτογραφίες κάποιων συγχωριανών μας. Είναι γι' αυτό το λόγο που παρατίθενται τα ονόματα όσων δεν εντοπίσαμε φωτογραφίες με τη θερμή παράκληση, αν κάποιος χωριανός έχει κάποια από τις φωτογραφίες που ψάχνουμε να επικοινωνήσει με τον κοινοτάρχη Χρίστο Λαμπρία, στο τηλέφωνο 99330981.

ΑΝΑΖΗΤΟΥΜΕ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΩΝ: Χαμπή Σιαμπουρή, Αντρέα Σκουλιά, Ειρήνης Χαρή, Νικόλα Τσαγγαρίδη, Αντρέα Κοντού, Αντρέα Ζερβού, Γρηγόρη Τσαγκάρη, Χρυσάνθης Τσαγκάρη, Πρόδρομου Καραγιάννη, Αντρέα Αποστολή, Ειρήνης Αποστολή, Χρίστου Γαλέλη, Ροδούς Καννή, Χρυσταλλούς Μίνιου, Κυριάκου Πόλλα, Ελεγκούς Βουρτή και Νίτσας Ζερβού.

Στο «χωριουδάκι του Νοστιμούλη» ξέρουν από σωστή διατροφή

ΙΩΑΝΝΑ Δ. ΜΑΣΟΥΡΑ
ΤΟ ΧΩΡΙΟΥΔΑΚΙ ΤΟΥ ΝΟΣΤΙΜΟΥΛΗ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ: ΑΝΝΑ ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΟΥ
ΛΕΥΚΩΣΙΑ 2020

Το καλύτερο από ένα παραμύθι για να διδάξει σε παιδιά, γονείς και εκπαιδευτικούς, πόσο σημαντική είναι η σωστή διατροφή; Η διατροφολόγος Ιωάννα Δ. Μασούρα, ονειρεύτηκε και μετέφερε στο χαρτί μια όμορφη ιστορία, την οποία διηγείται μέσα από τις σελίδες του παραμυθιού *Το χωριουδάκι του Νοστιμούλη*. Η ιδέα για το παραμύθι ξεκίνησε λίγα χρόνια πριν, με αφορμή πάντα την αγάπη της συγγραφέως για την υγιεινή διατροφή και τα παιδιά. Σημαντικό ρόλο στην απόφαση για τη συγγραφή του παραμυθιού, έπαιξαν επίσης οι επισκέψεις που πραγματοποίησε σε νηπιαγωγεία και σχολεία, με αφορμή την ιδιότητά της, οι οποίες αποτέλεσαν και έμπνευση για το παραμύθι. «Αντιλήφθηκα πόσο σημαντικό είναι να ενθαρρύνουμε τα παιδιά, να τρώνε υγιεινά και να αθλούνται από μικρή ηλικία», αναφέρει η ίδια.

Η κα Μασούρα μέσω της ιστορίας του σεφ Νοστιμούλη θέλει να παρακινήσει τους γονείς, αλλά και τους μικρούς αναγνώστες στη σωστή διατροφή, να διασκεδάσουν και ταυτόχρονα να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους γύρω από τις σωστές διατροφικές συνήθειες. Μικροί και μεγάλοι θα ταξιδέψουν στο χωριουδάκι του Νοστιμούλη, που είναι γεμάτο όμορφες εικόνες, μυρωδιές και γεύσεις. Οι κάτοικοι του χωριού ζούσαν αρμονικά και τρέφονταν με ό,τι τους πρόσφερε η γη και τα ζώα τους, ώσπου μια κινητή καντίνα που πουλούσε μόνο προ-μαγειρεμένο φαγητό θα γίνει η αιτία να αλλάξουν τις διατροφικές τους συνήθειες.

Την εικονογράφηση του βιβλίου ανέλαβε η Κύπρια «animator» και εικονογράφος Άννα Στυλιανίδου, η οποία λατρεύει να ζωντανεύει ιστορίες με την τέχνη της. Την επιμέλεια του κειμένου έχει η δρ Άννα Χαραλαμπίδου,

επίκουρη καθηγήτρια γλωσσολογίας στο πανεπιστήμιο Middlesex στο Λονδίνο και την επιμέλεια της έκδοσης η Μαρία Κωνσταντίνου, που δραστηριοποιείται στον τομέα των γραφικών τεχνών και της διαφήμισης εδώ και δύο σχεδόν δεκαετίες.

Στόχος και επιθυμία της δημιουργού είναι το παραμύθι αυτό να παροτρύνει τους αναγνώστες και ακροατές προς τον δρόμο της υγιεινής διατροφής. Θα μπορούσε επιπλέον να γίνει ένα εκπαιδευτικό «εργαλείο» για την κατανόηση της σωστής διατροφής, για καλή υγεία. Άλλωστε, η ίδια έχει ως αρχή το απόφθεγμα του Ιπποκράτη «η τροφή σου το φάρμακό σου», μιας και η διατροφή παίζει καθοριστικό ρόλο στην πρόληψη και αντιμετώπιση πολλών προβλημάτων υγείας.

Επιθυμία της δημιουργού είναι το παραμύθι αυτό να παροτρύνει τους αναγνώστες και ακροατές προς τον δρόμο της υγιεινής διατροφής.

ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ

Η Ιωάννα Δ. Μασούρα είναι κόρη της Τούλας Κάττου και του Δημήτρη Μασούρα, εγγονή της Ελένης του Ζαχαρκά. Είναι πτυχιούχος Διατροφής και Επιστήμης Τροφίμων (University of Reading), με μεταπτυχιακό στη Δημόσια Υγεία και Διατροφή (University of Southampton) στο Ηνωμένο Βασίλειο. Στο γραφείο της παρέχει διατροφική εκπαίδευση και υποστήριξη σε άτομα όλων των ηλικιών, που επιθυμούν να εδραιώσουν σωστές συνήθειες για καλύτερη υγεία. Σε συνεργασία με διάφορους φορείς, διοργανώνει εργαστήρια μαγειρικής για παιδιά κι ανοικτές συζητήσεις με γονείς, για την υγιεινή διατροφή. Αρθρογραφεί συχνά σε έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα για θέματα σωστής διατροφής.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την υγιεινή διατροφή και το βιβλίο επισκεφθείτε NutriLife by Ioanna Masoura στο Facebook και nutrillife_ioannamasoura στο Instagram ή επικοινωνήστε στο +357 99 38 44 45 ή στην ηλεκτρονική διεύθυνση masouraiioanna@gmail.com.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Γ. ΚΟΥΡΟΥΠΛΑΚΗΣ

ΣΟΦΟΚΛΗΣ ΧΑΤΖΗΑΝΔΡΕΟΥ

Αγγονίστικα περβόλι

Αγγονίστικα περβόλι
στην Ορά το παλιοχώρι.
Εν πεντέξι σκάλες ούλο
τζιαί έσσιη δρόμο τζιαί νερό,
έσσιη πλούσιο το χώμα
τζιαί εν κοντά στον ποταμό.

Έβαλα που ούλα τα δέντρα
τζιαί ελιές τζιαί λεμονιές
καρυδκές τζιαί περγαμόντο,
κάμποσες πορτοκαλιές
τζιονιές τζιαί μανταρίνια
τζιαί ούλων των ειδών μηλιές.

Έβαλα ροβκιές στην άκρα
δίπλα έβαλα αθασσιές
τζιαί στην άλλη, πασ τον οκτο,
έβαλα δκιο κυπαρίσσια
τζιαί τριών λογιών συτζιές.

Κάθε χρόνο βάλω ρέντα,
τζιαί λουβί τζιαί κολοτζιές
βαζανούθκια τζιαί πιπέρκα
πάμιες τζιαί πομιλορκιές.
τζιαί παττίσιες τζιαί πιπόνια
τζιαί καμπόσες αγκουρκές.

Τα κουτσιά βάλω τα Νιόβρη
τζιαί συνάω ως τη λαμπρά
τζιαί τον Αύγουστο φυτεύκω
τα τζικώτικα κραμπιά...
Μα ακόμα να κοντέψω
του τζυρού μου του Χατζή τη μαστορκά.

Έκτισα τζιαί ένα σπιτούι
τζιαί έκαμα γύρον βεράντα.
Έβαλα τζιαί ένα φουρνουί
που την πισινή την πάντα
τζιαί μπροστά μες στους ανθώνες
έβαλα φυτά λεβάντα.

Εν παράδεισος για μένα
το περβόλι στην Ορά
τζι ούλη μέρα είμαι τζι πάνω.
Να ποτίσω, να λιπάνω
να τσαπίσω, να αφρατέψω
τζιαί τη ρέντα να μαζέψω.

Τζιαί άμα σκοτεινιάσει η μέρα
τζιαί αρκεύκει τζιαί νυχτώνει
κάθουμαι να ξαποστάσω
το κορμί μα τζιαί τον νου,
τζιαί θωρώ που τη βεράντα
ούλα τα άστρα του ουρανού.

Μα άμα έρτει τζεινίη η μέρα
της επιστροφής τζιαί πάλι
τζι ας μου πούσιν πως εκάθη
του τζυρού μου ούλο το μάλι.

Τζαι πως τώρα ρίζω μόνο
ένα πέτρινο αλώνι...
πασ στον δρόμο που σε παίρνει
που τη Βώνη στο Τραχώνι
τζιαί βλαστού μόνο αγκάθκια
τζιαί παλλούρες τζιαί μαζιά
τζιαί φακκά του ούλη μέρα
ο νοτιάς τζιαί ο βορράς
ξαπολώ τζιαί το περβόλι
που έκαμα εις την Ορά
τζιαί επιστρέφω στο χωριό μου
τζιαί να νιώθω βασιλιάς.

ΚΩΣΤΑΣ (GUS) ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Ένας Νιοχωρίτης βετεράνος τραυματίας του πολέμου της Κορέας

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟ ΛΑΜΠΡΙΑ

Στο τρίτο τεύχος της *Νιοχωρίτικης Φωνής* σας παρουσιάσαμε ένα άξιο τέκνο του Νιοχώρκου, που τίμησε τη γενέτειρά του όσο λίγοι, τον Αντρέα Γεωργίου (Andy), γιο του Μάρκου και της Κατερίνας. Ο Andy διέπρεψε ως επιστήμονας που ασχολήθηκε επισταμένα με την επιμέτρηση ραδιενεργών καταλοίπων τη δεκαετία του '60 και για την πολυετή προσφορά του τιμήθηκε το 1987 από τον Αμερικανό υπουργό Ενέργειας.

Στο παρόν τεύχος θα σας παρουσιάσουμε τον Κώστα (Gus), τον αδελφό του Andy, ο οποίος υπηρέτησε στον αμερικανικό στρατό για τέσσερα χρόνια. Έλαβε μέρος στον πόλεμο της Κορέας το 1950 ως αλεξιπτωτιστής και τραυματίστηκε σοβαρά και στα δύο του πόδια και στο δεξί του χέρι. Για την προσφορά του τιμήθηκε με αρκετά μετάλλια. Ο Gus μού παραχώρησε συνέντευξη, κάνοντας αναδρομή στον χρόνο φέρνοντας στο νου, σαν κινηματογραφική ταινία, μνήμες από το παρελθόν που χαράχθηκαν ανεξίτηλα στο μυαλό του.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ ΧΑΡΑΞΕ ΤΟΝ ΔΡΟΜΟ

Ο πατέρας Χριστόδουλος Γεωργίου (Μάρκος), γεννηθείς το 1900, μετανάστευσε στην Αμερική το 1920, αφού προηγουμένως αρραβωνιάστηκε την Κατερίνα, κόρη του Κωνσταντίνου Κούβαρου και της Αρτεμισίας από το Τραχώνι. Για οκτώ χρόνια δούλεψε στη χαλυβουργία και το 1928 επέστρεψε στο χωριό του και παντρεύτηκε την Κα-

COSTAS (GUS) GEORGIU

An injured veteran of the Korean War from Neo Chorio Kythreas

AN INTERVIEW WITH CHRISTOS LAMBRIAS

In the third edition of *Neochoriki Phoni*, we presented a worthy son of Neo Chorio who honored his birthplace like few others, Andreas Georgiou (Andy), the son of Markos and Katerina. Andy excelled as a scientist who diligently measured radioactive waste in the 1960s and was honored in 1987 by the US Secretary of Energy for his many years of service.

In this edition, we present Costas (Gus), Andy's brother, who served in the US military for four years. He participated in the Korean war in 1950 as a paratrooper and suffered serious injuries to both his legs and his right arm. Gus has been honored with a significant number of medals in recognition of his contribution. In an interview with me, Gus journeyed back in time to recall memories, like images on a movie screen, that have been permanently etched into his mind,

FATHER PAVED THE WAY

Gus's father, Christodoulos Georgiou (Markos), was born in 1900 and emigrated to the USA in 1920 after becoming engaged to Katerina, the daughter of Constantinos Kouvarou and Artemisia from Trachoni. He worked in the steel industry for eight years before returning to the village in 1928 and marrying Katerina

Μετά το 1974, μαζί με άλλους Ελληνοαμερικανούς
αφιερώσαμε πολύ χρόνο στο Delaware να διαφωτίσουμε
τους Αμερικανούς πολιτικούς για το Κυπριακό.
Γίναμε πολύ καλοί φίλοι με τον Τζο Μπρίντεν.

τερίνα, η οποία τον περίμενε υπομονετικά για οκτώ ολόκληρα χρόνια. Το ζευγάρι επέστρεψε στην Αμερική και το 1929 γεννήθηκε ο Γιώργος (George), το 1930 ο Κώστας (Gus) και το 1931 ο Αντρέας (Andy) και τα τρία αδέρφια πήραν την αμερικανική υπηκοότητα. Λόγω της μεγάλης οικονομικής κρίσης, η οικογένεια επέστρεψε στην Κύπρο.

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ GUS

Γεννήθηκα στο Clairton (PA) στις 5 Απριλίου 1930. Ήμουν το δεύτερο παιδί του Χρήστου και της Κατερίνας Μάρκου πήρα το όνομά μου από τον παππού μου, τον Κωνσταντίνο Κούβαρο, από την πλευρά της μητέρας μου. Οι πιο ζωηρές μου αναμνήσεις από το δημοτικό σχολείο ήταν το 1936, όταν τραγουδώσαμε τον βρετανικό εθνικό ύμνο και μας απονεμήθηκαν μερικά αναμνηστικά μετάλλια για τον νέο βασιλιά της Αγγλίας. Θυμάμαι, επίσης, ότι είδα την πρώτη ελληνική σημαία και άκουσα τον ελληνικό εθνικό ύμνο για πρώτη φορά τον Οκτώβριο του 1940. Οι Βρετανοί δεν το επέτρεπαν, αφού το 1931 οι Κύπριοι είχαν κάψει το κυβερνείο, με την εξέγερση που καταγράφηκε στη σύγχρονη κυπριακή ιστορία ως «Οκτωβριανά».

ΣΤΟ ΠΑΓΚΥΠΡΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ

Είχα εγγραφεί στο Παγκύπριο Γυμνάσιο το 1942. Εκείνη τη χρονιά είχαμε τον μεγαλύτερο αριθμό μαθητών από το χωριό που συνέχισαν τη φοίτησή τους στη Μέση Εκπαίδευση. Συγκεκριμένα, ήταν ο Πέτρος Κυριακίδης, ο Θάσος Λαμπρίας, ο Νίκος Τελεβάντος, ο ξάδελφός του

After 1974, we, along with other Greek Americans, devoted a lot of time in Delaware towards enlightening American politicians about the Cyprus Problem. We became good friends with Joe Biden.

who had patiently waited for him all that time. The couple returned to America and in 1929 Giorgos (George) was born, following by Costas (Gus) in 1930 and Andreas (Andy) in 1931. All three brothers obtained US citizenship but, because of the great financial crisis at the time, the family returned to Cyprus.

GUS'S FIRST YEARS

I was born in Clairton, PA on April 5th, 1930. I was the second child of Christos and Katerina Markou and I was named Constantinos after my maternal grandfather, Constantinos Kouvaros.

My most vibrant memories from elementary school were in 1936 when we sang the British National Anthem and were awarded some commemorative medals for the new King of England.

I also remember seeing the Greek flag and hearing

Θυμάμαι, ότι είδα την πρώτη ελληνική σημαία και άκουσα τον ελληνικό εθνικό ύμνο για πρώτη φορά τον Οκτώβριο του 1940.

Χρήστος, ο γιος του Παπαγιάννη Κυριάκος και ο Γιώργος Καστελάνος. Ο Πέτρος και εγώ αποβλήθηκαμε για μία εβδομάδα από το Γυμνάσιο γιατί έκανα μια ερώτηση στον καθηγητή των Θρησκευτικών, πατέρα Αγάπιο. Συγκεκριμένα, τον ρώτησα πώς ο Θεός έκανε το φως την πρώτη μέρα και τον ήλιο την τέταρτη μέρα και έκανα μια χειρονομία προς τον Πέτρο, με αποτέλεσμα να τιμωρηθούμε και οι δύο με αποβολή.

Όσο φοιτούσα στο Παγκύπριο Γυμνάσιο ζούσα στην εντός των τειχών Λευκωσία και συγκεκριμένα στον Τακτακάλα, σε ένα δωμάτιο που ανήκε σ' έναν ξάδελφο της γιαγιάς μου. Το όνομά του ήταν Κώστας Τραχωνίτης. Τον επόμενο χρόνο έμενε μαζί μου και ο αδελφός μου Αντρέας (Andy). Δύο γεγονότα έμειναν χαραγμένα στη μνήμη μου κατά τη διάρκεια της φοίτησής μου στο Γυμνάσιο. Το πρώτο ήταν η επίσκεψη του τότε Βρετανού πρωθυπουργού Ουίνστον Τσόρτσιλ στη Λευκωσία. Παραταχθήκαμε όλοι οι μαθητές στην τότε πλατεία Μεταξά, σήμερα πλατεία Ελευθερίας για να τον χαιρετίσουμε. Το άλλο ήταν τον Ιούνιο του 1944, όταν, καθώς έβγαينا από την τάξη μου, είδα μια αερομαχία ανάμεσα σε δύο βρετανικά πολεμικά αεροσκάφη και ένα γερμανικό, που κατέληξε στην κατάρριψη του γερμανικού, ωστόσο, ο πιλότος σώθηκε κάνοντας χρήση του αλεξιπτωτού του.

ΣΤΙΣ ΗΠΑ ΤΟ 1947 – ΣΤΟΝ ΣΤΡΑΤΟ ΤΟ 1948

Έφυγα από την Κύπρο στις 17 Οκτωβρίου 1947 για την Αίγυπτο για να πάρω το διαβατήριό μου από το αμερικανικό προξενείο. Εκείνη την εποχή οι ΗΠΑ δεν είχαν διπλωματική εκπροσώπηση στην Κύπρο. Αστεειυόμενος εκείνη την ημέρα είπα: «Φεύγω, κι ας καεί η χώρα». Και, ω του θαύματος, εκείνο το βράδυ ο ηλεκτροπαραγωγός σταθμός πήρε φωτιά και προκάλεσε σημαντικές ζημιές!

Όταν έφτασα στις ΗΠΑ, δούλευα σε ένα εστιατόριο για περίπου επτά μήνες και όταν έγινα 18 χρονών, κατατάχτηκα στον στρατό για τρία χρόνια ως εθελοντής. Εκπαιδεύτηκα ως αλεξιπτωτιστής. Το είχα καημό από μικρός. Θυμάμαι, το 1941, φωτογραφίες στις εφημερίδες που έδειχναν Γερμανούς αλεξιπτωτιστές να πέφτουν στην Κρήτη. Τότε πήρα την ομπρέλα της μητέρας μου και πήδηξα από την οροφή της κουζίνας μας σε ένα σωρό από κοπριά αγελάδας.

Στον στρατό ολοκλήρωσα τις γυμνασιακές μου σπουδές, παίρνοντας δίπλωμα ισοδύναμο του απολυτηρίου Λυκείου. Επειδή μιλούσα ελληνικά, το 1949 ο στρατός

I remember seeing the Greek flag and hearing the Greek national anthem for the first time in October 1940.

the Greek National Anthem for the first time in October 1940. The British had not allowed that after the Cypriots burned the British governor's home in 1931 during an uprising that has been recorded in Cyprus' contemporary history as the 'Oktovriana' events.

AT THE PANCYPRIAN GYMNASIUM

I had enrolled at the Pancyprian Gymnasium in 1942. That year we had the largest number of students from the village attending Gymnasium. More specifically, we had Petros Heromilas, Thassos Lambrias, Nicos Televantos and his cousin Christos, Kyriakos, son of priest Papayiannis, and George Kastelanos. Petros and I were suspended from school for a week because I asked our Religious Instruction teacher Father Agapios how God made the light the first day and the sun the fourth day. I had also made a gesture to Heromilas and we were both kicked out.

While attending the Pancyprian Gymnasium I lived in Nicosia within the Walls and more specifically in Taktakalas, in a room that was owned by a cousin of my Grandmother. His name was Costas Trachonites. My brother Andreas (Andy) joined me the following year. Two most memorable events during my years at the Gymnasium remain etched in my mind. One was the day the then Prime Minister of Great Britain Winston

ήθελε να με στείλει στην Ελλάδα, όπου εμαίνετο ο εμφύλιος πόλεμος. Ο πατέρας μου με αποθάρρυνε, στέλνοντας μου μια επιστολή στην οποία μου έγραφε ότι δεν είναι σωστό ένας αδελφός να πολεμά τον αδελφό του. Ακολούθησα τη συμβουλή του πατέρα μου και απέρριψα την πρόταση.

ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΗΝ ΚΟΡΕΑ – ΤΡΑΥΜΑΤΙΣΜΟΣ

Ο πόλεμος της Κορέας ξεκίνησε τον Ιούνιο του 1950 και μια ομάδα από εμάς επιλέχθηκαν για ειδική εκπαίδευση και στάλθηκαν στην Κορέα. Προσωπικά πίστευα ότι ορθά έγινε ο πόλεμος της Κορέας. Στις 11 Απριλίου 1951 τραυματίστηκα πολύ σοβαρά κατά τη διάρκεια επίθεσης εναντίον κινεζικού οχυρού.

Η στρατιωτική εκπαίδευση περιελάμβανε βασική εκπαίδευση και μετά την εκπαίδευση με έστειλαν σε κάποια αερομεταφερόμενη μονάδα. Στη μονάδα αυτή η εκπαίδευση ήταν πολύ σκληρή. Κάποιοι απορρίφθηκαν και κάποιοι τα κατάφεραν. Πακετάραμε τα αλεξιπτωτά μας και έπρεπε να πέσουμε πέντε φορές με αλεξιπτωτο για να θεωρηθούμε αλεξιπτωτιστές. Ένας αλεξιπτωτιστής έπαιρνε περισσότερα χρήματα από έναν κανονικό στρα-

Επειδή μιλούσα ελληνικά, το 1949 ο στρατός ήθελε να με στείλει στην Ελλάδα, όπου εμαίνετο ο εμφύλιος πόλεμος. Ο πατέρας μου με αποθάρρυνε, στέλνοντας μου μια επιστολή στην οποία μου έγραφε ότι δεν είναι σωστό ένας αδελφός να πολεμά τον αδελφό του.

τιώτη (νομίζω ότι οι αλεξιπτωτιστές και οι πεζοναύτες είχαν αυτή την επιπλέον αμοιβή λόγω της επικίνδυνης αποστολής τους). Όταν ξεκίνησε ο πόλεμος της Κορέας, μια επίλεκτη ομάδα αλεξιπτωτιστών εκπαιδεύτηκαν ως καταδρομείς, αυτό που σήμερα λέμε «πράσινα μπερέ». Εντάχθηκα στην ομάδα αυτή και μετά από λίγες εβδομάδες εκπαίδευσης μάς έστειλαν στη Νότια Κορέα, μια χώρα για την οποία δεν είχα ακουσει ποτέ μέχρι τον Ιούνιο του 1950.

Είχαμε τοποθετηθεί στην τρίτη μεραρχία, που περιελάμβανε την ελληνική και τουρκική ταξιαρχία. Ο πρώτος διοικητής της ελληνικής ταξιαρχίας ήταν κάποιος με το επίθετο Παντελίδης, κυπριακής καταγωγής. Ο Σπύρος Σκούρας, ιδιοκτήτης της εταιρείας παραγωγής κινηματογραφικών ταινιών, «20ός Αιώνας» (“20th Century” έκανε

In 1949 the army wanted to send me to Greece during the civil war since I spoke Greek. My father discouraged me in a letter, saying that he felt a brother should not fight a brother.

Churchill visited Nicosia and we were all lined up to greet him in Metaxas Square. The other was in June 1944. I was leaving my classroom when I saw an air fight between two British fighter planes and a German one. The German plane was shot down, but the pilot parachuted to safety.

IN THE USA IN 1947- IN THE ARMY IN 1948

I left Cyprus for Egypt on 17 October 1947 to receive my passport from the American Consulate. At that time the USA did not have an office in Cyprus.

Joking that day, I said, “I am leaving and ‘as kaei i hora’ (let the country burn)”. That night the Electric Power Station caught fire and caused a lot of damage.

When I arrived in the States I worked in a restaurant for about 7 months and when I became 18 I joined the Army for three years as a volunteer. I was trained to become a paratrooper. It was something I had wanted to do since I was a little boy. I remember in 1941 seeing pictures in the papers of the German paratroopers landing in Crete. So, I got my mother’s umbrella and jumped off the roof of our kitchen onto a pile of cow manure.

I finished high school in the Army, earning an equivalent high school diploma.

In 1949 the army wanted to send me to Greece during the civil war since I spoke Greek. My father discouraged me in a letter, saying that he felt a brother should not fight a brother. I took my father’s advice and declined.

THE WAR IN KOREA- BEING INJURED

The Korean War started in June 1950 and a group of us were selected for special training and sent to Korea.

I personally felt the Korean War was fought for the right reason. On April 11, 1951 I was badly wounded during an attack against a Chinese stronghold.

The army training consisted of basic training and after the training they sent me to an airborne unit. In the airborne unit we had a very tough training. Some people dropped out and some made it. We packed our own parachutes and we had to make 5 parachute jumps to qualify.

Gus -
You are the
best - I'm happy
you are on my mind

[Signature]
1995

Ο πόλεμος της Κορέας ξεκίνησε τον Ιούνιο του 1950 και μια ομάδα από εμάς επιλέχθηκαν για ειδική εκπαίδευση και στάλθηκαν στην Κορέα.

μια ταινία αφιέρωμα για την ελληνική ταξιαρχία που την ονόμασε «Ενδοξη Ταξιαρχία».

Δεν έμεινα για πολύ καιρό στην Κορέα. Τραυματίστηκα στις 12 Απριλίου 1951 από χειροβομβίδα κατά τη διάρκεια επίθεσης σε κινεζικό φρούριο. Τα τραύματά μου και στα δύο μου πόδια και στο δεξί μου χέρι ήταν πολύ σοβαρά. Αφού μου αφαίρεσαν τα θραύσματα, με έστειλαν στην Οσάκα της Ιαπωνίας. Μετά από έναν μήνα στην Ιαπωνία με έβαλαν σε ένα C-54 με άλλους τραυματίες. Σταματήσαμε στη Χαβάη για ξεκούραση και αποφασίστηκε να παρατείνω την παραμονή μου για περαιτέρω θεραπεία. Πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η Αλάσκα και η Χαβάη δεν ήταν ακόμη πολιτείες των ΗΠΑ, ενσωματώθηκαν στις ΗΠΑ το 1959. Και οι δύο μου αδελφοί ήταν εκείνο τον καιρό στο στρατό.

Εκείνη την εποχή ο αδελφός μου Τζορτζ ήταν στη Γερμανία και ο αδελφός μου Άντυ ήταν στην Τεργέστη. Να σημειώσουμε ότι και οι τρεις είχαμε την αμερικανική υπηκοότητα, γιατί γεννηθήκαμε στις ΗΠΑ. Μετά από τρεις μήνες στο νοσοκομείο επέστρεψα στην Ιαπωνία σε

A paratrooper made more money than a regular soldier. (I think the paratroopers and the people in submarines were getting this hazardous pay). When the Korean War started, a selected group of paratroopers was trained as Rangers which today are known as the Green Berets. I joined this group and after a few weeks of training we were sent to South Korea, a country that I never heard of until June 1950.

We were assigned to the third division which included the Turkish and Greek Brigades. The first commander of the Greek Brigade was called Pantelides and was of Cypriot descent. Spyros Skouras the president of 20th Century-Fox made a movie about the Greek Brigade called The Glory Brigade.

I did not last too long in Korea. I was wounded on 12 April 1951 in a hand grenade explosion. We had attacked a Chinese stronghold. My wounds were bad in both legs and my right hand. After they removed the shrapnel, I was sent to Osaka, Japan. After spending a month in Japan, I was placed in a C-54 with other wounded men. We stopped in Hawaii for rest and then I decided to stay in Hawaii for further treatment. Bear in mind that Alaska and Hawaii were not yet states of the USA. They became states in 1959.

Both of my brothers were in the Army at that time. My brother George was in Germany and my brother Andy was in Trieste. We all had US citizenship because we were born in America. After spending three months in the hospital, I returned to a parachute unit in Japan.

μονάδα αλεξιπτωτιστών. Όταν ήμουν στην Ιαπωνία πήρα μερικές μέρες άδεια και πήγα στην Κορέα για να περάσω μερικές μέρες με την Ελληνική Ταξιαρχία. Γνώρισα αρκετούς Έλληνες στρατιώτες, συμπεριλαμβανομένου του στρατιωτικού ιερέα, τον οποίο –θυμάμαι– βοήθησα να συμπληρώσει κάποια έντυπα.

ΑΠΟΝΟΜΗ ΜΕΤΑΛΛΙΩΝ

Η κατάταξή μου στον στρατό ήταν για τρία χρόνια, αλλά από τότε που ξεκίνησε ο πόλεμος της Κορέας παρατάθηκε η υπηρεσία μου για ακόμη έναν χρόνο. Είχαν ανάγκη από εκπαιδευμένους άντρες. Οι ΗΠΑ με παρασημοφόρησαν και το πιο σημαντικό ήταν αυτό που δινόταν σε όσους τραυματίστηκαν στο πεδίο της μάχης, το Purple Heart, το οποίο μου απονεμήθηκε, ενώ νοσηλεύομαι στο νοσοκομείο. Πήρα επίσης και άλλα μετάλλια, όπως το κορεάτικο μετάλλιο, το μετάλλιο των Ηνωμένων Εθνών και το μετάλλιο των αλεξιπτωτιστών (Parachute and Glider Wings).

ΧΗΜΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ

Μετά τον πόλεμο φοίτησα στο Ινστιτούτο Τεχνολογίας της Γεωργίας (Georgia Institute of Technology) και πήρα πτυχίο στη Χημική Μηχανική. Παρεμπιπτόντως, από το ίδιο πανεπιστήμιο αποφοίτησε το 1966 και ο πρώην πρόεδρος της Βουλής και υπουργός Εξωτερικών, ο μακαρίτης Αλέκος Μιχαηλίδης. Μετά την αποφοίτησή μου, εργάστηκα στην εταιρεία DuPont για 41 χρόνια, αφιέρωσα τον περισσότερο χρόνο μου στην έρευνα και την ανάπτυξη.

Το 1956 νυμφεύθηκα με τη σύζυγό μου Γεωργία. Οι γονείς της ήταν από τη Σπάρτη. Η σύζυγός μου και εγώ επισκεφθήκαμε την Κύπρο αρκετές φορές. Αγαπούσε την Κύπρο και πραγματικά περάσαμε τον περισσότερο χρόνο μας στο χωριό μας. Η σύζυγός μου αποφοίτησε από το Πανεπιστήμιο του Delaware και John Hopkins. Πήρε πτυχίο στην οικιακή οικονομία. Πέθανε το 2007. Δεν αποκτήσαμε παιδιά.

ΔΙΑΦΩΤΙΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ

Μετά το 1974, μαζί με άλλους Ελληνοαμερικανούς αφιερώσαμε πολύ χρόνο στο Delaware να διαφωτίσουμε τους Αμερικανούς πολιτικούς για το Κυπριακό. Γίναμε πολύ καλοί φίλοι με τον Τζο Μπάιντεν, ελπίζω ότι θα εκλεγεί ως ο επόμενος πρόεδρος των ΗΠΑ. Γνωρίζει το πρόβλημα καλύτερα από οποιονδήποτε άλλο πολιτικό. (Ο Τζο Μπάιντεν κέρδισε τις εκλογές στις ΗΠΑ και αναμένεται να αναλάβει τα αξίωμα τον Ιανουάριο του 2021).

Επισκέφτηκα την Κύπρο για τελευταία φορά το 2007. Επισκέφθηκα το χωριό και το νεκροταφείο, αυτό που είδα με πλήγωσε και με συγκλόνισε πολύ. Τράβηξα μερικές φωτογραφίες της καταστροφής και τις έδειξα σε Αμερικανούς πολιτικούς.

The Korean War began in June 1950 and some of us were selected for special training and sent to Korea.

When I was in Japan, I took off a few days and went to Korea to spend some time with the Greek Brigade. I met a number of Greek soldiers including the Chaplain who I helped to fill in some papers.

AWARDED MEDALS

My enlistment in the army was for three years but since the Korean War started, they extended my enlistment by another year. They needed trained men.

I received a few medals including the most important given to those who are wounded in combat, the Purple Heart, which was presented to me while I was in hospital. I also received other medals, specifically, the Korean medal, the United Nations medal, Parachute and Glider Wings.

CHEMICAL ENGINEER

After the war I attended the Georgia Institute of Technology and got a degree in Chemical Engineering. Incidentally, a minister of the Cyprus Government graduated from the same school in 1966, House President and Foreign Minister Alecos Michaelides. After graduation I worked for the DuPont Company for 41 years, I spent most of my time in research and development.

I was married in 1956 to my wife Georgiean (Georgia). Her parents were from Sparta. My wife and I visited Cyprus several times. She loved Cyprus and we actually spent most of our time in our village. My wife graduated from the University of Delaware and John Hopkins majoring in Home Economics. She passed away in 2007. We did not have children.

CYPRUS PROBLEM ENLIGHTENMENT

After 1974, I spent lots of time with other Greek Americans in Delaware educating our elected officials on the Cyprus Issue. I became good friends with Joe Biden who will hopefully be the next President of the USA. He knows the problem better than any other politician. (Joe Biden won the elections in the USA and is anticipated to take office in January 2021).

I visited Cyprus for the last time in 2007. I visited the village and the cemetery and what I saw hit me very hard. I took some photos of the destruction and showed them to our elected officials in the USA.

Αναμνήσεις από τα σχολικά χρόνια

ΤΗΣ ΜΑΡΙΑΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ ΒΑΚΑΝΑ

Στο χωριό μου πολλές οικογένειες ήθελαν να σπουδάσουν τ' αγόρια τους. Το όνειρό τους ήταν να δουν τον γιο τους δάσκαλο. Με στερήσεις και πολλές δυσκολίες κατάφερναν το αποτέλεσμα που ήθελαν. Θυμάμαι πολλούς δασκάλους Νιοχωρίτες που δούλευαν σε όλες τις περιοχές της Κύπρου και σε απομακρυσμένα χωριά.

Οι γιατροί ήταν λίγοι, αλλά για την εποχή ήταν αρκετοί: ο Θεμιστοκλής Ζερβός και ο Νίκος Νικολάου ήταν εγκατεστημένοι στην Αθήνα, ενώ ο Τάκης Νικολαΐδης στη Λευκωσία. Ο Θεμιστοκλής Ζερβός (1910-1971), γνωστός ως Κίκης, ήταν γιος του Κώστα Χατζηζαβρού και της Ελένης Φραγκίδη, από την Κυθρέα, της επονομαζόμενης Κωστίνας. Ο Κ. Χατζηζαβρός ήταν κοινοτάρχης και δολοφονήθηκε το 1914, δηλαδή όταν πήγε για σπουδές ο Κίκης ήταν ορφανός από πατέρα. Ο Νίκος Νικολάου ήταν γιος του Ντορζή, γιου του Πίτσιλλου. Γεννήθηκε και μεγάλωσε στην Αθήνα, ήταν δε για ένα διάστημα γιατρός του αρχιεπισκόπου Μακαρίου. Ο Τάκης (Πέτρος) Νικολαΐδης (1913-1997) ήταν γιος του δασκάλου Γεωργίου Κυριακίδη Κολλίτη και της Δωροθέας, κόρης του Πέτρου και της Χατζηαγγελικώς Καστελλάνου.

Οι Νιοχωρίτες ήταν φιλοπρόοδοι και στερούνταν για να στείλουν τα παιδιά τους στο γυμνάσιο σε μια εποχή που η φοίτηση στη μέση εκπαίδευση ήταν πολύ σπά-

νια. Είναι αξιοσημείωτο ότι 11 απόφοιτοι του δημοτικού σχολείου, γεννηθέντες το 1929-1931, πήγαν στο Παγκύπριο Γυμνάσιο, ποσοστό πολύ υψηλό για την τότε εποχή. Αυτοί ήταν: Θάσος Λαμπρίας, ορφανός από πατέρα, Νίκος Τελεβάντος, Γιώργος Καστελλάνος, Κυριάκος Παπαγιάννης, Πέτρος Κυριακίδης, Κώστας Μάρκου, Αντρέας Νικολαΐδης, γιος του Δικιοάρη, Μίμης Αντ. Κοκονής, Χριστοφής Νικολαΐδης και τα αδέρφια Κώστας και Αντρέας, γιοι του Μάρκου και της Κατερίνας. Τότε δεν υπήρχαν λεωφορεία και ενοικίαζαν δωμάτιο στις

Κόντευαν τα Χριστούγεννα και η φιλόλογός μας μάς ανακοίνωσε πως φέτος θα στολίσουμε δέντρο στην τάξη. Εμείς ρωτήσαμε τι ήταν αυτό και μας εξήγησε ότι από τώρα κάθε χρόνο θα στολίζουμε χριστουγεννιάτικο δέντρο. Για μας ήταν κάτι πρωτόγνωρο, αλλά μας άρεσε.

ενορίες Αγ. Ιωάννη, Αγ. Αντωνίου, Χρυσαιλιώτισσας, και στην περιοχή του Ττακτακαλά. Το μόνο λεωφορείο του χωριού που υπήρχε ήταν του Νίκου Κολλίτση και κυκλοφόρησε το 1936. Συνήθως, κάθε Σάββατο ο σιωφέρης έπαιρνε στον καφεéné κάποιου Αντρέα, που ήταν κοντά στο χάνι του Πιτταρίλλη, τα καλάθια με τα φαγώσιμα των μαθητών του Νιοχώρκου. Τα κορίτσια τότε όσα τελείωναν το δημοτικό –γιατί πολλά δεν το τελείωναν– έμεναν στο σπίτι για να βοηθούν στις δουλειές. Ράφτενες είχαμε πολύ λίγες. Θυμάμαι την Τσαγκαρού, πρωτοράφτενα, η οποία σου έπαιρνε μέτρα με το μάτι, την Πατού του Γιώργου, την Παρασεικού, κόρη του Κκαίλου και γυναίκα του Κουτσόγιαννου, την Πατού, κόρη του Παπάγιαννη και τη Χρυσταλλού της Ξενούς. Πολλά ακόμα κορίτσια έγιναν ράφτενες.

ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ '50 ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΜΑΘΗΤΡΙΕΣ

Στο γυμνάσιο άρχισαν δειλά δειλά να στέλνουν και μερικά κορίτσια. Ήμουν από τις πρώτες που πήγαν στο Γυμνάσιο. Τότε ήταν δύσκολα τα πράγματα για πολλούς λόγους. Μετά το απολυτήριο, που έπρεπε να ήταν άριστα, υποχρεωτικά καθόσουν σε γραπτές εξετάσεις. Όσες τις περνούσαν έμπαιναν στην πρώτη τάξη. Πήγα στο Παγκύπριο Γυμνάσιο το 1951. Λεωφορείο της περιοχής μάζευε τους μαθητές και τις μαθήτριες από τα γύρω χωριά και μας έπαιρνε κοντά στην Αρχιεπισκοπή που ήταν δίπλα από το Παγκύπριο. Έπρεπε κάθε μήνα να πληρώσουμε το αγώγιο και κάθε τρίμηνο το εισιτήριο για τα δίδακτρα των καθηγητών. Τότε δεν υπήρχε δωρεάν εκπαίδευση και οι γονείς δυσκολεύονταν να τα βγάλουν πέρα. Άλλο έξοδο ήταν η αγορά των βιβλίων. Πολλά τα προμηθευόμαστε από μαθητές προηγούμενης χρονιάς. Μου έλεγε ο σύζυγός μου, Ανδρέας Νικολαΐδης, πως όταν είχαν τις τελικές εξετάσεις στην ΣΤ' τάξη του υποσχέθηκε κάποιος συμμαθητής του να του δώσει το βιβλίο των Αρχαίων Ελληνικών για να διαβάσει. Ωστόσο, αυτός στο τέλος μετάνιωσε, οπότε ο Ανδρέας αναγκαστικά έγραψε ό,τι θυμόταν από την παράδοση. Τότε φορούσαμε στολή. Μπλε λινομέταξη ποδιά, άσπρο κολάρο, πάνω στο οποίο βάζαμε το σήμα με την κουκουβάγια, καπέλο μπλε. Τα παπούτσια ήταν μαύρα με κορδόνια και καλτσάκια άσπρα. Το σχολείο μου ήταν πίσω από την παλιά Αρχιεπισκοπή και λεγόταν Άης Γιάννης. Τότε στη θέση της σημερινής Αρχιεπισκοπής υπήρχε μια μεγάλη αυλή και πολλές φορές τη διασχίζαμε για να φτάσουμε στο σχολείο. Εκεί λειτουργούσαν δύο τάξεις, πρώτη και δεύτερα. Οι καθηγητές μας ήταν σχεδόν όλοι Ελλαδίτες. Οι περισσότεροι αουτηροί και απλησίαστοι.

Κόντευαν τα Χριστούγεννα και η φιλόλογός μας μάς ανακοίνωσε πως φέτος θα στολίσουμε δέντρο στην τάξη. Εμείς ρωτήσαμε τι ήταν αυτό και μας εξήγησε ότι από τώρα κάθε χρόνο θα στολίζουμε χριστουγεννιάτικο δέντρο. Για μας ήταν κάτι πρωτόγνωρο, αλλά μας άρεσε.

Τα κορίτσια τότε όσα τελείωναν το δημοτικό –γιατί πολλά δεν το τελείωναν– έμεναν στο σπίτι για να βοηθούν στις δουλειές.

Μαζέψαμε χρήματα και αγοράσαμε το δέντρο – κλαδί πεύκου και λίγα στολίδια που ήταν κυρίως μπαλόνια. Όλα τα τμήματα κάναμε τη γιορτούλα μας και το σχολείο έκλεισε για τις χριστουγεννιάτικες διακοπές.

Τις εμπειρίες μου τις μετέφερα στην οικογένειά μου και ο πατέρας μου, όντας προχωρημένος, αγόρασε δέντρο και στολίδια και το στολίσαμε στο σπίτι. Άρεσε και στις γειτόνισσες και τον επόμενο χρόνο πολλές οικογένειες στόλισαν δέντρο.

ΚΕΡΦΙΟΥ – ΣΤΗΝ ΚΑΣΙΑ ΕΝΟΣ ΦΟΡΤΗΓΟΥ

Ήμουν Δ' τάξη του γυμνασίου όταν άρχισε ο απελευθερωτικός αγώνας της ΕΟΚΑ. Περάσαμε φοβερές δυσκολίες και στην Ε' τάξη οι Βρετανοί αποικιοκράτες έκλεισαν το σχολείο. Τα μαθήματα γίνονταν σε διάφορα σπίτια σε διάφορες γειτονιές. Μέσα σε αυτές τις πολύ αντίξοες συνθήκες τελείωσα το γυμνάσιο και τώρα φοιτούσα στην Παιδαγωγική Ακαδημία. Τακτικά ακούγαμε τις σειρήνες που προειδοποιούσαν πως θα άρχιζε κατ' οίκον περιορισμός, κέρφιου. Όλοι έπρεπε μέσα σε λίγη ώρα να φύγουν από την πρωτεύουσα γιατί θα έκλεινα οι εισοδοί. Σ' ένα τέτοιο κέρφιου βρεθήκαμε έξω από τα τείχη στην Παλλουριώτισσα μαζί με δυο συμφοιτήτριές μου από γειτονικό χωριό. Όλα ήταν έρημα και έβλεπες μόνο τους Άγγλους στρατιώτες να περιπολούν. Αποφασίσαμε να ξεκινήσουμε περπατητές για τα χωριά μας. Αυτή ήταν η λύση και δεν υπολογίσαμε την απόσταση των 10 χλμ. Προχωρώντας φτάσαμε στο βενζινάδικο του συγχωριανού μας Αντρέα του Τσιάρτα. Μας είδε και μας φώναξε και προσπαθούσε να βρει τρόπο να μας στείλει στον προορισμό μας. Περιμέναμε και σε λίγο σταμάτησε στο βενζινάδικο ένα φορτηγό. Πήγαινε σε ένα γειτονικό χωριό. Στο μπροστινό κάθισμα κάθονταν δυο γυναίκες, οι οποίες μας βοήθησαν να ανεβούμε στην κάσια του φορτηγού. Η περιπέτειά μας τελείωσε και δεν μας ένοιαζε που καθόμασταν στα τσιμέντα που ήταν φορτωμένο. Τέτοια περιστατικά συνέβαιναν τακτικά τότε. Ήταν δύσκολοι καιροί και ο καθένας ζούσε στο χωριό του. Η εισβολή έφερε τα χειρίστα γιατί μας ξεσπίτσωναν. Ήταν τα χειρότερα που ζήσαμε και ζούμε. Ένα μόνο μας έμεινε, οι θύμησες και η ελπίδα και η ελπίδα πεθαίνει πάντα τελευταία.

Θερμές ευχαριστίες στον Χρίστο Λαμπρία για την πολύτιμη βοήθειά του στη συγγραφή του άρθρου

Ο Νικόλας Πόντος,
90 χρονών σήμερα
και γέννημα θρέμμα
του Νιοχώρκου, μάς
ταξιδεύει στον χρόνο.

Ο Νικόλας Πόντος θυμάται το αγαπημένο του χωριό

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟ ΛΑΜΠΡΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΣΤΟΛΟ Γ. ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Η συνάντησή με παλαιούς κατοίκους του Νέου Χωριού είναι πάντοτε μια πρόκληση για όσους καταγράφουμε την ιστορία του χωριού μας. Συναντήσαμε τον Νικόλα Πόντο στο σπίτι του, ένα φθινοπωριάτικο απόγευμα, τον ρωτήσαμε πολλά, θέλαμε να μάθουμε όσα περισσότερα γινόταν, και ευτυχώς ο κ. Πόντος ήταν διαθέσιμος να μας μιλήσει για όση ώρα θέλαμε. Αφού μας έκανε τον καφέ ξεκινήσαμε την κουβέντα μας. Σχεδόν δύο ώρες, ίσως και περισσότερο, ο Νικόλας Πόντος πρόθυμα απαντούσε σε κάθε μας ερώτηση. Μάθαμε πολλά, νιώσαμε ότι περιδιαβάσαμε μαζί του το χωριό του... Τον ευχαριστούμε από καρδιάς για το ταξίδι στον χρόνο που μας πρόσφερε.

–Να ξεκινήσουμε από το σπίτι σας, σε ποια γειτονιά βρισκόταν;

–Το σπίτι μου ήταν εκεί που ήταν το παλιό το σχολείο, το οποίο τη δεκαετία του '50 αγόρασε ο Χρίστος Κοκονής (Κοκκός) και το έκανε σινεμά.

–Θυμάστε τους γείτονες του πατρικού σας σπιτιού;

–Ναι, ήταν οι γιοι του Μάρκου, οι γιοι του Κούμου, λίγο πιο κάτω, του Μελά του Πετήση, ο Τσιαπτής, ο Γιαζός, ο Χαρής, ο Κιλικίτας, ο Πασάντας, η Καλλισθένη, μάνα του Χριστούδκια, που είχε ένα μικρό σπιτάκι. Όταν πέθανε, παντρεύτηκε ο Θεορής του Σιελά τη Μαρούλα, εγγονή της Καλλισθένης, και έκτισε εκεί το σπίτι του.

–Παλιά χαρτιά έχετε από το χωριό; Πήρατε πράγματα από το χωριό;

–Δυστυχώς, όχι, ούτε το όπλο μου δεν πήρα, το είχα αγοράσει το 1960. Από το 1955-59 απαγορευόταν η χρήση των κυνηγετικών.

–Εκείνες οι φωτογραφίες στον τοίχο, πώς σώθηκαν;

–Εκείνες τις δύο φωτογραφίες τις είχαν φυλαγμένες οι Τούρκοι που εγκαταστάθηκαν στο σπίτι μου και τις έδωσαν στο συγχωριανό μας τον Νίκο του Προδρομή που πήγε στη γειτονιά μας μετά που έπεσαν τα οδοφράγματα. Στην οικογενειακή φωτογραφία ο Νίκος Πόντος, η σύζυγός του Παναγιώτα, και τα παιδιά του Αντώνης και Άννα, το 1956-57. Στην άλλη γαμήλια φωτογραφία με την γυναίκα του Παναγιώτα τον Μάιο του 1953. Παρόλον

ότι ο... νέος ένοικος ήταν αξιωματικός του στρατού, εντούτοις τις φύλαξε και μας τις έδωσε. Μάλιστα, μια από αυτές ήταν ενός ξάδελφου της γυναίκας μου του Κώστα Κτωρίδη, που ήταν δόκιμος έφεδρος αξιωματικός της Εθνικής Φρουράς και μας την έδωσε κι αυτή. Την επόμενη φορά που πήγα πήρα δυο μπουκάλια κονιάκ και τις έδωσα σε κάποιο γείτονα για να τους τις δώσει, γιατί απουσίαζαν από το σπίτι.

–Όταν αποφοιτήσατε από το δημοτικό σχολείο μέχρι τα 17 σας, τι κάνατε;

–Στα 12 μου δούλευα γκαρσόνι στο καφενείο του Ανθούλη, στην Κυθρέα, κοντά στο Σεράι. Το 1943, λόγω του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, στον κάμπο ανάμεσα στο Τραχώνι και στο Παλαιόκωμο, οι Εγγλέζοι δημιούργησαν ένα τεράστιο στρατόπεδο στο οποίο είχαν αποθήκες με καύσιμα, όπλα και πολεμοφόδια. Εγώ σε ηλικία 13 ετών πήγα εκεί για δουλειά. Όταν με ρώτησε ο επιστάτης, ο οποίος ήταν ένας μαυριδερός Τουρκοκύπριος από τη Μόρα, πόσο χρονών ήμουν, του είπα 16 κι έτσι με προσέλαβε. Δούλεψα μέχρι το 1945 που τέλειωσε ο πόλεμος και διαλύθηκε το στρατόπεδο. Το 1945 δούλεψα στη Λευκωσία στη ΝΑΦΙ. Η ΝΑΦΙ ήταν σαν τα Κέντρα Ψυχαγωγίας Στρατού (ΚΨΜ) και πουλούσαν εκτός από αναψυκτικά και σάντουιτς, κάλτσες, γάντια, εσώρουχα, ρούχα, κουμπιά, κ.ά. στους στρατιώτες. Φθινόπωρο του 1947, στα 17 μου πήγα και γράφτηκα στο Γραφείο Εξευρέσεως Εργασίας που ήταν εκεί που είναι ο δημόσιος κήπος, κοντά στο Αρχαιολογικό Μουσείο. Το Γραφείο λειτούργησε μετά το τέλος του πολέμου. Ένα πρωί ο υπάλληλος μου είπε να πάω μαζί με άλλους τρεις στο νοσοκομείο όπου εχρειάζοντο δύο νεαρούς για να δούλέψουν ως βοηθοί στην κουζίνα. Προϊσταμένη ήταν η Mrs Richer, η οποία έκανε ίντερβιου και με τους τέσσερις. Εμένα με ρώτησε αν ξέρω αγγλικά, της απάντησα ότι ήξερα λίγα και μπορούσα να συνηνοθώ λόγω της προϋπηρεσίας μου. Με ρώτησε πού εργαζόμουν προηγουμένως και της είπα: «Στη ΝΑΦΙ» «και γιατί έφυγες από τη ΝΑΦΙ», με ρώτησε... της απάντησα βέβαια την αλήθεια, «Εκλείσε η ΝΑΦΙ, γι' αυτό έφυγα». Περιμέναμε απ' έξω από το γραφείο της για να μάθουμε τελικά ποιους δυο θα προσλάβουν. Ένας, πονηρά σκεπτόμενος είπε: «Πάμε να φύγουμε, τι να περιμένουμε, εγώ θα

Εκείνες τις δύο φωτογραφίες τις είχαν φυλαγμένες οι Τούρκοι που εγκαταστάθηκαν στο σπίτι μου και τις έδωσαν στο συγχωριανό μας τον Νίκο του Προδρομιά που πήγε στη γειτονιά μας μετά που έπεσαν τα οδοφράγματα.

φύγω». Εμείς δεν φύγαμε. Στο τέλος αυτός έφυγε, αλλά σε λίγο γύρισε πίσω. Κανένας δεν «τσίμπησε» στο κόλπο του. Εγώ έμεινα γιατί είχα απόλυτη ανάγκη τη δουλειά. Η Εγγλέζα προϊσταμένη, με φώναξε και μου είπε: «Αυτή η δουλειά δεν έχει αργίες, Κυριακή, μόνο δύο απογεύματα ρεπό, γιατί τα νοσοκομεία εργάζονται 24 ώρες. Ο μισθός ήταν 7,5 λίρες τον μήνα, δωρεάν τροφή, δωρεάν διαμονή και ρούχα της δουλειάς. Δέχεσαι;». Εγώ ήθελα οπωσδήποτε τη δουλειά και της είπα: «Βεβαίως δέχομαι». Έμεινα στο νοσοκομείο, σε κάθε δωμάτιο μέναμε δύο άτομα. Έμειναν όλοι στο νοσοκομείο, το νοσηλευτικό προσωπικό, οι εργάτες, οι οδηγοί, όλοι. Το πλυντήριο μετά λειτούργησε. Πριν υπήρχαν λεκάνες που έπλεναν στο χέρι τα σεντόνια οι πλύστρες. Έγινε βοηθός μάγειρα. Δεν υπήρχαν τότε σχολές μαγειρικής. Τα πάντα τα μαθαίναμε με την πείρα και την καθοδήγηση των πιο μεγάλων. Αφυπηρέτησα το 1990, μετά από υπηρεσία 43 χρόνων, με τον βαθμό του αρχιμάγειρα.

–Μένετε στη Λευκωσία τότε;

–Έμεινα σε δωμάτιο στη συνοικία του Αγ. Λουκά, μαζί με τον συγχωριανό μου τον Μιαούλη, άντρας της Στέλλας του Καμπανελλάρη. Ο Μιαούλης είχε ένα αδελφό τον Κωστή τον ττεμπέλη, όπως τον λέγαμε, που δούλευε στο Βαρώσι στα κτίσματα στον συγχωριανό μας τον μάστρε –Κυριάκο. Ο άλλος αδελφός του ήταν ο Πέτρος, πατέρας της δασκάλας της Δώρας, είχε και αδελφές.

–Πότε παντρευτήκατε;

–Το 1952, σε ηλικία 22 χρονών, μου προξένεψαν την γυναίκα μου, την Παναγιώτα, που ήταν 16 χρονών. Πρέπει να πω ότι ο πατέρας μου και ο πατέρας της γυναίκας μου ήταν και οι δυο από την Τύμπου. Ο πατέρας μου ήταν εκείνος που έκανε τα προξένια και έφερε από την Τύμπου τον πεθερό μου, ο οποίος παντρεύτηκε την κόρη του Κτωρή. Μετά που αρραβωνιάστηκα πήγαινα στο χωριό κάθε 8 μέρες. Όταν παντρεύτηκα το 1953, αγόρασα μια μικρή μοτόρα και πηγαίνοερχόμουνα.

–Ποιοι ήταν οι γείτονές σας στην άλλη γειτονιά, μετά που παντρευτήκατε, στη Βαλιανιά;

–Ο Νίκος Μάρκου (Κκόνιος), ο Αντρόνικος, ο Δικιολάτης, ο Αντρέας Ταλατίνης, ο Νικόλας Χόπλαρς.

ΤΟ ΠΑΛΙΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

–Πείτε μας για το σχολείο σας...

–Φοίτησα στο σχολείο που ήταν δίπλα από το σπίτι μου, που μετά έγινε σινεμά. Θυμάμαι ότι είχε μια μεγάλη αίθουσα, όπου στεγάζονταν τρεις τάξεις, ακόμη μία αίθουσα με μία τάξη, το γραφείο του διευθυντή, και δίπλα το σπίτι όπου έμενε ο δάσκαλος. Συνήθως στις μεγάλες τάξεις δίδασκε ο διευθυντής. Δάσκαλοί μου ήταν ο Ευγένιος Ανδρονίκου, ο Χρίστος Λογγίνος, και μια δασκάλα, η Ελένη Πισσουριώτου, από το Καίμακλί, με κάποιο εκγενετή πρόβλημα στο χέρι, γι' αυτό την έλεγαν «κουτσοσιερού». Η δασκάλα αυτή έμενε σε ένα μικρό δωμάτιο στο σχολείο, που βρισκόταν πάνω από την κουζίνα όπου μαγειρεύαν. Το σχολείο είχε μεγάλη αυλή με μια μεγάλη συκιά.

–Το σχολείο ήταν μικτό;

–Ναι, αγόρια κορίτσια μαζί αλλά καθόμασταν χωριστά.

–Θυμάστε συμμαθητές σας;

–Ναι, ο Γιώργος Καστελλάνος, ο Κώστας του Μάρκου, ο Θάσος Λαμπρίας, ο Γιώργος Χαϊρεπέτης (Τσιατταλής), ο Γιώργος Καγκελάρης (Ενέδρατζης), ο Κυριάκος Κακαρής, ο Χαρής του Φώκα, η Ειρηνιά του Μιχαηλιά, η Αρτεμισού, η Ανδριανή Χατζηανδρέα, ο Ανδρέας Σατσιαός.

–Δύσκολα μαθητικά χρόνια...;

–Το χειμώνα φορούσαμε παπούτσια, την άνοιξη και το καλοκαίρι κυκλοφορούσαμε ξυπόλητοι. Τα κορίτσια όμως φορούσαν. Επίσης, όταν έβρεχε το πανωφόρι μας ήταν μια σακκούλα, που την πιέζαμε στην κόγχη και δημιουργείτο ένα κούφωμα και την βάζαμε στο κεφάλι. Το ίδιο έκαναν και οι εργάτες και οι γεωργοί, ιδιαίτερα όταν πήγαιναν στον ποτόν και έβρεχε.

–Πώς ήταν διακοσμημένη η τάξη σας; Υπήρχαν σημαίες, φωτογραφίες;

–Όχι, δεν είχε τίποτε, άλλωστε δεν επιτρεπόταν. Λόγω της εξέγερσης των Κυπρίων το 1931, που έγινε γνωστή ως «Οκτωβριανά» απαγορευόταν η χρήση της σημαίας. Το πρωί στην προσευχή μας προσευχόμασταν «στον βασιλέα μας κοινό πατέρα μας, σώσον Θεέ». Το 1941-42 επιτράπηκε η σημαία.

–Οι δάσκαλοι δεν σας μιλούσαν για την Ένωση, για την Ελλάδα;

–Όχι, δεν μας μιλούσαν πολιτικά.

ΟΙ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

–Την εκκλησία του Αγίου Χαραλάμπους πώς τη θυμάστε, έτσι ήταν ή έγιναν κάποια έργα μετά;

–Εγώ από τότε που γεννήθηκα, έτσι τη θυμάμαι. Το μόνο που έγινε, πριν από το 1974, ήταν η τοποθέτηση σιδερένιων δοκών για να συγκρατήσουν τους τοίχους που άρχισαν να παίρνουν κάποια κλίση προς τα έξω. Πιθανόν

**Οφτό έβαζε ο Κιλικίτας.
Έσκαφταν το έδαφος, άναβαν
φωτιά, έβαζαν μια κούζα γεμάτη
με κομμάτια από κρέας και τη
σκέπαζαν με τα κάρβουνα και
ύστερα από 5-6 ώρες, έβγαζαν
την κούζα. Τιμή πώλησης
ένα σελίνι το κομμάτι.**

να έγινε γύρω στα 10 χρόνια πριν από την εισβολή, μπορεί όμως να έγινε και πιο πρόσφατα.

–Πριν από τον Παπαδιομήδη, ιερέας στον Άγιο Χαράλαμπο ήταν ο Παπαγιάννης;

–Ναι, όταν με πάντρεψε ήταν μεγάλος. Ο παππούς του Χρίστου Σκλάβου ήταν παπάς αλλά εγώ δεν τον έφτασα. Ο Παπαδιομήδης προτού γίνει παπάς εργαζόταν στο μαγαζί του θείου του που ήταν κωμοδρόμος, η οικογένειά τους ήταν καλοφωνάρηδες, επίσης ο Τράντας ήταν καλοφωνάρης.

–Το σπίτι σας ήταν κοντά στην εκκλησία του Τιμίου Προδρόμου. Θυμάστε σταυρούς στον περίβολο της εκκλησίας;

–Θυμάμαι που μου έλεγε η μάνα μου ότι εθάβαν στην

αυλή του Προδρόμου, αλλά δεν θυμούμαι σταυρούς. Και της μάνας μου της το είπε η μάνα της. Λένε ότι πριν να λειτουργήσει το κοιμητήριο στην αυλή της εκκλησίας του Αγίου Χαράλαμπος, τους νεκρούς τους έθαβαν στην αυλή του Προδρόμου. Θυμάμαι στο ταβάνι του Προδρόμου που υπήρχαν 15 πιάτα, που αντιπροσώπευαν τις οικογένειες που ζούσαν στο χωριό.

–Θυμάστε το νεκροταφείο στον Άγιο Χαράλαμπο;

–Εκείνο που θυμούμαι, όταν ήμουν μικρός και μου έκανε μεγάλη εντύπωση, ήταν ότι έσκαφταν τον τάφο έβγαζαν τα οστά και έθαβαν άλλον στον ίδιο τάφο, και μετά έριχναν πίσω τα κόκαλα του προηγούμενου νεκρού. Θυμούμαι πολύ έντονα κηδείες στην αυλή του Αγίου Χαράλαμπος. Επίσης, όταν γινόταν κηδεία έβαζαν τη σορό στο ξυλοκρέβατο, το οποίο κρατούσαν τέσσερις άντρες και ξεκινώντας από το σπίτι του νεκρού, το περίφεραν στα καφενεία και μετά στην εκκλησία για την εξόδιο ακολουθία. Ήταν έθιμο η περιφορά των νεκρών είτε ήταν άντρες είτε γυναίκες, ανάλογα και με τη γειτονιά του νεκρού. Στο σπίτι του νεκρού πήγαινε και ο ιερέας με τον θυμιατό και έψαλλε κάποια ευχή.

–Το ξωκλήσι του Αγίου Θεοδώρου πότε κτίστηκε;

–Θυμούμαι τον Αγ. Θεόδωρο χαλασμένο, ονομαζόταν παλιοκκλησιά. Οι γονείς μας κατά τη διάρκεια του θερισμού μας έπαιρναν –εμείς ήμασταν μικρά παιδιά– και μέναμε εκεί στην παλιοκκλησιά. Μάλιστα, οι βοσκοί έκαναν καλύβες με καλάμια και δεμάτια, κι έμεναν στη σκιά. Θυμούμαι που άρχισε το κτίσιμο του ξωκκλησιού. Είπαν τότε

ότι «εδείκτηκεν» κάποιου ο Άγιος Θεόδωρος και αποφασίσθηκε το κτίσιμο του ξωκκλησιού. Ανέλαβαν ο ιερέας και η Εκκλησιαστική Επιτροπή. Θυμούμαι ότι μία φορά τον χρόνο γινόταν πανηγύρι. Ο κόσμος πήγαινε με τα ζώα, τις καρρέτες, και άλλοι με τα πόδια.

–Πότε γινόταν το πανηγύρι;

–Παρόλο ότι ο Άγιος Θεόδωρος ο Στρατηλάτης γιορτάζει στις 8 Φεβρουαρίου, το πανηγύρι γινόταν κάθε δεύτερη Κυριακή του Οκτώβρη. Και τούτο γιατί το χειμώνα με τις βροχές οι χωμάτινοι δρόμοι ήταν αδιάβατοι.

–Στο πανηγύρι έβαζαν οφτό κλέφτικο, έψηναν

λοκμάδες;

–Οφτό έβαζε ο Κιλικίτας. Έσκαφταν το έδαφος, άναβαν φωτιά, έβαζαν μια κούζα γεμάτη με κομμάτια από κρέας και τη σκέπαζαν με τα κάρβουνα και ύστερα από 5-6 ώρες, έβγαζαν την κούζα. Η διαδικασία ξεκινούσε από το βράδυ. Τιμή πώλησης ένα σελίνι το κομμάτι. Κάποτε έρχονταν και παναυρκώτες και έκαναν λοκμάδες. Συνήθως οι χωριανοί πήγαιναν από το Σάββατο απόγευμα στον εσπερινό και κοιμόντουσαν στο ύπαιθρο.

–Καμιά ιστορία έχετε;

–Θυμούμαι τη γιαγιά μου, που πηγαίναμε στα χωράφια κι έπαιρνε μαζί της αγιασμό και έριχνε τον αγιασμό για να γιωρκήσουν τα χωράφια. Επίσης θυμούμαι που πήγαμε στον Άγιο Θεόδωρο με τον Καγκελάρη τον επονομαζόμενο Ενέδρατζη, ήμασταν μικροί, και μαζεύαμε καυκαρούς, άγριες αγκινάρες, κάτσαμε κάτω από μια καλύφη στον Άγιο Θεόδωρο και τότε είδαμε πάνω στην καλύφη μια κουφή, φοβηθήκαμε, τρέξαμε και φύγαμε.

ΜΠΑΚΑΛΙΚΑ ΚΑΙ ΦΟΥΡΝΟΣ

–Υπήρχε φτώχεια τότε;

–Ναι, μόνο όσοι είχαν κτήματα, και αν «εγιωρκούσαν». Όταν ήταν κακοχρονιά αναγκάζονταν να πάνε στον τοκογλύφο να δανειστούν με υψηλό τόκο. Υπήρχαν αρκετοί εργάτες που απασχολούνταν στα μεταλλεία και άλλοι που δεν είχαν περιουσία δούλευαν μισταρκοί σε εκείνους που είχαν κτήματα, π.χ. λακάνωναν τις ελιές με το φτυάρι και την τσάπα. Επίσης, οι εργάτες απασχολούνταν και μοιράζονταν ένα δωμάτιο 2-3 άτομα κι έρχονταν στο χωριό κάθε μια-δυο βδομάδες το Σάββατο. Την Δευτέρα το πρωί ξεκινούσαν από νωρίς το χάραμα για να πάνε πεζή στη Λευκωσία. Το 1948 με τη μεγάλη απεργία των εργατών κερδήθηκε το απόγευμα του Σαββάτου. Πριν, το Σάββατο ήταν κανονική εργάσιμη μέρα.

–Το χωριό είχε τοκογλύφο;

–Ναι!

–Φούρνος υπήρχε;

–Το κάθε σπίτι είχε τον δικό του φούρνο και η νοικοκυρά ζύμωνε ψωμιά για μία βδομάδα. Ωστόσο, υπήρχαν και μερικά νοικοκυριά που δεν φούρνιζαν. Γύρω στο 1950, ο Κούμος έψηνε ψωμιά και τα πουλούσε. Μετά δημιουργήθηκαν τα μπακάλικα του Μένοικου, του Τρίγγου, τα συ-

Γύρω στο 1950, ο Κούμος έψηνε ψωμιά και τα πουλούσε. Μετά δημιουργήθηκαν τα μπακάλικα του Μένοικου, του Τρίγγου, τα συνεργατικά παντοπωλεία και έφερναν ψωμιά.

νεργατικά παντοπωλεία και έφερναν ψωμιά.

–Τα μπακάλικα τι πουλούσαν, καφέ, ζάχαρη, ρύζι, τσιγάρα;

–Ένα μπακάλικο, του Γιώρκου του Κτωρή, πουλούσε κρασί, ξύδι και τσιγάρα. Στο καφενείο του πίσω είχε ένα δωμάτιο που ήταν μπακάλικο και πουλούσε τα πιο πάνω προϊόντα.

–Ζιβανία κάνανε στο χωριό;

–Όχι, ερχόταν ο Πίτσιλλος με τα μουλάρια και κουβαλούσε τη ζιβανία και το κρασί με τα ασκιά του. Ύστερα, τα έφερνε με τα λεωφορεία του χωριού είτε του Λοΐζου, είτε του Μάγκα. Ερχόταν μία φορά την εβδομάδα και τα πουλούσε χονδρικώς σε μπακάληδες ή καφετζήδες. Εκτός από τον Γιώρκο του Κτωρή κρασί πουλούσε και ο Μιχαηλίδας.

ΣΚΥΛΙΑ ΚΑΙ ΚΟΠΑΔΙΑ

–Θυμάσθε γύρω στο 1950 ή 1954 μια διαταγή των Άγγλων για να μαζέψουν τους σκύλους του χωριού;

–Εκείνο που θυμάμαι είναι οι αστυνομικούς να γυρίζουν τα χωριά και να εξολοθρεύουν τους αδέσποτους σκύλους. Θυμάμαι τον τσαούση του αστυνομικού σταθμού Κυθρέας, ονόματι Λύρας, που ήταν πολύ αυστηρός και έδινε εντολές στους αστυνομικούς να σκοτώνουν τα αδέσποτα σκυλιά. Θυμούμαι που οι μικροί έτρεχαν ξωπίσω από τον αστυνομικό για να δουν το... θέαμα.

–Η διαδικασία πλουσίματος των κοπαδιών ποια ήταν;

–Όλοι οι βοσκοί, μια φορά τον χρόνο, το καλοκαίρι, οδηγούσαν το κοπάδι τους στον Πενταδάκτυλο, έγερναν το βουνό και τα οδηγούσαν στη θάλασσα και τα έπλεναν, συγκεκριμένα στην τοποθεσία «Βούρκαρη». Μετά τα κούρευαν και πωλούσαν το μαλλί. Η διαδικασία αυτή κρατούσε 7-10 μέρες. Το κοπάδι, με την καθοδήγηση του βοσκού και των τσοπανόσκυλων, έβοσκε, προχωρούσε και το βράδυ διανυκτέρευε στο ύπαιθρο. Την επομένη από το χάραμα συνέχιζε την πορεία του.

ΒΑΜΒΑΚΙ ΚΑΙ ΣΗΣΑΜΙ

–Στο Νέο Χωριό τι καλλιεργούσατε;

–Κουκιά, κραμπιά, ελιές...

–Ελιές πολλές ποιοι είχαν;

–Η Κωστίνα, σύζυγος του Κώστα Χατζηζαβρού, η Χατζούα κόρη του Χατζηαθανάση, Ειρήνη το όνομά της, μητέρα του Κυριάκου και Κώστα Λαμπρία, ο Χάμπος του Κορώνα, ο Μάρκος, ο Χατζής του Μανίταρου, αλλά και άλλοι.

–Τις έβγαζαν λάδι, αλλά και τις αλάτιζαν για φαϊ;

–Κάθε Παρασκευή, έξω από το παντοπωλείο, στην οδό Ερμού, γινόταν λαϊκή αγορά. Οι Νιοχωρίτες ελαιοπαραγωγοί φόρτωναν τα κοφίνια με τις ελιές στα γαϊδούρια και μετά στα λεωφορεία και τις έπαιρναν στη Λευκωσία και τις πουλούσαν.

–Μάζευαν λαψάνες και μολόχες οι χωριανοί;

–Οι Νιοχωρίτες δεν έκαναν αυτό το πράγμα, λαψάνες και μολόχες μάζευαν οι Τραχωνίτες, γι' αυτό τους έλεγαν μολοχάρηδες. Το μόνο που έβγαζαν οι χωριανοί μας ήταν οι «χωστές», χόρτο είδους άγριας αγκινάρας. Χρησιμοποιούσαν ένα ειδικό ξύλο, σαν μπαστούνι, που στην άκρη του είχε ένα σιδερένιο «κατσούνι». Χωστές έβγαζαν τα λακκοβούναρα. Οι Τούρκοι έβαζαν μολοχία, τους άρεσε πολύ, μπορούμε να πούμε ότι ήταν το φαϊ των Τούρκων. Η μολοχία θέλει πολύ νερό, κυρίως οι Τούρκοι φύτευαν μολοχία στο «Τσιουφλικού», που είχε πολλές νομές νερού από τον Κεφαλόβρυσο της Κυθρέας

–Ντομάτες καλλιεργούσαν;

–Ναι, είχε ντομάτες αλλά για οικιακή κατανάλωση και πώληση μέσα στο χωριό. Έφτιαχναν όμως πάστα με τις ντομάτες. Τις έβαζαν σε ένα μεγάλο ρούχινο σακούλι και

Νικόλαος Α. Πόντος

Γεννήθηκε στις 26 Ιουλίου 1930, γονείς του ήταν ο Αντώνης Ν. Πόντος, ο οποίος ήταν από την Τύμπου, και η Ευθυμία Πετρή, από το Νέο Χωριό Κυθρέας. Ο πατέρας απεβίωσε στις 26/10/1952 σε ηλικία 52 χρονών και η μητέρα το 2000 σε ηλικία 100 χρονών. Ο πατέρας ήταν ανειδίκευτος εργάτης, εργαζόταν κυρίως, όπως και πολλοί άλλοι Νιοχωρίτες, στο μεταλλείο της Φοκάσα, ως μεταλλωρύχος. Διέμενε σε δωμάτιο του ορυχείου και επισκεπτόταν το χωριό κάθε 2-3 μήνες. Το ζεύγος απέκτησε πέντε παιδιά, τους: Αντρέα, Νικόλαο, Βασιλική, Μαρία και Αθανασία, η οποία ήταν δασκάλα. Ο Αντρέας νυμφεύθηκε τη Δέσποινα Κυριάκου, ο Νικόλαος την Παναγιώτα Χριστοδούλου, η Βασιλική τον Αντρέα Δεληγιάννη, η Μαρία τον Γεώργιο Χαραλάμπους, και η Αθανασία, που ήταν δασκάλα, τον Μενέλαο από τη Βιτσάδα. Η Παναγιώτα ήταν κόρη του Χριστόδουλου Παπαλεοντίου, από την Τύμπου και της Άννας Κτωρή. Το ζεύγος Νικόλαου και Παναγιώτας Πόντου απέκτησε τέσσερα παιδιά, οκτώ εγγόνια και πέντε δισέγγονα.

Οι καλλιέργειες ήταν είτε πότιμες είτε άνυδρες. Ιδιαίτερα όταν υπήρχε πολυομβρία και επιλυμανίσκαν τα χωράφια, μέσα στον Μάρτη, φύτευαν άνυδρα με τον όρκο που έκανε το χωράφι, κυρίως στον «Ασσο» και στα «Αλακάτια».

έσταζε από κάτω σε ένα βαρέλι ο ζωμός της ντομάτας. Τα λαχανικά που πουλούσαν ήταν κυρίως τα κραμπιά και τα κουκιά. Οι κύριοι παραγωγοί κραμπιών ήταν ο Νίκος Μάρκου (Κκόνιος) και ο Χατζής του Μανίταρου.

-Στον κάμπο φύτευαν φακές ή ρεβίθια;

-Δεν θυμούμαι, εκείνο που θυμούμαι είναι ότι έβαλλαν

βαμβάκι και σησάμι. Οι καλλιέργειες ήταν είτε πότιμες είτε άνυδρες. Ιδιαίτερα όταν υπήρχε πολυομβρία και επιλυμανίσκαν τα χωράφια, μέσα στον Μάρτη, φύτευαν άνυδρα με τον όρκο που έκανε το χωράφι, κυρίως στον «Ασσο» και στα «Αλακάτια». Η υγρασία που εδημιουργείτο, ο όρκος δηλαδή, κρατούσε όλο το καλοκαίρι. Επίσης, φύτευαν και άνυδρα μπουστάνια.

-Θυμάστε να γίνεται παραγωγή μεταξιού;

-Ναι, το κάθε σπίτι έπρεπε να κάνει τα μεταξωτά του. Γι' αυτό είχαν συκαμιές για την εκτροφή του μεταξοσκώληκα.

-Θυμάστε αν γύρω στο 1947-48 να ήλθε κάποιος από την Κυθρέα για να σας δείξει πώς έκαναν το μετάξι;

-Όχι, δεν το θυμάμαι. Θυμάμαι μόνο ότι ερχόταν μεταξιά από τη Λευκωσία, συνήθως έβαζε τα καζάνια του και γενικά τα συνεργά του σε ένα άδειο οικόπεδο απέναντι από του Χαράλαμπου της Κωστίνας. Όσες νοικοκυρές είχαν «καρύδια», κουκούλια μεταξοσκώληκα τα έπαιρναν, κι έβγαζαν μετάξι. Ο μεταξιάς έμενε 5-7 μέρες.

-Υπήρχε παραγωγή γάλακτος;

-Βέβαια, είχαμε πολλούς βοσκούς που πουλούσαν το γάλα ή το έκαμναν χαλούμια και τα πουλούσαν. Επίσης, πολλά σπίτια είχαν από 2-3 κατσίκες και συμφωνούσαν 5-6 γυναίκες και για μία βδομάδα έπαιρναν το σύνολο της παραγωγής γάλακτος σε μια γυναίκα για να κάμει χαλούμια και τραχανά και ύστερα στην άλλη κ.ο.κ.

-Όταν ήσασταν μικρός, η μάνα σας τι μαγειρεύει;

-Κουκιά, φασόλια, πατάτες γιαχνί. Το κρέας ήταν είδος πολυτελείας. Το κρέας που έτρωγαν οι περισσότεροι ήταν όρνιθες που εξέτρεφαν στο σπίτι, κανένα κουνέλι, περιστέρια.

ΤΑ ΛΕΩΦΟΡΕΙΑ ΓΙΑ ΛΕΥΚΩΣΙΑ

-Ποιος έφερε το πρώτο λεωφορείο στο χωριό;

-Το πρώτο λεωφορείο το έφερε το 1937 ο Νίκος Κολλίτσης, γιος του δασκάλου Γεώργιου Κυριακίδη και της Δωροθέας Καστελλάνου (Ροδούς). Ήταν 12θέσιο, το οδηγούσε ο ίδιος, δεν έκανε το δρομολόγιο Νέου Χωριού - Λευκωσίας, αλλά κάθε Παρασκευή φόρτωναν οι ελαιοπαραγωγοί τα κοφίνια με τις ελιές στο λεωφορείο και τις έπαιρναν στο παντοπωλείο στη Λευκωσία και τις πουλούσαν. Πριν τις έπαιρναν είτε με τα γαϊδούρια, είτε με το τρένο που λειτουργήσε μέχρι το 1952. Επίσης, οι γυναίκες υφάντρες κάθε Παρασκευή έπαιρναν τα υφαντά τους -κυρίως αλατζιές- κάθε Παρασκευή στο «Γυναικοπάζαρο» στη Λευκωσία και τα πουλούσαν. Με την είσπραξη αγόραζαν είδη προίικας για να προικίσουν τις θυγατέρες τους. Επίσης, ο Κολλίτσης διοργάνωνε ταξίδια, κυρίως στο μοναστήρι του Αποστόλου Αντρέα στην Καρπασία, στον «Χρυσοσώτηρο» στην Ακανθού. Δεν υπήρχαν πελάτες για να κάνει καθημερινό δρομολόγιο στη Λευκωσία, αφού οι εργάτες ήταν στα μεταλλεία και οι γεωργοί πήγαιναν μία φορά την εβδομάδα στη Λευκωσία. Μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, άνοιξαν εργοστάσια και δημιουργήθηκαν θέσεις εργασίας οπότε πήγαιναν οι εργάτες στη Λευκωσία. Γι' αυτό και τα πρώτα λεωφορεία κυκλοφόρησαν στο χωριό μας γύρω στο 1943. Ο επόμενος που έβγαλε λεωφορείο ήταν ο Λοΐζος, και έκανε κανονικό δρομολόγιο. Στο μεταξύ άρχισαν να πηγαίνουν και μαθητές στο γυμνάσιο, οπότε αυξήθηκε η πελατεία. Ακολούθησε ο Κυριάκος Πολυδώρου, γνωστός ως Πόλλας, που ήταν από τη Μια Μηλιά, παντρεμένος με την Κούλα. Ακολούθησαν πολλοί, μετά, ο Παντελής Κίρκας, ο Κώστας Φωτίου (Κώστούλλος), ο Μάγκας, ο Σάββας Τρίχας (Καούσιης), ο Στέλιος Στυλιανίδης, ο Παναγιώτης Λόντος και τελευταίος τη δεκαετία του '70 ο Κυριάκος Τριανταφυλλής. Πριν από την εισβολή το χωριό μας είχε οκτώ λεωφορεία. Οι επιβάτες των λεωφορείων ήταν κυρίως εργάτες και μαθητές. Αφετηρία ήταν έξω από τον καφενέ του Αντρέα της Μηλιάς και απέναντι από το σωματείο «ΑΠΟΛΛΩΝ». Το τέρμα ήταν το Χάνι του Πιτταρίλλη στην παλιά Λευκωσία, και μετά το «ΟΧΙ».

Ο Αρμένις

-Τι ξέρεις για τον Αρμένι;

-Ο Αρμένις ήταν γιος της Ναδής, η οποία είχε έναν γιο, τον Λεωνίδα και έμενε στη Λευκωσία. Είχαν πολλά κτήματα, αλλά τα πούλησαν. Η περιουσία τους ξεκινούσε από τα σπίτια της Φοίβης στην Κυθρέα -τα αλώνια του Αρμένι που έλεγαν ήταν τα σπίτια της Φοίβης- και έφταναν ως το Παλαίκυθρο. Μιλούμε για τεράστια έκταση μονοκόμματων χωραφιών. Ο Μάρκος και ο Χάμπος του Κορώνα ήλθαν από την Αμερική γύρω στο 1928 και αγόρασαν χωράφια από τον Αρμένι. Γι' αυτό τα χωράφια του Μάρκου και του Χάμπος γειτνιάζαν. Ο Αρμένις το μόνο που άφησε ήταν ένα λιχώρι εκεί που ήταν το ντεπόζιτο, στο «Φοινίτζιν».

Επίσης, θυμούνται ότι μέσα στον Πόλεμο, το 1942, ο Λοΐζος έπιανε από το καφενέιο του Αντρέα της Μηλιάς την μπαταρία του ραδιοφώνου, την έπαιρνε στη Λευκωσία για φόρτιση. Μέσα στον Πόλεμο ο μόνος που είχε ραδιόφωνο στο χωριό ήταν ο Αντρέας της Μηλιάς, άλλωστε δεν υπήρχε ηλεκτρικό ρεύμα. Το χωριό συνδέθηκε με το ηλεκτρικό δίκτυο το 1959.

ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ ΚΑΙ ΕΙΣΒΟΛΗ

-Τι θυμάστε λίγο πριν από την τουρκική εισβολή το 1974; Εκείνες τις μέρες πού ήσασταν;

-Στο χωριό μας περνούσαμε πολύ καλά, με τα ταξίδια μας, το κυνήγι μας. Ο κόσμος ευημερούσε στο χωριό μας. Την ημέρα του πραξικοπήματος, στις 15 Ιουλίου, δεν εργαζόμουν, είχα ρεπό. Όταν έγινε η εισβολή ήμουν στη δουλειά μου στο νοσοκομείο. Εγώ έμενα στο νοσοκομείο, ο γιος μου Αντώνης ήταν στον στρατό και τον ψάχναμε. Μετά από λίγες μέρες μας επέτρεψαν και πήγαμε σπίτι μας. Στη δεύτερη φάση της εισβολής ήμουν δουλειά. Την προηγούμενη μέρα βρήκε τη γυναίκα μου ο Σιακαλλής και της είπε να πιάσει τα παιδιά της και να φύγει γιατί αύριο δεν ξέρουμε τι θα γίνει. Δεν υπήρχαν τηλέφωνα, υπήρχε μόνο ένα κοινοτικό, εκεί που ήταν το σωματείο «ΑΥΓΕΡΙΝΟΣ». Η γυναίκα μου εκκώστηκεν του Σιακαλλή και πήγε με τον Αντρόνικο στην Τύμπου. Την επομένη που άρχισε η δεύτερη φάση της εισβολής πήγαν στα Λεύκαρα όπου είχαμε φίλους. Φιλόξενοι οι Λευκαρίτες, στο σπίτι φιλοξενηθήκαμε η οικογένεια μου με 4 παιδιά, τα πεθερικά μου, ο Αντρόνικος, η γυναίκα του και οι δύο κόρες του, η αδελφή μου Αθανασία, ο άντρας της και οι 3 κόρες της, επίσης ο ταξιτζής που τους πήρε από την Τύμπου στα Λεύκαρα, η γυναίκα του, τα παιδιά του και οι γονείς του. Σε εκείνο

το σπίτι έμεναν συνολικά 24 άτομα. Εγώ ύστερα από 2-3 μέρες πληροφορήθηκα ότι η οικογένειά μου ήταν στα Λεύκαρα.

-Από την ημέρα του πραξικοπήματος τι θυμάστε; Υπήρχε φόβος στο χωριό;

-Την ημέρα του πραξικοπήματος άλλοι χόρευαν από την χαρά τους κι άλλοι φοβόντουσαν για το τι θα γίνει. Μέσα στο χωριό είμαστε δυο κόμματα, υπήρχαν οι αριστεροί και οι δεξιοί, υπήρχε και μια μερίδα ακροδεξιών, οι οποίοι εκδηλώθηκαν την ημέρα του πραξικοπήματος. Υπήρχε εκείνη η αγωνία τι θα γίνει. Εκείνο που είδα είναι ότι γύριζαν ακροδεξιοί και έψαχναν μερικούς τον Φώκα για παράδειγμα, να δουν αν έχει όπλα, τον Γαλατάρη, εγυρεύκαν τον Κούλη, γαμπρό του Πετίση, και τον Νικολή του Βρακά, τους οποίους έκρυψε η Αγγελική του Πάπουτσου στην αυλή τους. Πήγαν στο σπίτι της Αγγελικής γιατί φαίνεται το πληροφορήθηκαν ότι εκρύβονταν σε εκείνο το σπίτι, αλλά δεν τους βρήκαν γιατί κατέβηκαν στο πηγάδι. Η Αγγελική τους είπε ότι ήλθαν αλλά έφυγαν. Υπήρχε μια αναστάτωση γιατί ο κόσμος δεν ήξερε τι θα γίνει. Άλλοι εχαιρόνταν κι άλλοι εφοβούνταν.

-Υπήρχε όντως τόσο μίσος ανάμεσα στους αριστερούς και στους δεξιούς;

-Στο χωριό μας δεν υπήρχε μίσος, σε άλλα χωριά η κατάσταση ήταν πολύ χειρότερη, για παράδειγμα σε ένα γάμο δεξιού δεν πήγαιναν οι αριστεροί και αντίστροφα. Το χωριό μας ήταν αγαπημένο, διότι σε μια οικογένεια

είχε και αριστερούς και δεξιούς, Δεν υπήρχε μίσος. Αυτό που ξέρω είναι ότι φοβήθηκαν οι αριστεροί και προφυλαχθήκαν.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

-Κουμάρι παίζατε στα καφενεία;

-Ναι, εγώ έπαιζα ποκεριζέ και μπόκα, κυρίως στο Γιαννή του Πετρούτσιου και του Τσιηφούτη, θυμάμαι μια φορά που ήρθε ο αστυνομικός Χριστάκης με κάποιο άλλο αστυνομικό και μπήκαν από την πίσω πόρτα και τους έπαισαν αυτούς που έπαιζαν.

-Πείτε μας καμιά ιστορία...

-Μια μέρα παίζαμε ποκεριζέ ήταν μέρα στο Γιαννή του Πετρούτσιου, μου τηλεφώνησαν να πάω δουλειά, δίπλα μου καθόταν ο γαμπρός του τσιοκ παλληκάρη, ο Χρυσός και του είπα: Ρε Χρυσέ, θα πάω δουλειά, σου αφήνω την κάσια, χάσεις κερδίσεις δικιά σου. Την επομένη με βρήκε και μου έδωσε 5-6 λίρες που κέρδισα. Εγώ αρνήθηκα να τα πάρω, αφού του είπα ότι είναι δικά του, εκείνος επέμενε και τα πήρα. Μετά την εισβολή του βρήκα στη Λευκωσία και του έδωσα κάποια χρήματα, γιατί μου θέρισε το χωράφι μου και δεν πρόλαβα να τον πληρώσω λόγω της εισβολής. Μου είπε: «Μα τώρα μετά το κακό θα μου δώσεις λεφτά για δουλειά πριν από την εισβολή. Εγώ του είπα: «Θυμάσαι εσύ που μου έδωσες τις 5 λίρες; Να τα πάρεις κι εσύ αυτά τα χρήματα τα δικαιούσαι». Ήταν πολύ τίμιος άνθρωπος. Αυτά μένουν μέσα στο μυαλό σου.

Οι Τ/κ Νιοχωρίτες

–Τι θυμάστε από τους Τ/κ;

–Οι Τούρκοι στο χωριό μας ήταν περίπου γύρω στους 200. Είχαν δύο καφενεία, ο καφενές του Τέβρισιου, που ήταν μεγάλος, και το καφενείο του Αλή, που ήταν μικρό. Στον μεν καφενέ του Τέβρισιου είχαν φωτογραφίες του Κεμάλ Ατατούρκ, ήταν δηλαδή Κεμαλιστές, ενώ στο καφενείο του Αλή είχαν φωτογραφίες του σουλτάνου, ήταν δηλαδή υποστηρικτές της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Σημαντικός ήταν ο συγχωριανός μας Κεμάλ Ντενίζ, που εξελέγη βουλευτής το 1960, ήταν αδελφότεκνος του Νιαζί, ο οποίος ήταν προύχοντας με μεγάλη περιουσία.

–Άλλους Τ/κ θυμάστε;

–Ναι, ήταν ο Αλής, ο Χασάν εφέντης, ο οποίος ήταν και ο χότζας του χωριού, αν και δεν φορούσε ρούχα χότζα, συνήθιζε να συχνάζει στον καφενέ του Μαρωνίτη. Όταν ήταν το Πάσχα το δικό μας ερχόταν στο καφενείο, που ήταν το καφενείο των ηλικιωμένων, να ευχηθεί στον

Εγώ που παντρεύτηκα το 1953, οι περισσότεροι καλεσμένοι τόσο από τη δουλειά μου όσο και από το χωριό ήταν Τούρκοι.

Παπαγιάννη, όταν ήταν το ραμαζάνι τους πήγαινε πάλι στον Μαρωνίτη και του εύχονταν οι χριστιανοί. Είχαμε έναν άλλο, ο Μουσταφάς, που ήταν αγροφύλακας. Πριν από αυτόν αγροφύλακας ήταν το Χασανούιν. Θυμάμαι, επίσης, τον ρολοά, που διόρθωνε ρολόγια, και τα βράδια στο σινεμά πουλούσε κουκιά που τα καβούρδιζε. Διαλάουσε δε το «πωρικόν» του λέγοντας: «Εσει φούρνον του κουτσιάν του».

–Τον Κόκκινο, αν δεν κάνω λάθος το όνομα, τον ζητιάνο, τον γνωρίζατε;

–Τον θυμάμαι, τον έλεγαν Κοτσιήνη, μάλιστα δυο-τρεις φορές τον έβρισκα στον δρόμο να πηγαίνει περπατητός στη Λευκωσία και τον έβαζα στο αυτοκίνητό μου. Ήταν πολύ καλός άνθρωπος, αλλά κάπως χαμηλής νοημοσύνης, και ζητούσε ελεημοσύνη και του έδινε ο κόσμος.

–Μέχρι το 1963, οι σχέσεις πώς ήταν;

–Ήταν καλές, δεν υπήρχαν επεισόδια. Όμως όταν άρχισε ο αγώνας της ΕΟΚΑ υπήρχε φόβος για επεισόδια, γι' αυτό βγάλαμε σκοπιά όχι με όπλα αλλά με μαγκούρες, δίναμε γύρο του χωριού. Από την στράτα του Τραχωνιού, ερχόμασταν από το «Φοινίτζιν» πάνω, στη βαλιανιά στον τουρκομαχαλά. Αυτό το 1958, όταν οι Τούρκοι έκαψαν τον Ολυμπιακό.

–Ποιος το οργάνωνε αυτό;

–Διερωτώμαι κι εγώ ποιος το οργάνωνε, πρέπει να ήταν τα σωματεία, ο κοινοτάρχης.

–Με ποιους άλλους κάνατε περιπολίες;

–Θυμούμαι τον Ολυμπιακό και τον αδελφό του τον Γληόρη.

–Το ίδιο έκαναν και οι Τ/κ;

–Οι Τούρκοι δεν έκαναν περιπολίες. Όμως εμείς φοβόμασταν ότι μπορεί να ερχόντουσαν από τη Λευκωσία ή άλλα χωριά οι Τούρκοι, διότι οι συγχωριανοί μας ήταν φιλήσυχοι.

–Πότε έφυγαν οι Τ/κ από το χωριό, το 1963;

–Μερικοί έφυγαν πιο νωρίς, όσοι είχαν συγγενείς σε γειτονικά χωριά, όπως την Επιχώ ή στη Λευκωσία. Το 1963, όταν έγιναν οι φασαρίες οι πολλές, η αλήθεια είναι ότι υπήρχε διαταγή να μην τους πουλούν τίποτε, οι ίδιοι δεν είχαν μπακάλικα. Όταν δεν τους πουλούσαν πράματα, αναγκάστηκαν να φύγουν. Δεν τους πείραξε κανένας. Όταν έφυγαν δυστυχώς κάποιοι έκαναν το χειρότερο πράμα να ανοίξουν τα σπίτια τους και να κλέψουν.

–Μετά το 1963, έμειναν καθόλου Τ/κ στο χωριό;

–Έμειναν μόνο δυο, ο Τταχίρης με την αδελφή του Ναζίφη, δυστυχώς κι εκείνους τους σκότωσαν το 1974, δεν ξέρω ποιοι τους σκότωσαν, άλλοι λένε ότι ήταν στρατιώτες, άλλοι ότι ήταν χωριανοί μας, δεν ξέρω, δεν είδε κανένας. Επειδή τα πτώματα έμειναν άθαφτα για μερικές μέρες δυστυχώς γάτο έφαγαν τα αφτιά και τις μύτες τους. Δεν πιστεύω ότι υπήρξαν Ελληνοκύπριοι που να έκαναν κάτι τέτοιο. Ο γιος του Τταχίρη ήλθε στο χωριό και είδε τους νεκρούς.

–Τι ξέρεις για τον Κεμάλ Ντενίζ;

–Θυμούμαι το 1963 μετά που έφυγαν οι Τούρκοι χωριανοί μας, είδα τον Κεμάλ Ντενίζ να φωτογραφίζει το τζαμί και να κινηματογραφεί. Οι Τούρκοι είχαν ένα μεγάλο χαλί, το έβγαλαν οι δικοί μας, το έφεραν στην πλατεία και έκοβαν κομμάτια. Στο πλιάτσικο εδώκαν ούλλοι μέσα, αριστεροί και δεξιοί.

–Αρα το τζαμί από το 1963 ως το 1974 ήταν άδειο; Εκεί βρισκόταν και το σχολείο των Τ/κ;

–Ναι, ήταν άδειο, έγινε στάβλος, το ίδιο το τζαμί ήταν η αίθουσα του σχολείου. Στο σχολείο έρχονταν και μερικοί μαθητές από το «Τσιουφλικού». Ύστερα έκτισαν κάποια αίθουσα. Οι καλές οικογένειες έστελναν τα παιδιά τους σχολείο στη Λευκωσία. Οι σχέσεις με τους Τούρκους ιδιαίτερα πριν από την ΕΟΚΑ ήταν πολύ καλές, πηγαίναμε στα καφενεία τους, έρχονταν στα δικά μας. Εγώ που παντρεύτηκα το 1953, οι περισσότεροι καλεσμένοι μου τόσο από τη δουλειά μου όσο και από το χωριό μου ήταν Τούρκοι. Μάλιστα, υπήρχαν μερικοί που ήθελαν να μπουν κουμπάροι, ο Παπαγιαννης όμως είπε ότι αν υπάρχει κανένας μωαμεθανός, παρακαλώ να μην μπει κουμπάρος, γιατί δεν επιτρέπεται. Είμαστε πολύ συνδεδεμένοι.

Ο Μίχαλος με τον γιο του στη Γαλλία το 1920

ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΛΑΜΠΡΙΑ

Πολλοί ήταν οι Νιοχωρίτες που αναζήτησαν την τύχη τους στην Αγγλία, στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, και αργότερα στον Καναδά, και στην Αυστραλία ήδη από τις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα. Ανάμεσα σε αυτούς ήταν ο Χρ. Τσιάρτας, ο Χρ. Μαυράκης, ο Χαρ. Γεωργιάδης (Χάμπος του Κορώνα), ο Γ. Κτωρής, ο Μιχαηλιάς, ο Μαρωνίτης κ.ά. (βλ. το αφιέρωμα του Γ' τεύχους της *Νιοχωρίτικης Φωνής* στους Νιοχωρίτες μετανάστες). Ωστόσο, υπήρξαν και τρεις Νιοχωρίτες μετανάστες στη Γαλλία τη δεκαετία του 1920. Πρόκειται για τον Μιχάλη Κυρ. Κύρκα, γνωστό ως Μίχαλο, τον γιο του Κυριάκου και τον αδελφό του Πετρούτσιου Μιχάλη ή Κυριάκο. Στο δημοσίευμα αυτό θα επικεντρωθούμε στον Κυριάκο Κύρκα.

Ο Μίχαλος ήταν παντρεμένος με τη Χρυσταλλού Κκάιλου και απέκτησαν έξι παιδιά, τους Κυριάκο, Μαρίτσα, Πέτρο, Νικόλαο, Στέλιο και Αντρέα.

ΠΑΤΕΡΑΣ ΚΑΙ ΓΙΟΣ

Ο Μιχάλης Κυριάκου Κύρκας, γνωστός ως Μίχαλος, αποφάσισε να μεταναστεύσει με τον γιο του Κυριάκο στην Αμερική το 1920. Όποιος επρόκειτο να ταξιδέψει εκείνη την εποχή έπαιρνε δύο πιστοποιητικά από τον μουχτάρη. Στο ένα έλεγε ότι γεννήθηκε στην Κύπρο και στο άλλο ότι ήταν κάτοικος Κύπρου, όταν έγινε η προσάρτηση του νησιού στην Αγγλία το 1914. Παρατίθεται κατωτέρω το ακριβές κείμενο, που επιτλοφορείτο: Πιστοποιητικόν (Σημ. Διατηρείται η ορθογραφία του πρωτότυπου).

«Ημείς η υπογεγραμμένη ιερεύς, μουχτάρης και αζάδες του χωρίου Νέου Χωρίου Κυθραίας πιστοποιούμεν ότι ο εγχώριος μας Μιχάλης Κυριάκου, εγεννήθηεν εις το χωρίον μας κατά το έτος 1873, μήνα Μάρτιον. Εγεννήθηεν υπό γονέου χριστιανού ορθόδοξου, ανετράφη, και εβαπτίσθη εις το ορθόδοξον δόγμα. Επειδή προτίθετε να μεταβή εις το εξωτερικόν δίδομεν το παρόν μας εις χήραν του όπως του χρησιμεύσει όπου δι.

Εν Νέω Χωρίω, τη 15/3/1920, Ιερεύς: Παπαϊωάννης Ζωρζή, μουχτάρης: Ττουουλής Ζωρζή, αζάδες: Χατζηνικολής Χατζηκυριάκου, Παναγή Νικόλα».

Στο άλλο πιστοποιητικό έγραφε τα πιο κάτω: «Ημείς η υπογεγραμμένοι μουχτάρης και αζάδες του χωρίου Νέου Χωρίου Κυθραίας, πιστοποιούμεν ότι ο εγχώριος μας Μιχάλης Κυριάκου, ήτο εις Κύπρον κατά την ημέραν της προσαρτίσεως της Κύπρου εις την Αγγλίαν, ήτοι την 5ην Νοεμβρίου 1914.

Εν Νέω Χωρίω τη 15/3/1920, Μουχτάρης: Ττουουλής Ζωρζή, αζάδες: Χατζηνικολής Χατζηκυριάκου, Παναγή Νικόλα».

ΣΤΑΘΜΟΣ ΣΤΗ ΜΑΣΣΑΛΙΑ

Ο Μίχαλος¹ με τον γιο του Κυριάκο (4/7/1902), τον αδελφότεκνό του Αντρέα Κύρκα, επονομαζόμενο Πισιήα (γιος του Σαββή, επονομαζόμενου Σαουρή, που ήταν αδελφός του Μίχαλου) και ακόμη έναν Νιοχωρίτη αναχώρησαν, με βάση τα πιο πάνω πιστοποιητικά, την άνοιξη του 1920. Το πλοίο, συνήθως, το έπαιρναν από το Πορτ Σάιντ της Αιγύπτου και έκανε σταθμό είτε στον Πειραιά είτε στη Μασσαλία. Από εκεί έπαιρναν υπερπόντιο πλοίο για την Αμερική. Οι τρεις Νιοχωρίτες κατέβηκαν στη Μασσαλία, όπου τους παρέλαβε ο αδελφός του Πετρούτσιου², Μιχάλης ή Κυριάκος, που διέμενε μόνιμα στη Μασσαλία. Κατά κακή τους τύχη ο Μίχαλος με τον γιο του Κυριάκο αρρώστησαν με τύφο και δεν μπορούσαν να συνεχίσουν το ταξίδι τους. Νοσηλεύθηκαν σε νοσοκομείο της πόλης. Ο μεν Πισιήας, μαζί με τον άλλο Νιοχωρίτη, συνέχισαν το ταξίδι τους στις ΗΠΑ, ο δε Μίχαλος με τον γιο του Κυριάκο, ο οποίος ήταν σκαρπάρης, παρέμειναν στη Γαλλία. Ο Μίχαλος έμεινε στην Γαλλία για έξι χρόνια και τον Μάιο του 1926 αποτάθηκε στον πρόξενο της Μεγάλης Βρετανίας στη Μασσαλία για να επαναπατριστεί. Στο έγγραφο ημερ. 27/5/1926, του βρετανικού προξενείου αναφέρονται τα πιο κάτω: «Έχω την τιμή να αναφέρω ότι ο Μιχαήλης Κυριάκου, 53 ετών, κάτοχος του υπ' αριθ. 2515 διαβατηρίου εκδοθέντος στη Λευκωσία στις 6/5/1920, αποτάθηκε σε μένα για να επαναπατριστεί. Μου είπε ότι βρίσκεται στη Μασσαλία για έξι χρόνια αλλά τώρα δεν μπορεί να βγάλει τα προς το ζην ως εργάτης γιατί έπαθε ένα ατύχημα και παρέλυσε το αριστερό του χέρι. Η σύζυγός του Χρυσταλλού Μιχάλη ζει στο χωριό της, το Νέο Χωρίο Κυθραίας, με τα πέντε της παιδιά».

Από το πιο πάνω έγγραφο προκύπτει ότι ο Μίχαλος εγκατέλειψε τη Γαλλία το 1926. Ο γιος του, όμως, Κυριάκος παρέμεινε και στην αρχή δούλευε με τον συγχωριανό του Μιχάλη ή Κυριάκο Πετρούτσιο. Στη συνέχεια γνώρισε κάποιον Γάλλο εργολάβο οικοδομών, ο οποίος τον εργοδότησε. Έτσι, ο Κυριάκος έγινε κτίστης και ασχολήθηκε με τις οικοδομές. Ο εργοδότης του εκτίμησε τον χαρακτήρα, το ήθος και την εργατικότητα του Κυριάκου και τον πάντρεψε με την κόρη του. Το ζευγάρι απέκτησε τρία παιδιά και ο Κυριάκος έδωσε και στα τρία τα ονόματα των αδελφών του, Μαρίας, Πέτρου και Αντρέα. Ο γάμος πρέπει να έγινε γύρω στο 1924. Η οικογένεια εγκαταστάθηκε στη βόρεια Γαλλία σε μια κωμόπολη, τη Βασόνια.

ΚΑΙ Ο ΠΕΤΡΗΣ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΑ

Το 1928 ο αδελφός του Κυριάκου, ο Πετρής, γεννηθείς στις 20/8/1909, πήγε στην Αγγλία και στη συνέχεια στη Γαλλία για να τον δει. Όταν πήγε στην Γαλλία ο

Πετρής είχαν ήδη γεννηθεί και τα τρία παιδιά του Κυριάκου. Κατά την παραμονή του ο Πετρής παρευρέθηκε σε μια φιάστα-πανηγύρι, που ο κόσμος γλεντούσε και χόρευε. Με βάση το έθιμο, όταν ο επικεφαλής άφηνε το μαντήλι να πέσει μπροστά σε μια κοπέλα, έπρεπε ο άντρας τον οποίο υπεδείκνυε να χορεύει μαζί της. Ο επικεφαλής υπέδειξε τον Πετρή, ο οποίος έπρεπε να χορεύει με την κοπέλα, στην οποία έπεσε το μαντήλι και ήταν μάλιστα κόρη του δημάρχου. Ο Πετρής, ο οποίος σημειωτέον δεν σήκωνε μύγα στο σπαθί του και ήταν ευεξαπτος, επειδή ήπιε πολύ ποτό, αρνήθηκε γιατί φοβόταν ότι θα έχανε τον βηματισμό του και θα τον κορόιδευαν, πράγμα που δεν θα ανεχόταν και θα αντιδρούσε βίαια. Συγκεκριμένα είπε στον αδελφό του, «Ρε Κυριάκο, εγώ ήπια, αν δώσω τούτους ούλλους τους γυρούς, εν να ππέσω χαμέ τζαι εν να με περιπαίζουν. Εγώ, εν τζαι σηκώννω περιπαιξιμάτα, εν να τους μασαιρώσω». Ωστόσο, η ομήγυρη επέμεινε, οπότε βγήκε να χορεύει. Αυτό που φοβόταν το έπαθε. Κάπου έχασε τα

FOREIGN OFFICE.
S.W.1.
18th September, 1946.

not to any person by name
but to—
"The Under-Secretary of State,"
Foreign Office,
London, S.W.1.

Gentlemen,

I am directed by Mr. Secretary Bevin to transmit herewith a copy of a despatch from His Majesty's Ambassador at Paris regarding Mr. Michel Kyriakos and his wife Mrs. Alice Kyriakos, who was born in Cyprus on 4th July, 1902, I am to state that claims for relief advances made to Mrs. Kyriakos from British official funds against her signed undertakings to repay up to and including December, 1942, have already been forwarded to your department. Advances still to be so claimed including those made to Mr. Kyriakos are estimated to be as follows:—

Mrs. Kyriakos:—			
January 1943 - December 1944	48,000 frs.	=	£240
@ 2,000 francs a month			
Mr. Kyriakos:—			
January 1941 - July 1941	2,100 frs.	=	£105
@ 300 francs a month			
August 1941 - September 1944	11,400 frs.	=	£570
@ 300 francs a month			
January 1945 - March 1945	7,500 frs.	=	£375
@ 2,500 francs a month			
April 1945 - May 1945	4,000 frs.	=	£200
@ 2,000 francs a month			
	73,000 frs.	=	£3,650

Less deposit since 29. 11. 1905

Estimated amount due Government

The sterling equivalent of the above is £3,650 and will be credited to your account.

2. Since this despatch is in order to inform you of the advances made to His Excellency's department with def. office up to and including 31. 12. 1942.

The Crown Agents for the Colonies

BRITISH CONSULATE GENERAL
MARSEILLES

May 27, 1926.

Sir,

I have the honour to report that Mr. Michaelis Kyriakou, age 53, bearer of passport No. 2515, dated Nicosia the 6th May 1920 (Certificate No. 3544 dated the 6th May 1920) has applied to me for repatriation to Cyprus. He states that he has been in Marseilles for the last six years but is now unable to earn his living as a labourer as, owing to an accident, he is now paralysed in his left hand.

His wife, Christalou Michaelis, is living in her native town of Neokhorio with his five children.

I shall be glad for authorisation to repatriate

I have the honour to be,
Sir,
Your Excellency's obedient Servant

[Signature]
H.M. CONSUL GENERAL.

1905

Παναγιώτης

Άρμος ή ύπαλληλος Μικηλίου, και θράδα του Παναγιώτη Μικηλίου, κατοικοεπιτηδευτής ή επί πωλήσει, Μικηλίου Κυριακίου, από εις Μαρσέιλ κατά την ήμεραν της προαλαβής της άπορίας εις τον άρμον. από την 5ην Νοεμβρίου 1914.

Εν Νέω Νωρκίν την 2/15/3/1920

Μαργαρίτα
Έστω η άπορία

Αγαπός
+ 5. Μαρτίου ή Κυριακίου
Παναγιώτη άπορία

Υπήρχαν τρεις Νιοχωρίτες μετανάστες στη Γαλλία τη δεκαετία του 1920. Πρόκειται για τον Μιχάλη Κυρ. Κύρκα, γνωστό ως Μίχαλο, τον γιο του Κυριάκο και τον αδελφό του Πετρούτσιου Μιχάλη ή Κυριάκο.

βήματά του και άρχισε να τον παρπιαίζουν, οπότε κι αυτός άρχισε να βρίζει και να πετάει καρέκλες. Αναγκαστικά ο αδελφός του τον φυγάδευσε και τον έκρυψε, γιατί το επεισόδιο πήρε διαστάσεις. Έμεινε κρυμμένος για μια βδομάδα, οπότε ο Κυριάκος του είπε ότι έπρεπε να εγκαταλείψει τη χώρα. Μάλιστα, ο αστυνόμος της περιοχής, που ήταν φίλος του Κυριάκου, του είπε: «Ξέρω πού είναι κρυμμένος. Για να μην τον συλλάβω, φρόντισε να εγκαταλείψει τη χώρα». Έτσι και έγινε. Ο Πετρής δεν ήθελε να επιστρέψει στην Κύπρο, αλλά να πάει στην Αγγλία. Ωστόσο, ο αδελφός του τον έβαλε σε ένα πλοίο, λέγοντάς του ότι πάει στην Αγγλία, ενώ πήγαινε στον Πειραιά. Από τον Πειραιά ο Πετρής επέστρεψε στην Κύπρο.

ΞΑΝΑΣΜΙΓΕΙ ΜΕ ΤΗ ΜΑΝΑ ΤΟΥ

Στο μεταξύ, ο Κυριάκος, με την εργατικότητα του, έγινε ένας μεγάλος εργολάβος οικοδομών με τεράστια περιουσία, σπούδασε τα παιδιά του και ήταν ευκατάστατος. Σήμερα, δεν ζει κανένα από τα παιδιά του, ζουν μόνο τα εγγόνια του.

Ο Κυριάκος, μέχρι το 1964, δηλαδή για 44 χρόνια, δεν έδωσε σημεία ζωής. Μάλιστα, η οικογένειά του, με βάση και κάποια παραπλανητική, όπως αποδείχθηκε εκ των υστέρων πληροφορία, του έκανε μνημόσυνο, γιατί τον θεωρούσε νεκρό. Συγκεκριμένα, ο Αντρέας Πισιγιάς, επιστρέφοντας από την Αμερική στην Κύπρο, στάθμευσε στη Γαλλία και τον αναζήτησε. Όμως, όπως είπε στους συγγενείς του Κυριάκου, στη διεύθυνση που πήγε τού είπαν ότι πέθανε. Το 1964, όμως, στην πόστα (ταχυδρομείο) του χωριού, ήλθε μια επιστολή προς τον κοινοτάρχη του χωριού με δυο εσώκλειστα γαλλικά φράγκα, ζητώντας πιστοποιητικό γέννησης. Ο κοινοτάρχης, Σοφοκλής Ζερβός, πήγε στη Μαρίτσα Κασιή και της είπε: «Μαρίτσα, αυτός πρέπει να είναι ο αδελφός σου ο Κυριάκος, αφού το επίθετό του είναι Κύρκας». Η Μαρίτσα συμφώνησε.

Ο γιος της Μαρίτσας, ο Μιχάλης ο δάσκαλος, πήγε στη γαλλική πρεσβεία, έδειξε τον φάκελο με την ταχυδρομική διεύθυνση και ζήτησε πληροφορίες για τον επιστολογράφο. Όντως, σε 15 μέρες η γαλλική πρε-

σβεία εντόπισε, μέσω των γαλλικών αρχών, τον Κυριάκο Κύρκα, ο οποίος ζούσε στην πόλη Βασόνια. Ο Μιχάλης, ο οποίος επρόκειτο να επισκεφθεί την Αγγλία με την αρραβωνιαστικιά του, τη Μαρία, κόρη του Κύπρου, έκανε σταθμό στη Γαλλία και αναζήτησε τον θείο του, ο οποίος στο μεταξύ έγινε δήμαρχος της πόλης. Τον βρήκε και στη συνάντηση έγιναν τα «αποκαλυπτήρια» θείου και αδελφότεκνου. Ο Κυριάκος νόμιζε ότι πέθανε η αδελφή του και η μάνα του Χρυσταλλού. Μόλις πληροφορήθηκε ότι μόνο ο πατέρας του πέθανε, επισκέφθηκε την Κύπρο το 1965. Αφού πέρασε πρώτα από το σπίτι του αδελφού του Πετρή, στην Παλλουριώτισσα, στη συνέχεια πήγε στο σπίτι του άλλου του αδελφού του Αντρέα, τον οποίο έβλεπε για πρώτη φορά, και τέλος επιβιβάστηκε στο λεωφορείο του Λοΐζου και έφτασε στη γενέθλια γη, στο Νιοχωρκο. Κατέβηκε έξω από το οίκημα του «Απόλλωνα» και κατευθύνθηκε προς το σπίτι του που ήταν πολύ κοντά. Στο ξωπόρτι του σπιτιού του καθόντουσαν η μάνα του Χρυσταλλού, η οποία στο μεταξύ άρχισε να χάνει το φως της, και οι αδελφές της Παρασιευκού και Ελεγκού. Τις ρώτησε ποιο είναι το σπίτι του Μίχαλου. Η μάνα του, λες και την διαπέρασε ηλεκτρικό ρεύμα, αναπήδησε στην καρέκλα της και είπε στις αδελφές της: «Εγώ τούντην την φωνή σαν να την αγρωνίζω. Τζαι ποιος είσαι εσού, γιε μου». «Είμαι ο Κυριάκος, ο γιος του Μίχαλου», της είπε, οπότε τον αγκάλιασε και τον φίλησε. Έμεινε τελικά στο χωριό για τρεις εβδομάδες.

Μάλιστα, τους είπε ότι στον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο, συνελήφθη από τους Γερμανούς ναζί και έκανε τρία χρόνια αιχμάλωτος σε στρατόπεδο συγκέντρωσης. Όταν τον ρώτησαν γιατί δεν επικοινωνήσε για 46 χρόνια με την οικογένειά του, τους είπε: «Σκοπός μου ήταν να δουλέψω, να κάνω λεφτά για να βοηθήσω την οικογένειά μου και να προικίσω την αδελφή μου Μαρίτσα. Στις αρχές, τα πράγματα ήταν πολύ δύσκολα και ήμουν άφραγκος, γι' αυτό απέφυγα να επικοινωνήσω. Ύστερα πέρασαν τα χρόνια και παρόλο ότι αποκαταστάθηκα οικονομικά αμέλησα να επικοινωνήσω, γιατί ντρεπόμουν».

Μέχρι το 1974 επισκέφθηκε την Κύπρο τρεις φορές. Από τα παιδιά του μόνο ο Αντρέας επισκέφθηκε την Κύπρο πριν από το 1974, ενώ μετά την εισβολή ήλθαν και κάποια από τα εγγόνια του.

¹ Ο Μίχαλος είχε πέντε αδελφία, τον Σάββα, επονομαζόμενο Σαουρή, τη Μαριτσού, επονομαζόμενη Παφίτου, παντρεμένη στη Πόλου, άτεκνη, τον Σατσιά, τον Γιαννή, και τη Μελού, μητέρα του Κυριάκου Ταλατίνη (Κουνή).

² Προφορική μαρτυρία Γιαννή Πετρούτσιου στην κα Μαρία Νικολαΐδου Βακανά, που επιβεβαιώνεται από τον γιο του Γιαννή, τον Πέτρο).

* Θερμές ευχαριστίες στον Χαράλαμπο Κασιή για τις πληροφορίες.

ΕΥΑΝΘΙΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ

Έλα

Η καρδιά δεν αποχαιρετά τις συγκινήσεις 45 χρόνια τώρα,
στην ψυχή ζούνε οι αποστάσεις μας ως τον βορρά,
οι μνήμες αναλλοίωτες στις εποχές που πάνε και έρχονται
και η πληγή πάντοτε νέα δεν γιατρεύεται, δεν θέλει να κλείσει.
Θέλει να μας υπενθυμίζει όλα όσα ζήσαμε,
θέλει να μας θυμίζει παλιές ημερομηνίες,
όχι σε παλιά ημερολόγια γραμμένες, μα στον πυρήνα της καρδιάς.

Έλα να ελευθερώσουμε τον βορρά
να ξεκάνουμε τον θάνατο.
Έλα να παλέψουμε τον άνεμο
οι άνθρωποι να μη φοβούνται.
Έλα να σπείρουμε αδερφοσύνη στη γη μας
να θερίσουμε αύριο ειρήνη.
Έλα να ενώσουμε την πατρίδα μας
να ζωντανέψει ο βορράς απ' την αρχή ξανά.
Έλα ν' αγαπηθούμε, να βρούμε μονοπάτι
να βγούμε απ' τους δύσκολους καιρούς.

Δεν θέλει η πατρίδα άλλη σιωπή.
Η πατρίδα ακούει κάτω απ' το χώμα τις φωνές των ηρώων.
Βλέπει το αίμα τους πάνω στη γη που ζητά δικαίωση.
Η πατρίδα μας δεν έχει σύνορα. Απ' του Αποστόλου Αντρέα το μοναστήρι
ως την Πάφο είναι μια πατρίδα, μιας καρδιάς παλμός.

ΜΙΧΑΛΗΣ ΠΑΣΙΑΡΔΗΣ

Δημογέρων

Αγρυπνούμε σ' αυτή τη γωνιά, στ' άκρο πέλαγο
στη μικρή μας πατρίδα επάνω. Η φωνή μας – αιώνες
παλιοί που δε χάθηκαν. Τ' όνειρό μας – οι αιώνες
που θάρθουν.

Αγρυπνούμε σ' αυτή τη γωνιά
και μαχόμαστε.

Η ελπίδα ακονίζεται στην πίστη.

Ο δρόμος της ποίησης Β' (1972)

Ο παπα-Διομήδης ξετυλίγει το κουβάρι της μνήμης του

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟ ΛΑΜΠΡΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΣΤΟΛΟ Γ. ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Ο ιερέας του Νέου Χωρίου παπα-Διομήδης μάς υποδέχθηκε με εγκαρδιότητα και πριν αρχίσουμε την κουβέντα μας, με τον γνωστό σε όλους τρόπο του, μας αστείεψε, κάνοντάς μας να νιώθουμε ακόμη πιο ευπρόσδεκτοι. Πρώτη μας ερώτηση ήταν τα γενεαλογικά του... και από εκεί η κουβέντα μας κύλησε, με τον μοναδικό και ευχάριστο τρόπο του παπα-Διομήδη...

«Γεννήθηκα στις 2 Οκτωβρίου 1938, στο Νέο Χωρίο Κυθρέας. Πατέρας μου ήταν ο Κώστας Κασίης, από τη Μια Μηλιά, και μητέρα μου η Μαρίτσα Μίχαλου Κίρκα, από το Νέο Χωρίο Κυθρέας. Είμαστε πέντε αδελφια, εγώ είμαι ο πρωτότοκος, και ακολούθησαν ο Μιχάλης, η Χρυστάλλα, ο Χαράλαμπος και η Άννα. Ο πατέρας μου ήταν βοσκός, και είχε πολύ μεγάλη επιθυμία να σπουδάσει τα παιδιά του, πέθανε το 1948, όταν εγώ ήμουν 10 χρονών. Μεγάλη η λύπη, μεγάλη απώλεια, όταν είσαι μικρός και σταθμίζεις τα πράγματα, ο θάνατος είναι μια μεγάλη υπόθεση, που σε συνταράσσει. Και το λέω αυτό για να δεις πώς ο Θεός δημιουργεί καταστάσεις τέτοιες και προπαρασκευάζει τους ανθρώπους μέσω καταστάσεων που οι άνθρωποι δεν τις φαντάζονται ποτέ. Το γεγονός αυτό που συνέβη ήταν και η αιτία να γίνω ιερέας. Πρέπει να πω ότι αυτό που είχα μέσα μου να γίνω ιερέας ήταν από παιδικής ηλικίας. Η μητέρα μου ήταν μια ευσεβέστατη γυναίκα, μια γυναίκα του Θεού. Γι' αυτό δεν άφησε κανένα από τα παιδιά της μακριά από την Εκκλησία. Μάλιστα, ο αδελφός μου Μιχάλης ήταν και ψάλτης. Όταν μπήκα στην Ιερατική Σχολή,¹ και συγκεκριμένα τον δεύτερο χρόνο, το 1958, είπαν οι χωριανοί, να γίνω ιερέας το γρηγορότερο για να σταματήσει η Αρχιεπισκοπή να στέλνει ιερέα, πράγμα που ήθελε ώστε να σταματήσει να διαθέτει το κονδύλι της πληρωμής του ιερέα. Για να γίνω ιερέας έπρεπε να παντρευτώ. Όλα έγιναν πολύ γρήγορα, άρον άρον, «ππάσα ππάσσα» που λέμε. Η Αναστού του Μουττά, σύζυγος του θείου μου Νικολή Μίχαλου, ήταν η προξενήτρα και νυμφεύθηκε την Άννα Μελά στις 19 Ιουλίου 1959. Η μητέρα της Άννας όμως ήταν εκείνη που

είπε στην Αναστού να κάνει το συνοικέσιο. Ένα μήνα μετά στις 18 Αυγούστου 1959 χειροτονήθηκε διάκονος».

Πριν από εσάς, ποιος ήταν ιερέας; «Πριν από εμένα ιερέας ήταν ο Νιοχωρίτης Παπαγιάννης Τζωρτζής, ο οποίος ήταν ξάδελφος της γιαγιάς μου της Χρυσταλλούς, από την πλευρά της μητέρας μου». Θυμάστε μήπως από τότε είχε αναλάβει; «Όχι, αλλά απ' ό,τι έχω ακούσει γεννήθηκε το 1888, ήταν συνομήλικος της γιαγιάς μου της Χρυσταλλούς, έγινε ιερέας γύρω στα 1914 και συνέχισε μέχρι το 1957, οπότε σταμάτησε λόγω γήρατος, αλλά είχε μειωθεί και η όρασή του. Έτσι δεν είχαμε ιερέα στο χωριό. Γι' αυτό η Αρχιεπισκοπή έστειλε ιερέα από τη Λευκωσία στο χωριό κάθε Κυριακή. Ωστόσο, αυτό δεν ήταν αρκετό. Υπήρχαν βαπτίσεις, γάμοι, κηδείες... Για τρία χρόνια ερχόταν ιερέας από τη Λευκωσία. Οι χωριανοί αναζητούσαν ιερέα. Επειδή ήμουν πάντα κοντά στην Εκκλησία, και ενδιαφερόμουν, με πλησίασαν, παρά το νεαρό της ηλικίας μου. Αυτό που υπήρχε μέσα μου, η κλίση, αλλά και η κλήση του Θεού. Ουσιαστικά ήταν η κλήση του Θεού προς εμένα. Σκέφτηκα, λοιπόν, πρέπει να πω ότι με πλημμύρισαν όλα εκείνα τα αισθήματα του ιερέως, διότι έβλεπα τον ιερέα μέσα στο ιερό, γιατί πήγαινα κάθε Κυριακή. Κατέληξα στην απόφαση να γίνω ιερέας».

Σας πλησίασαν ο κοινοτάρχης, η Εκκλησιαστική Επιτροπή, τα σωματεία για να αναλάβετε; «Ναι, ο κοινοτάρχης, αλλά και ο δάσκαλος ο Λέβας, ο οποίος ήταν δάσκαλός μου, αλλά και άλλοι παράγοντες. Η απάντησή μου ήταν θετική. Ωστόσο, εδημιουργείτο ένα πρόβλημα στην οικογένειά μου. Εγώ μόλις τέλειωσα το δημοτικό σχολείο, πήγα δουλειά για να βοηθήσω οικονομικά την οικογένειά μου, άλλωστε ήμουν ο πρωτότοκος. Πήγα σε έναν θείο μου, τον Στέλιο Μίχαλο, ο οποίος ήταν ισιωτής, είχε μαγαζί που διόρθωνε μεγάλα αυτοκίνητα, έκαμνε κάσιες των αυτοκινήτων, έβαζε κρίκους, σουστες και παρόμοια. Όταν μου έγινε η πρόταση να γίνω ιερέας ήμουν 19 χρονών. Τότε έπαιρνα 8 λίρες την εβδομάδα. Τα λεφτά τα έδινα στη μητέρα μου, εγώ κρατούσα πολύ λίγα. Χωρίς να θέλω να περιαυτολογήσω, ήμουν καλός τεχνίτης. Ο θείος μου έκλαιε που θα έφευγα και έβαλε τον δήμαρχο Λευκωσίας, που

Αναμνηστική φωτογραφία της οικογένειας Μαρίτσας Κασιή – Μιχάλου το 1963. Όρθιοι από αριστερά: Μιχάλης, Άννα, σύζυγος του παπα-Διομήδη, παπα-Διομήδης, Χαράλαμπος. Καθήμενοι από αριστερά : Μαρίτσα και η κόρη της Άννα. Η Μαρίτσα κρατεί τον εγγονό της Κώστα, γιο του παπα-Διομήδη, και δίπλα κάθετα η αδελφή του Κώστα, Μαρία.

Φωτογραφία στο μοναστήρι της Παναγίας του Κύκκου, όταν χειροτονήθηκε ιεροδιάκονος ο παπα-Διομήδης στις 18/8/1959 από τον αρχιεπίσκοπο Μακάριο Γ'. Όρθιοι από αριστερά στο βάθος: Χριστοφής Βακανάς, Χρυστάλλα Κασιή, η Άννα (πα-παδιά), Αντιγόνη Χαιρεπέτη, παπα- Διομήδης, Χαμπής, Βα-σίλης του Πετήση, Έλλη Νικ. Μίχαλου. Μπροστά από τον Βασίλη ο Κούλης Π. Μίχαλος και στα αριστερά του ο Αντώνης Καννάουρος που κρατεί τη Μάρω, κόρη του Μακίλα. Μπροστά από τη Χρυστάλλα η Ρούλα Τσι-άρρη και δίπλα της η Κίκα της Μαρής Κολλίτση, Καθήμενοι από αριστερά: Αντρίκκος της Μαρής, Δώρα του Νίκου του Ττόφα, Νούλα, Μαρία Τσιάρρη, και μπροστά γονατιστή η Δώρα του Μιχάλα. Το παιδί δίπλα από τη Μαρία Τσιάρρη και τα δύο παιδιά μπροστά δεξιά είναι συγγενείς της Μαρής, από την Αμμόχωστο.

Γαμήλια φωτογραφία του παπα-Διομήδη με τη σύζυγό του Άννα στις 19/7/1959.

Ο παπα-Διομήδης με τη σύζυγό του Άννα, και τα δύο παιδιά τους, Μαρία και Κώστα το 1962.

«Πρώτη του χρόνου το 1960 χειροτονήθηκα ιερέας στον Άγιο Κασσιανό, στη Λευκωσία, με χειροτόνησε ο αρχιεπίσκοπος Μακάριος Γ΄ και ανέλαβα επίσημα καθήκοντα ιερέως του Νέου Χωρίου Κυθρέας»

ήταν πελάτης του, να με πείσει να αλλάξω απόφαση. Εγώ είπα στον κοινοτάρχη ότι, αν γίνω ιερέας, η οικογένειά μου θα στερηθεί αυτές τις οκτώ λίρες, που ήταν απαραίτητες για τη συντήρησή της. Τελικά, οι παράγοντες του χωριού σκέφτηκαν ότι το δίκαιο είναι να καταβάλλει η Εκκλησία αυτό το ποσό μέχρι να χειροτονηθώ ιερέας. Έτσι και έγινε, οπότε η απόφασή μου να ιερωθώ ήταν οριστική. Πήγα στην Ιερατική Σχολή τον Σεπτέμβριο του 1957».

Μια που λέμε για την εκκλησία εκείνα τα χρόνια, θυμάστε ποιοι ήταν οι ψάλτες; «Ναι, δεξιός ψάλτης ήταν ο Γιαννακός Νικόλα, και αριστερός ο Αντρέας Τσιάρτας, αυτοί ήταν διορισμένοι και έπαιρναν μισθό. Άλλοι ψάλτες, όχι όμως διορισμένοι, ήταν ο θείος μου Νικόλας Μίχαλος, που ήταν ψάλτης στο Έξω Μετόχι, ο Στέλιος Κκάιλος (Τράντας), που ήταν ψάλτης στη Χρυσίδα. Πολύ μελωδικά έψαλλε και ο δάσκαλος Γεώργιος Λέβας, ο οποίος κυριολεκτικά κοσμούσε το ψαλτήρι» και οι εκκλησιαστικοί επίτροποι, νεωκόρος; «οι Χριστοφής Βακανάς – ήταν πολύ δραστήριος και διόρθωσε τους σκάμνους, τα ψαλτήρια, Μιχάλης Ηλία, Γρηγόρης Σάββα, Παναγιώτης Γεωργιάδης (Σαπαντζιής) και Χρίστος Μάρκος. Πιο παλιά ήταν ο Αντρέας Χαϊρεπέτης (Λαόκωλος). Χρέη νεωκόρου όταν ανέλαβα εκτελούσε η Γιωρκού Πίτσιλλου, ύστερα γύρω στο 1964, ανέλαβε ο Χρίστος Τσιάρτας. Θυμώμαι από μικρός που η Γιωρκού βοηθούσε πολύ ιδιαίτερα στις βαπτίσεις. Εμείς οι μικροί κρατούσαμε τα εξαπτέρυγα και στο τέλος της βάπτισης ο νονός μας έδινε κανένα μισό ή ένα σελίνι».

Σε αυτό το σημείο, ο παπα-Διομήδης, με εκείνο το πράο χαμόγελο, μας λέει: «Μια παρένθεση, θυμάμαι που το σπίτι μου το έκτιζε ο γιος του Λαόκωλου, ο Πίωργος (Τσιατταλής). Όταν ήμουν στην Ιερατική Σχολή με ζήτησαν στο τηλέφωνο, εκεί ήταν ο διευθυντής της Σχολής, και άλλοι καθηγητές, και με ρωτούσαν ποιος έκτιζε το σπίτι και εγώ τους είπα ο γιος του Λαόκωλου, φαντάζεστε τι έγινε... όταν με άκουσαν».

Να επιστρέψουμε στην ιεροσύνη σας... (μετά τα γέλια μας), πότε χειροτονήθηκα διάκονος και ποιος σας χειροτόνησε; «Διάκονος χειροτονήθηκα στις 18 Αυγούστου 1959 στο μοναστήρι του Κύκκου από τον αρχιεπίσκοπο Μακάριο Γ΄. Πρώτη του χρόνου το

Ιερέας της Εθνικής Φρουράς

Ο πρωτοπρεσβύτερος Διομήδης Κωνσταντίνου υπηρέτησε στη Θρησκευτική Υπηρεσία της Εθνικής Φρουράς. Όταν ιδρύθηκε η Εθνική Φρουρά αναζητήθηκαν ιερείς προς εξυπηρέτηση των θρησκευτικών αναγκών των στρατιωτών. Υποδείχθηκε από την Ιερά Αρχιεπισκοπή, γιατί ήταν ο μόνος νέος ιερέας στην περιοχή της Κυθρέας (ήταν 25 χρονών). Διευθυντής της θρησκευτικής υπηρεσίας ήταν κατ' αρχήν ένας αρχιμανδρίτης εξ Ελλάδος. Μετά ανέλαβε ο Πατήρ Γεώργιος Αντωνίου και ύστερα ο Πατήρ Λουκάς Παπαδόπουλος. Του ανατέθηκε τότε η περιοχή Κυθρέας καθώς και η οροσειρά του Πενταδακτύλου, δηλαδή το Συγγαρί, Βουνό, Άγιο Χρυσόστομο, Άγιο Σάββα, Άσπρη Μούττη, Γυαϊλά, Χαλεύκα, Μερσινίκκι, Μαραθόβουνο και από τη δυτική πλευρά τον Προφήτη Ηλία, Άγιο Γεώργιο, Λάπηθο, Πέλλα Πάις και όλη την οροσειρά του Πενταδακτύλου. Μετά την εισβολή συνέχισε την προσφορά του στη Λευκωσία, στο ΒΜΗ, στο Γέρι – Τάγμα 361, σε όλα τα στρατόπεδα γύρω από την περιοχή Αγλαντζιάς, στο Γέρι και στο Τσέρι. Έφτασε μέχρι τον Λυθροδόνα.

Εξήντα χρόνια διακονίας

Ο παπα-Διομήδης φοίτησε στην ιερατική σχολή Απόστολος Βαρνάβας το έτος 1957-60. Ακολούθως φοίτησε στον δεύτερο κύκλο της ίδιας σχολής το έτος 1967-69. Τα έτη 1978-81 φοίτησε στο νυκτερινό γυμνάσιο Λευκωσίας. Ενεγράφη στη Θεολογική Σχολή από την οποία αποφοίτησε το 1985. Υπηρέτησε στο χωριό του μέχρι το 1974, μετά την εισβολή υπηρέτησε στον Άγιο Δημήτριο Λευκωσίας τα έτη 1974-78 και στον ιερό ναό Αγίου Γεωργίου Αγλαντζιάς από το 1978 μέχρι το 2013. Υπηρέτησε ως πάρεδρος στο εκκλησιαστικό εφετείο επί προεδρίας του θεοφιλεστάτου χωρεπισκόπου Σαλαμίνας Βαρνάβα από το 1975 μέχρι το 1985. Ακολούθως υπηρέτησε ως πάρεδρος του πρώτου Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου από το 1985 μέχρι το 1991. Από το 1991 μέχρι το 2008 υπηρέτησε ως πρόεδρος του τρίτου Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου.

1960 χειροτονήθηκα ιερέας στον Άγιο Κασσιανό, στη Λευκωσία, με χειροτόνησε ο αρχιεπίσκοπος Μακάριος Γ΄ και ανέλαβα επίσημα καθήκοντα ιερέως του Νέου Χωρίου Κυθρέας».

Πώς ήταν τα πρώτα χρόνια; «Όταν ανέλαβα επίσημα τα καθήκοντά μου, τότε αντιλήφθηκα το βάρος των ευθυνών μου, άλλο να λες θα γίνω παπάς, και άλλο να

**«Ενόσω μεγάλωνα, εμβάθυνα
στο θέμα της ιεροσύνης.
Συνδέθηκα με τον κόσμο,
οργάνωσα τα Κατηχητικά, τους
Κύκλους Γραφής κάθε Σάββατο,
μετά τον εσπερινό. Έκτισα
μεγάλη αίθουσα μπροστά από
την εκκλησία, χάλασα το μικρό
δωμάτιο που υπήρχε».**

αναλαμβάνεις καθήκοντα και να ζεις, να βιώνεις την ιεροσύνη. Το γεγονός ότι αναλαμβάνεις ένα λειτουργήμα αναλογίζεσαι την ευθύνη που παίρνεις, τις υποχρεώσεις σου, πώς εκπληρώνεις την αποστολή σου. Έχει και τα καλά τη έχει και τα άσχημά της, γιατί ο ιερέας έχει να κάνει με κόσμο. Τότε αντιλήφθηκα ότι η αποστολή μου είναι να έλθω σε επικοινωνία με τον κόσμο αυτό. Εν προκειμένω, οφείλω να ομολογήσω ότι δυσκολεύτηκα, ήμουν νεαρός, 22 χρονών».

Ο πατήρ Διομήδης συνεχίζει να μας εξιστορεί... παπά-Διομήδη ποιες δυσκολίες αντιμετωπίσατε, όντας νεαρός στα 22 σας χρόνια να χειριστείτε το ποιμνίο σας; «Να σας πω ένα παράδειγμα... Θυμάμαι μόλις χειροτονήθηκα και ήλθα σπίτι μου την Κυριακή, ήλθε αντιπροσωπεία από το σωματείο 'ΑΥΓΕΡΙΝΟΣ' και μου ζήτησε να πάω στο οίκημα του σωματείου να κάνω αγιασμό. Τους ζήτησα αν ήταν δυνατόν να τον κάνουμε τον αγιασμό άλλη μέρα γιατί ήμουν πολύ κουρασμένος. Επέμεναν, οπότε πήγα και έκανα τον αγιασμό, ουσιαστικά ήταν το βάπτισμα του πυρός για μένα, πρώτη φορά στάθηκα μπροστά στον κόσμο με το βιβλίο στο χέρι. Ένιωθα κάπως άβολα. Δυσκολίες υπήρχαν, όμως, με τη βοήθεια του Θεού, αλλά και με τη συνεχή μελέτη –ήμουν από τους πρώτους μαθητές της Σχολής– και ενόσω μεγάλωνα, εμβάθυνα στο θέμα της ιεροσύνης. Συνδέθηκα με τον κόσμο, οργάνωσα τα Κατηχητικά, τους Κύκλους Γραφής κάθε Σάββατο, μετά τον εσπερινό. Έκτισα μεγάλη αίθουσα μπροστά από την εκκλησία, χάλασα το μικρό δωμάτιο που υπήρχε».

Μιας και λέμε για την αίθουσα πώς χτίστηκε; «Με προσωπική εθελοντική εργασία, το 1968, βοήθησαν, μεταξύ άλλων, ο Κονναρίτης, ο Λούκας Τσαγκάρης, ο Θεόδωρος Μείβατζης, και πιο μικροί, όπως ο Μιχάλης Αναστασίου. Αλλά και εγώ, έβγαζα το ράσο και ζύμωνα πηλό. Κτίστης ήταν ο μάστρε Κυριάκος, αν θυμάμαι καλά. Μάλιστα, στις 10 Φεβρουαρίου 1974 ήλθε ο αρχιεπίσκοπος Μακάριος Γ', προέστη της θείας λειτουργίας και μετά τέλεσε τα εγκαίνια φιλανθρωπικής αγοράς στην αίθουσα αυτή.²

Τα εγκαίνια της αίθουσας, όμως τότε έγιναν; «Τα εγκαί-

νια τα έκανε ο Χωρεπίσκοπος Τριμυθούντος Βαρνάβας, ένα Σάββατο απόγευμα, μετά τον εσπερινό. Σε μια σεμνή τελετή στην οποία παρέστησαν και αρκετοί χωριανοί,μίλησα και αναφέρθηκα στους λόγους που με οδήγησαν να φτιάξω την αίθουσα, η οποία θα συνέβαλλε στην επίτευξη των στόχων που έθεσα που είχαν να κάνουν καθαρά με την εκκλησία». Κάνατε και βιβλιοθήκη; «Ναι, η εισήγηση ανήκε στον τότε διευθυντή του δημοτικού σχολείου Κώστα Ζαμπακκίδη, εγώ δέχτηκα και ο έλεγχος ασκείτο από την Εκκλησία. Τα βιβλία τα έδωσε το Υπουργείο Παιδείας, στο πλαίσιο της απόφασης για λειτουργία δανειστικών βιβλιοθηκών στα χωριά. Πρέπει να πω ότι πολλά από τα βιβλία αυτά τα εντόπισε στην ελεύθερη περιοχή Αμμοχώστου ο συγχωριανός μας Σάββας Μαρωνίτης, αξιωματικός της Αστυνομίας, μετά το 1974 και μου τα έφερε.³

ΤΑ ΙΕΡΑ ΣΚΕΥΗ

Θυμάστε το Ευαγγέλιο που χρησιμοποιούσατε; «Το Ευαγγέλιο ήταν παλιό, μετά έφερα ένα Ευαγγέλιο ολοκαίνουργιο, επίχρυσο. Δυστυχώς, δεν έφερα ούτε το παλιό ούτε το καινούργιο Ευαγγέλιο. Έφερα, όμως, τα άγια δισκοπότηρα, τα οποία ήταν δωρεά του ζεύγους Γεωργίου και Ευανθίας Κορέλλη». Υπήρχαν άλλα ιερά σκεύη, ήταν χρυσά, ασημένια; «Ήταν ασημένια, ήταν ωραία, όμως».⁴

Στο σημείο αυτό έκανε παρέμβαση ο Θεόδωρος Μείβατζης, λέγοντάς μας πως θυμάται ότι στο Ιερό, στα δεξιά, υπήρχε ένα κούφωμα μέσα στο οποίο υπήρχαν πολύ παλιά βιβλία, «μου έκαναν εντύπωση που ήταν σαρακοφαγωμένα, γιατί μερικά είχαν ξύλινο εξώφυλλο».

Το εικονοστάσι, ήταν παλιό, θυμάστε ποιος το έφτιαξε. Το καμπαριό ξέρετε ποιος το έκτισε; «Είχε παλιές εικόνες, πιο παλιές από το εικονοστάσι. Θυμάμαι ότι το καμπαριό το έκαναν οι Καϊμακλιώτες. Μου το είπε ο Κώστας Κτωρής, ο οποίος πέθανε το 1962 σε ηλικία 98 χρονών».

Είχαμε πολλά ακόμα να πούμε για το Νέο Χωρίο, για το έργο του παπα-Διομήδη, αλλά ήδη είχαν περάσει δυόμισι ώρες και νιώσαμε την ανάγκη να μην τον κουράσουμε άλλο, επιφυλασσομένοι να τον ξανασυναντήσουμε.

¹ Κύπρος, 27 Ιουνίου 1960, σελ. 6.

² Φιλελεύθερος, 12 Φεβρουαρίου 1974, σελ. 3, Θάρρος, 11 Φεβρουαρίου 1974, σελ. 1.

³ Επόμενος στόχος του Κοινοτικού Συμβουλίου είναι να αναλάβουμε την καταγραφή των τίτλων των βιβλίων. Μετά από 46 χρόνια να ανασυστήσουμε τον κατάλογο των βιβλίων της βιβλιοθήκης. Ήδη εντοπίστηκαν 43 τίτλοι από τους περισσότερους από 400 που υπήρχαν πριν από την κατάληψη του χωριού από τον τουρκικό στρατό..

⁴ Στα σκεύη αναγράφεται το όνομα Αργυρίδης ως ο χρυσοκόμος που τα έφτιαξε. Το δισκάριο γράφει «δωρεά 21 ενοριτών», το δισκοπότηρο «δωρεά Γεωργίου και Ευανθίας Κορέλλη, 18/4/1971».

ΠΑΠΑΝΤΩΝΗΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ

Ένα άξιο τέκνο της γης μας διακονεί στην Πάφο

Ο Παπαντώνης Γιαννακού Αντωνιάδης γεννήθηκε στις 19 Ιουνίου 1950 στο Νέο Χωριό Κυθρέας. Γονείς του ο Γιαννακός Νικόλα και η Μαρίτσα, αδελφία του είναι ο Νίκαντρος και η Έλλη. Φοίτησε στο Δημοτικό Σχολείο του χωριού του Νέου Χωριού και ακολούθως στο Παγκύπριο Γυμνάσιο και το Οικονομικό Λύκειο Λευκωσίας, από το οποίο αποφοίτησε το 1968. Υπηρέτησε τη στρατιωτική του θητεία στην Ε.Φ. ως έφεδρος ανθυπολοχαγός. Μετά το πέρας της στρατιωτικής του θητείας, στις 25.5.1972, κατετάγη στην Αστυνομία, από την οποία αφυπηρέτησε τον Ιούλιο του 2005 με τον βαθμό του λοχία. Κατά τη διάρκεια της υπηρεσίας του στην αστυνομία, συνελήφθη κατά το προδοτικό πραξικόπημα και αφού κακοποιήθηκε από τους πραξικοπηματίες, κλείστηκε στις Κεντρικές Φυλακές μαζί με άλλους αντιστασιακούς. Κατά τη διάρκεια της πρώτης τουρκικής εισβολής έλαβε μέρος στις μάχες, στο τέρμα της οδού Λήδρας κατά των Τούρκων. Στις 8 Ιουλίου 1973 νυμφεύτηκε τη Χρυστάλλα Σεργίου, από την Κοίλη της Πάφου, με την οποία απέκτησε δύο παιδιά, τον Γιάννη και τη Μαρία. Ο γάμος έγινε από τον Παπαδιομήδη Κωνσταντίνου στην εκκλησία του Αγίου Χαραλάμπους στο χωριό μας.

Με την ψαλτική ασχολήθηκε μαζί με τον αδελφό του Νίκαντρο από μικρό παιδί, γιατί ο πατέρας τους Γιαννακός ήταν για 60 χρόνια ο δεξιός ψάλτης της εκκλησίας του Αγίου Χαραλάμπους. Επειδή όμως του άρεσε και ήθελε να υπηρετήσει την εκκλησία από άλλη θέση, όταν του έγινε πρόταση να γίνει ιερέας, την αποδέχτηκε αμέσως και έτσι στις 25 Μαρτίου 2008, του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου, χειροτονήθηκε διάκονος και στις 8 Ιουνίου 2008 χειροτονήθηκε ιερέας από τον μητροπολίτη Πάφου κ. Γεώργιο. Αρχικά τοποθετήθηκε στον ιερό ναό Αγίων Αναργύρων Κάτω Πάφου και αργότερα στον ιερό ναό της Αγίας Βαρβάρας του ομώνυμου χωριού. Τώρα ιεουργεί στον ιερό ναό Αγίου Κενδέα Πάφου.

ΠΑΤΗΡ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΟΥΛΑΣ

Νέο αίμα στην εκκλησία του χωριού μας

Ο πατήρ Γεώργιος Κούλας γεννήθηκε στη Λευκωσία στις 6 Μαΐου 1986 και έλκει την καταγωγή του από την Κυθρέα. Ένα από τα πέντε παιδιά της οικογένειας Κούλα –και οι δύο γονείς του είναι νοσηλευτές. Αποφοίτησε από το Παγκύπριο Γυμνάσιο το 2004 στον κλασικό κλάδο.

Ακολούθως κατετάγη στην Εθνική Φρουρά και υπηρέτησε την πατρίδα ως στρατιώτης στα φυλάκια του Καΐμακλίου. Όταν τελείωσε τη στρατιωτική του θητεία ενεγράφη στην Ιερατική Σχολή Απόστολος Βαρνάβας, τελειώνοντας τον Ανώτερο Κύκλο σπουδών. Τον Ιούνιο του 2011 νυμφεύτηκε τη Γεωργία Μαρθεύτου από τους Αγ. Ομολογητές και έκανε τέσσερα παιδιά, την οποία έχασε τον Απρίλιο του 2019 από καρκίνο και καλείται να μεγαλώσει τέσσερα παιδιά μόνος. Τον Φεβρουάριο του 2012 χειροτονήθηκε διάκονος στην εκκλησία του Αγίου Γεωργίου στην Αγλαντζιά από τον αρχιεπίσκοπο Κύπρου Χρυσόστομο Β΄ με συμμαρτυρία του πνευματικού του πρωτοπρεσβύτερου Διομήδη Κωνσταντίνου από το Νέο Χωριό Κυθρέας. Τον Αύγουστο του 2013 χειροτονήθηκε σε πρεσβύτερο στην εκκλησία του Αγ. Χαραλάμπους Νέου Χωριού στην Αγλαντζιά με σκοπό να λειτουργείται η εκκλησία κανονικά, διότι τότε ελειουργείτο μία φορά τον μήνα από τον κτήτορα του ναού πατέρα Διομήδη Κωνσταντίνου.

Μετά τη χειροτονία του σε πρεσβύτερο υπηρέτησε και στον Ιερό Ναό Αγ. Κωνσταντίνου και Ελένης στο νέο κοιμητήριο Λευκωσίας όπου διετέλεσε εφημέριος για έξι χρόνια. Τον Ιανουάριο του 2019 επέστρεψε στον ιερό ναό του Αγ. Χαραλάμπους ως εφημέριος. Υπηρετεί σεμνοπρεπώς την Εκκλησία στον ναό μας όπου με χαρά τελεί τις ιερές ακολουθίες, όντας ιδιαίτερα αγαπητός από του Νιοχωρίτες ενορίτες.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Γ. ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ

Παλιά φωτογραφία

Το όνειρο για μια καλύτερη ζωή
με την υπόσχεση ίσως της επιστροφής
ή με τη σκέψη της επανένωσης.

Ίσως να μην έλεγαν ούτε αντίο
Ίσως ένα ξερό στο επανιδείν.
Ποιος ξέρει πώς έφευγαν τότε οι άνθρωποι.

Πού είναι μάνα ο πατέρας μου;
Έφυγε μάνα μου ο γιος σου
κι ο πατέρας των παιδιών μου.

Ενθύμιο να μη μας ξεχάσει
αυτή η φωτογραφία, λοιπόν,
και στο πέτο μου, άλλος απών.

Δεν πρόλαβε να τον αποχαιρετήσει,
Δεν έμαθε άραγε ότι έφυγε;
Μήπως πάλι είναι εκείνος;

Στη φευγαλέα λάμψη
της φωτογραφικής μηχανής
χάνεται η ματιά μου...

ΧΡΙΣΤΟΣ ΜΕΛΗ ΛΑΜΠΡΙΑΣ

Αμμόχωστος λατρεμένη

Η οσμή της αλμύρας που αναδύει το κύμα,
που σπάει παφλάζοντας στη χρυσαφένια αμμουδιά,
σμίγοντας με το άρωμα του άνθους της πορτοκαλιάς,
πλάθει την ευωδία που ανασκαλεύει αναμνήσεις.

Αναμοχλεύει θυμό και οργή, μα συνάμα
με ταξιδεύει στην αγαπημένη αιχμάλωτη πόλη
αδιάκοπα σαράντα έξι τόσα χρόνια
χωρίς να ξεθωριάζει τις μνήμες
ούτε να επουλώνει τις ανοικτές πληγές.

Αμμόχωστος λατρεμένη να μας καρτεράς,
θα επιστρέψουμε, να σμίξουμε ξανά
κουβαλώντας ακόμα και τα οστά των
αγαπημένων μας που δεν πρόλαβαν να σε αποχαιρετίσουν
που δεν πρόκαμαν να σε ξαναγαπήσουν.

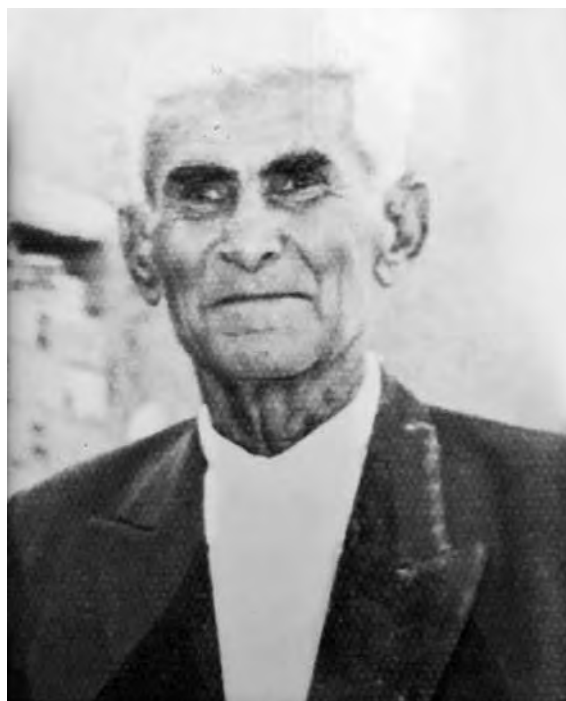
Γιαννακός, για δεκαετίες καλλίφωνος δεξιός ψάλτης

ΤΟΥ ΠΑΠΑΝΤΩΝΗ ΑΝΤΩΝΙΑΔΗ

Το χωριό μας μετρά 74 πεσόντες, δολοφονηθέντες, αγνοούμενους, θύματα της τουρκικής θηριωδίας. Δεν υπάρχει οικογένεια –είτε υπό τη στενή είτε υπό την ευρύτερη έννοια του όρου– του Νιοχώρκου που να μην έχει έστω ένα θύμα. Μάλιστα, μερικές έχουν το μακάβριο «προνόμιο» να αριθμούν περισσότερα του ενός θύματα. Ανάμεσα στα θύματα και ο προσφιλής μου πατέρας Γιαννακός Νικόλα Αντωνιάδης, τον οποίο οι βάρβαροι Τούρκοι εισβολείς δολοφόνησαν εν ψυχρώ, όπως και τόσους άλλους συγχωριανούς μας, ενώ βρισκόταν κλινήρης στο σπίτι. Το μόνο που πρόλαβε να αναφωνήσει ήταν «Παναγία μου». Ο Τούρκος στρατιώτης τον πυροβόλησε στο κρανίο. Ευτυχώς, παρενέβη άλλος Τούρκος και παρεμπόδισε τον επίδοξο δολοφόνο από το να σκοτώσει και τους άλλους που ήταν στο σπίτι μας, τη μητέρα μου Μαρίτσα, τη γιαγιά μου Ευφροσύνη και τους γείτονές μας Μαριτσού της Αμματίνας και τον Κουσιουμή, που βρήκαν καταφύγιο στο μαειρκό του σπιτιού. Εκείνο που βασάνιζε όλη την οικογένεια είναι τι απέγινε μετά την εν ψυχρώ δολοφονία του. Δηλαδή, αν τον έθαψαν και πού. Αυτό το μαρτύριο κατέτρωγε τη μάνα μου και εμάς τα παιδιά του, να μην ταφεί με βάση αυτά που επιτάσσει η θρησκεία μας.

ΜΑΡΤΥΡΙΟ 44 ΕΤΩΝ

Στις 12 Μαρτίου 2018 και μετά από 44 χρόνια αγωνίας, ένας υπάλληλος της Υπηρεσίας Ανθρωπιστικών Θεμάτων μάς ανακοίνωσε την ανεύρεση των οστών του αγαπημένου μας πατέρα και παππού Γιαννακού του ψάλτη, όπως ήταν γνωστός στους χωριανούς. Τότε όλη η οικογένεια ένιωσε ανακούφιση και θυμό συνάμα. Νιώσαμε ανακούφιση, γιατί επιτέλους μάθαμε πού ήταν θαμμένα τα οστά του πατέρα και παππού μας και επιτέλους θα τα ενταφιάζαμε με τις δέουσες τιμές και όπως ορίζει η χριστιανική μας πίστη. Τα παραλάβαμε, τα θάψαμε, όπως πρέπει να θάβεται με σεβασμό ένας

Ο πατέρας μας Γιαννακός ήταν ένας τίμιος, φιλήσυχος, προοδευτικός και αγαπιτός άνθρωπος σε όλο το χωριό, για αυτό φρόντισε να μας δώσει, εμάς των παιδιών του, εκείνες τις αρχές και τη μόρφωση, ώστε να πετύχουμε στη ζωή μας.

νεκρός και όχι να είναι πεταμένα σαν σκουπίδια. Νιώσαμε παράλληλα και θυμό για εκείνους που στέρησαν από όλους τους συμπατριώτες μας το δικαίωμα να πεθάνουν φυσιολογικά και να ταφούν στη γη που γεννήθηκαν και αγάπησαν.

Η κηδεία του έγινε στις 21 Ιουλίου 2018, στις 11 π.μ. στην εκκλησία Αγίου Κενδέα στην Πάφο, όπου υπηρετώ ως ιερέας, προϊστάμενου του μητροπολίτη Πάφου κ. Γεωργίου και στην παρουσία του υπουργού Εξωτερικών Νίκου Χριστοδουλίδη, του πρώην προέδρου της Βουλής Γιαννάκη Ομήρου, άλλων επισήμων, πολλών Νιοχωριτών και πολλών φίλων και γνωστών της οικογένειας. Επικήδειους εκφώνησαν ο μητροπολίτης Πάφου, ο υπουργός Εξωτερικών, ο κοινοτάρχης του χωριού μας Χρίστος Λαμπρίας και εκ μέρους της οικογένειας ο εγγονός του Γιάννης Ν. Αντωνιάδης. Δυστυχώς, από την κηδεία του πατέρα μας έλειπαν τόσο η λατρευτή μου μητέρα Μαρίτσα όσο και ο αγαπημένος μου αδελφός Νικάνδρος, που πέθανε τον Οκτώβριο του 2016. Η ταφή

του έγινε στο κοιμητήριο της Κάτω Πάφου, στον τάφο που ήταν θαμμένη η μητέρα μου και ο αδελφός μου.

ΠΕΝΗΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΔΕΞΙΟΣ ΨΑΛΤΗΣ

Ο αείμνηστος Γιαννακός γεννήθηκε στο Νιόχωρκο το 1896 και γονείς του ήταν ο Νικόλας και η Καλομοίρα και αδελφία του ήταν ο Παναγιώτης Μετανάστης, ο Αντώνης, η Γιωρκού, η Κούλλα και η Μυροφόρα. Φοίτησε στο δημοτικό σχολείο του χωριού μας και ήταν άριστος μαθητής. Ήθελε πολύ να σπουδάσει, όπως άλλοι φίλοι του, αλλά λόγω της φτώχειας ο παππούς ο Νικόλας τού στέρησε αυτό το δικαίωμα, γεγονός που τον στεναχώρησε πάρα πολύ.

Έτσι το 1917, σε ηλικία 21 χρονών, μαζί με μερικούς φίλους και συγχωριανούς του, όπως ο Μάρκος, ο Τσιάρτας, ο Μαύρος, πήραν τον δρόμο της ξενιτιάς και πήγαν στην Αμερική για ένα καλύτερο μέλλον. Στην Αμερική εργάστηκε σκληρά για έξι χρόνια και μετά επέστρεψε στο χωριό μας, όπου εργαζόταν ως ξυλουργός και παράλληλα ασχολείτο με τη γεωργία και έψαλλε στην εκκλησία του χωριού. Σημειώνεται ότι υπηρέτησε την εκκλησία του χωριού μας για σχεδόν 50 χρόνια ως δεξιός ψάλτης και έψαλλε με βυζαντινή μουσική, την οποία διδάχτηκε από τον αχώριστο και αδελφικό του φίλο, τον δάσκαλο Γεώργιο Λέβα. Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι στο Πίτσμπουργκ της Πενσυλβάνιας της Αμερικής όπου εργάστηκε την περίοδο 1917-1923 ο Γιαννακός, τώρα ζει και εργάζεται μόνιμα από το 2002 ο εγγονός του Γιάννης Αντώνης Αντωνιάδης.

Το 1938 νυμφεύθηκε τη Μαρίτσα Νικόλα από την Πυργά Αμμοχώστου με την οποία απέκτησε δύο παιδιά, τον μακαρίτη Νικάνδρο και τον Αντώνη, υιοθέτησε παράλληλα και την Έλλη, αδελφότεκνη της μητέρας μας Μαρίτσας.

Ο πατέρας μας Γιαννακός ήταν ένας τίμιος, φιλήσυχος,

προοδευτικός και αγαπητός άνθρωπος σε όλο το χωριό, για αυτό φρόντισε να μας δώσει, εμάς των παιδιών του, εκείνες τις αρχές και τη μόρφωση, ώστε να πετύχουμε στη ζωή μας. Τον ευχαριστούμε θερμά, εγώ και ο μακαρίτης ο Νικάνδρος, που μας είχε δίπλα του στο ψαλτήρι και μας οδήγησε στον σωστό δρόμο της Εκκλησίας και μας έμαθε να ψάλλουμε. Μεταξύ εκείνων που είχε δίπλα του στο ψαλτήρι ο πατέρας μας ήταν και ο πολύ αγαπητός σε όλους μας Παπαδιομήδης, τον οποίο και ευχαριστούμε θερμά για τις συμβουλές και τις νουθεσίες που μας έδιδε και μας δίδει ακόμη. Μας μεγάλωσε όπως μεγάλωσε και η τότε γενιά μας, δηλαδή να είμαστε ευσεβείς χριστιανοί, να αγαπούμε την πατρίδα μας και να γίνουμε καλοί οικογενειάρχες. Αγαπημένοι μας γονείς, σας ευχαριστούμε θερμά για τις αρχές και τις αξίες με τις οποίες μας διαπαιδαγωγήσατε. Κι εμείς, όμως, τα παιδιά σας, σας βγάλαμε ασπροπρόσωπους.

Τελειώνοντας εύχομαι ο Θεός να αναπαύσει τις ψυχές των αγαπημένων μας γονιών του Γιαννακού και της Μαρίτσας, του αγαπημένου μας αδελφού Νικάνδρου και όλων των συγχωριανών μας και να βοηθήσει ώστε σύντομα να επιστρέψουμε στο αγαπημένο μας Νιόχωρκο.

**Ο Τούρκος στρατιώτης
τον πυροβόλησε στο κρανίο.
Ευτυχώς, παρενέβη άλλος
Τούρκος και παρεμπόδισε
τον επίδοξο δολοφόνο από
το να σκοτώσει και τους άλλους
που ήταν στο σπίτι μας.**

ΙΣΤΟΡΙΑ

Τα πρώτα λεωφορεία του Νιοχώρκου

ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΛΑΜΠΡΙΑ

Σήμερα το κάθε σπίτι μπορεί να έχει δύο και τρία αυτοκίνητα τα οποία χρησιμοποιούν τα μέλη της οικογένειας για τη διακίνησή τους. Η χρήση του λεωφορείου, της δημόσιας συγκοινωνίας, σήμερα δεν γίνεται όπως σε άλλες χώρες. Ωστόσο, πριν πολλές δεκαετίες που δεν υπήρχαν πολλά ιδιωτικά αυτοκίνητα ή λεωφορεία, οι άνθρωποι χρησιμοποιούσαν τα ζώα ή τα κάρα για τις μετακινήσεις του ή για την μεταφορά των προϊόντων τους στην πόλη. Μέχρι το 1952 χρησιμοποιούσαν και το τρένο.

Στο χωριό μας οι παραγωγοί που ήθελαν να μεταφέρουν τα εποχικά τους προϊόντα (ελιές, κραμπιά, κουκιά, ζαρζαβατικά) στο παντοπωλείο στη Λευκωσία, μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1940, χρησιμοποιούσαν το τρένο, κάρα και ζώα. Επίσης, όσοι μαθητές φοιτούσαν στο Γυμνάσιο ενοικίαζαν δωμάτιο κυρίως στην παλιά Λευκωσία (Χρυσανιιώτισσα, Αγ. Γιάννη, Αγ. Αντώνη, Αγ. Κασσιανό, Φανερωμένη) και κάθε Σάββατο πήγαιναν στο χωριό είτε με ποδήλατο είτε με τα πόδια. Η απόσταση ήταν γύρω στα 12 χλμ. Την Κυριακή το απόγευμα ή τη Δευτέρα το πρωί γύριζαν στη Λευκωσία με το καλάθι παραμάσχαλα με τα φαγώσιμα για να περάσουν την εβδομάδα. Το

ίδιο συνέβαινε και με τους εργάτες και τεχνίτες. Λόγω χαμηλού μεροκάματου, αναγκάζονταν να μένουν δύο και τρεις στο ίδιο δωμάτιο.

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΛΕΩΦΟΡΕΙΟ

Μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, άνοιξαν εργοστάσια και δημιουργήθηκαν θέσεις εργασίας οπότε εργάτες από το Νέο Χωριό ξεκίνησαν να πηγαίνουν καθημερινά στη Λευκωσία. Επίσης, η σχετική άνοδος του βιοτικού επιπέδου συνέτεινε στο να πηγαίνουν όλο και περισσότεροι μαθητές στα Γυμνάσια. Άλλωστε, οι Νιοχωρίτες είχαν μια έφεση προς τη μόρφωση και ήθελαν να σπουδάζουν τα παιδιά τους. Φυσικά, η ανάγκη οι γεωργοί να μεταφέρουν τα προϊόντα τους στη Λευκωσία συνέχισε, έτσι η ανάγκη για τακτικό δρομολόγιο Νιοχώρου-Λευκωσίας με λεωφορείο έγινε επιτακτική.

Βέβαια, το πρώτο λεωφορείο έκανε την εμφάνισή του στο χωριό πριν από το 1940. Το έφερε το 1937 ο Νίκος Κολλίτσης, γιος του δασκάλου Γεώργιου Κυριακίδη και της Δωροθέας Καστελλάνου (Ροδούς). Ήταν 12θέσιο, το οδηγούσε ο ίδιος, έκανε μόνο ένα δρομολόγιο Νέου Χωριού-Λευκωσίας, το πρωί και το απόγευμα. Επίσης, κάθε Παρασκευή φόρτωναν οι ελαιοπαραγωγοί τα κοφίνια με τις ελιές στο λεωφορείο και τις έπαιρναν στο παντοπω-

λείο στη Λευκωσία. Επίσης, οι γυναίκες υφάντρες κάθε Παρασκευή έπαιρναν τα υφαντά τους –κυρίως αλατζιές– στο «Γυναϊκοπάζαρο» στη Λευκωσία και τα πουλούσαν.

Επίσης, ο Κολλίτσης διοργάνωνε ταξίδια, κυρίως στο μοναστήρι του Αποστόλου Αντρέα στην Καρπασία και στον «Χρυσοσώτηρο» στην Ακανθού. Δεν υπήρχαν πολλοί πελάτες για να κάνει περισσότερα του ενός δρομολόγια στη Λευκωσία, αφού οι εργάτες ήταν στα μεταλλεία και οι γεωργοί πήγαιναν μία φορά την εβδομάδα στη Λευκωσία.

Ο ΚΩΣΤΑΡΗΣ ΚΑΙ Ο ΛΟΪΖΟΣ

Ο επόμενος που έβγαλε λεωφορείο ήταν ο Κωσταρής (27/4/1915), ο οποίος ήταν από το Παλαίκυθρο και παντρεύτηκε την Παναγιώτα, κόρη του Κακού του Πίτσιλλου, που ήταν γνωστή ως Πιτσιλλά, και απέκτησαν 4 παιδιά. Το λεωφορείο του Κωσταρή, που κυκλοφόρησε το 1943, ήταν ένα AUSTIN κοντομούτσουνο, παλιό μοντέλο, αλλά καινούργιο και έκανε κανονικό δρομολόγιο. Επίσης, έφερνε άγριες ελιές από τη χερσόνησο της Καρπασίας και τις πουλούσε. Ο Κωσταρής ήταν ο μόνος που διοργάνωνε εκδρομές για τους Τουρκοκύπριους με τους οποίους διατηρούσε άριστες σχέσεις. Οι Τ/κ χωριανοί αποκαλούσαν το λεωφορείο του Κωσταρή «φουατιέ» και έπλεξαν φιόγγο σε σχήμα ματιού (αμματόπετρα) και το κρέμασαν στο τιμόνι. Την πρώτη φορά που μπήκαν στο αυτοκίνητο, το πλούμισαν με νομίσματα (όπως γρόσια κ.λπ.).

Ο Κωσταρής οργάνωνε εκδρομές ανάλογα με τις ομάδες των ατόμων ήταν και ο προορισμός. Για τους

Πριν από την εισβολή το χωριό μας είχε οκτώ λεωφορεία. Οι επιβάτες των λεωφορείων ήταν κυρίως εργάτες και μαθητές. Αφειτηρία ήταν έξω από τον καφενέ του Αντρέα της Μηλιάς και απέναντι από το σωματείο «Απόλλων».

Ελληνοκύπριους Νιοχωρίτες και Παλαικυθρίτες ήταν τα μοναστήρια της Παναγίας του Κύκκου, της Τροοδίτισσα, του Αγ. Νεοφύτου και του Απ. Αντρέα. Για τους Τ/κ Νιοχωρίτες ήταν ο Απ. Αντρέας, το Τρόδος για σουύλα, η Κερύνεια, το Αρμενομονάστηρο και ο Αγ. Επίκτητος. Ανάμεσα στους Τ/κ που δεν ήταν μόνο Νιοχωρίτες ήταν ο Ασί Μπέης και τα παιδιά του Χότζια που λειτουργούσε το τζαμί δίπλα στην εκκλησία του Αγ. Λουκά στη Λευκωσία.

Υπήρχαν, επίσης, ομάδες τόσο Ε/κ όσο και Τ/κ από τη Λευκωσία που πήγαιναν οργανωμένα για κυνήγι στο Σταυροβούνι ή στη Χαλεύκα. Επίσης, τα πρώτα χρόνια υπήρχε ομάδα Λεμεσιανών που και πάλι τους έπαιρνε στη Χαλεύκα για εκδρομή και φαγητό.

Για ένα διάστημα το λεωφορείο του Κωσταρή το οδηγούσε ο Λοΐζος, ο οποίος είχε άδεια οδήγησης με αρ. 113, πράγμα που σημαίνει ότι ήταν από τους πρώτους επαγγελματίες οδηγούς. Στη συνέχεια ο Λοΐζος αγόρασε δικό του λεωφορείο (ΤΒΑ122) και ο Κωσταρής αγόρασε φορτηγό. Μάλιστα, μέσα στον Πόλεμο, το 1942, ο Λοΐζος έπιανε από το καφενείο του Αντρέα της Μηλιάς, ο μόνος που είχε ραδιόφωνο στο χωριό, την μπαταρία του ραδιοφώνου, την έπαιρνε στη Λευκωσία για φόρτιση.

Ο Λοΐζος ήταν από τα Γέναγρα και παντρεύτηκε την Ελένη, κόρη του Μιχάλη και της Ευανθίας, και απέκτησαν πέντε παιδιά. Πριν γίνει οδηγός (σιωφέρης) εργαζόταν στο γαλακτοκομικό εργαστήριο κάποιου Αλέξανδρου στη Λευκωσία. Συγκεκριμένα, ήταν οδηγός εμπορικού οχήματος του εργοδότη του και γύριζε τα χωριά και αγόραζε γάλα, το οποίο έπαιρνε στο γαλακτοκομείο και παρασκεύαζαν χαλούμια και γιαούρτι.

ΑΥΞΑΝΟΝΤΑΙ ΟΙ ΕΠΙΒΑΤΕΣ

Στο μεταξύ άρχισαν να πηγαίνουν και μαθητές στο γυμνάσιο οπότε αυξήθηκε η πελατεία. Ακολούθησε ο Κυριάκος Πολυδώρου, γνωστός ως Πόλλας, που ήταν από τη Μια Μηλιά, παντρεμένος με την Κούλα. Μετά, ακολούθησαν πολλοί, ο Παντελής Κίρκας, ο Κώστας Κυριάκου (Κώστουλλος), ο αδελφός του Αντρέας Κυριάκου (Μάγκας), ο Σάββας Τρίχας (Καούσις), ο Στέλιος

Το τέρμα ήταν το Χάνι του Πιτταρίλλη στην παλιά Λευκωσία και μετά τις δικαιοδικές συγκρούσεις τον Δεκέμβριο του 1963 το «ΟΧΙ».

Στυλιανίδης, ο Παναγιώτης Λουκά Κυπρή (Λόντος), ο οποίος ήταν από τον Μαραθόβουνο και παντρεύτηκε την Αντρούλα Αποστολή και απέκτησαν τρία παιδιά. Τελευταίος, την δεκαετία του '70, ο Κυριάκος Τριανταφυλλής, αφού στο μεταξύ αποσύρθηκε ο Πόλλας, λόγω γήρατος. Ο Τριανταφυλλής ήταν από τη Βώνη και παντρεύτηκε την Ελλη Νικ. Μίχαλου και απέκτησαν τρία παιδιά. Πριν

από την εισβολή το χωριό μας είχε οκτώ λεωφορεία. Οι επιβάτες των λεωφορείων ήταν κυρίως εργάτες και μαθητές. Αφειτηρία ήταν έξω από τον καφενέ του Αντρέα της Μηλιάς και απέναντι από το σωματείο «ΑΠΟΛΛΩΝ». Το τέρμα ήταν το Χάνι του Πιτταρίλλη στην παλιά Λευκωσία και μετά τις δικαιοδικές συγκρούσεις τον Δεκέμβριο του 1963 το «ΟΧΙ».

Στην αρχή ο κάθε οδηγός δούλευε μόνος του και υπήρχε έντονος ανταγωνισμός. Στη συνέχεια δημιουργήθηκε ένα είδος εταιρείας-συνεργασίας. Σύμφωνα με τον Σάββα Τρίχα (Καούσιη) τους προέτρεψε να κάνουν την εταιρεία ο Απόστολος Αποστολίδης, γραμματέας της Συνεργατικής.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ – ΤΑΜΙΑΣ

Ο Αντρέας Φωτιάδης, γιος του Φωτή και της Βασιλικής, ήταν ο πρώτος γραμματικός της συνεργασίας των

λεωφορειούχων. Θυμάται κάθε Δευτέρα νωρίς το πρωί στεκόταν έξω από τον Απόλλωνα, όπου ήταν η αφετηρία των λεωφορείων και κατέγραφε σε ένα τετράδιο τους εβδομαδιαίους επιβάτες, ως επί το πλείστον, εργάτες, τεχνίτες και μαθητές, οι οποίοι πλήρωναν το εβδομαδιαίο αγωγήιο. Οι μαθητές πλήρωναν 7 σελίνια και δύο γρόσια, δηλ. 12 γρόσια αλερετούρ. Το ημερήσιο κόμιστρο, όχι αλερετούρ, ήταν ένα σελίνι. Το πρώτο λεωφορείο έφευγε στις 6 π.μ. και οι επιβάτες ήταν εργάτες. Θυμάται χαρακτηριστικά τον θείο του Νικολή του Σιοίρου, εργάτη, που έπινε είτε τον καφέ του είτε το τσάι του τα τσουχερά πρωινά του χειμώνα στου Ππαφουρή, που ήταν ο μπουφετζής του Απόλλωνα, όπως έκαναν και πολλοί άλλοι εργάτες. Το πρωί τα δρομολόγια ήταν πιο τακτικά. Μετά αραιώναν, υπήρχε ένα δρομολόγιο γύρω στις 9:30 και άλλο στις 10:30 π.μ. κυρίως με γυναίκες που πήγαιναν στη Λευκωσία για ψώνια. Επίσης, υπήρχαν τακτικά δρομολόγια γύρω στη 1:30 μ.μ. για μεταφορά των μαθητών που σχολούσαν από το σχολείο τους. Το τελευταίο δρομολόγιο ένα-δύο χρόνια πριν από την εισβολή ήταν γύρω στις 7 μ.μ. και το εκτελούσε ο γιος του Λοΐζου, Σωτήρης, ο οποίος στο μεταξύ είχε βγάλει επαγγελματική άδεια οδήγησης.

Κάθε Δευτέρα απόγευμα μαζεύονταν οι οδηγοί των λεωφορείων στο σπίτι της Γιωρκούς και ο Αντρέας τους ενημέρωνε για τις εισπράξεις. Επίσης, συναντιόντουσαν και την Παρασκευή και ο κάθε οδηγός παρουσίαζε τα μπλοκ των εισιτηρίων και από εκεί έβγαине η είσπραξη. Πληρωνόντουσαν και ανάλογα με τις κούρσες.

Σε ό,τι αφορούσε τις εκδρομές-προσκυνήματα, ο κάθε λεωφορειούχος δούλευε από μόνος του. Έτσι, διοργανώνονταν εκδρομές προσκυνήματα (Απ. Αντρέα, Χρυσούπηρο στην Ακανθού, Αγ. Κενδέα, Αγ. Κυπριανό, Παναγία του Κύκκου), θαλάσσια μπάνια στη Σαλαμίνα και στις Κλαψίδες. Τα θαλάσσια μπάνια εγκαινιάζονταν τη Δευτέρα του Κατακλυσμού. Επίσης, προμήθευαν τα συνεργατικά παντοπωλεία του χωριού με γκάτζια και άλλα προϊόντα. Τις Κυριακές μετέφεραν τους ποδοσφαιριστές των δύο σωματείων, όταν έπαιζαν εκτός έδρας σε άλλα χωριά στο πλαίσιο των αγροτικών πρωταθλημάτων στα οποία συμμετείχαν. Ο Λοΐζος, κυρίως, μετέφερε κυνηγούς είτε στη Χαλεούκα, είτε στη Χοιροκοιτία, που την αποκαλούσαν «Σιερούβυθικά»

ΚΩΣΤΟΥΛΟΣ – ΜΑΓΓΑΣ

Μεταξύ των λεωφορειούχων ήταν και δύο αδέρφια, ο Κώστας και ο Ανδρέας, γιοι του Κυριάκου (Σιοίρου). Στο χωριό ήταν γνωστοί με τα παρατσούκλια τους: Κώστούλος και Μάγγας. Στην αρχή είχαν λεωφορείο συνεταιρικό, μετά απέκτησε ο καθένας το δικό του. Ο Κούλης, γιος του Κώστουλου, μας δίνει κάποιες πληροφορίες για τον πατέρα του. Ο Κώστας Κυριάκου Φωτή (Κώστούλος) γεννήθηκε το 1928 και νυμφεύθηκε την Αγγελική Καρτακκούλη, με

Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο η ανάγκη για τακτικό δρομολόγιο Νιοχώρκου-Λευκωσίας με λεωφορείο έγινε επιτακτική, λόγω αύξησης των εργατών και των μαθητών που έπρεπε να μετακινηθούν στην πρωτεύουσα.

την οποία απέκτησαν δύο γιους: τον Αντρέα και τον Κούλη. Ενώ ήταν αρραβωνιασμένος με την Αγγελική, πήγε στη Ροδεσία, γύρω στο 1952, και εργάστηκε για ενάμιση χρόνο ως ξυλουργός. Μαζί του πήγε και ο Βάσος Καγκελάρης. Επιστρέφοντας στην Κύπρο, με τα λεφτά που εξοικονόμησε, αγόρασε λεωφορείο του οποίου η αξία ήταν £750. Ο Κώστούλος συνέχισε να απασχολείται ως ξυλουργός, γι' αυτό έκανε μόνο δύο δρομολόγια: το πρωί και το απόγευμα. Το ίδιο έκανε και ο Λόντος, που ήταν καλουπτιζής. Όταν όμως προέκυπτε έκτακτη ανάγκη κατέβαινε από τη σκαλωσιά και έκανε δρομολόγιο.

Για τον Μάγγα η κόρη του Λένια, με συγκίνηση αναπόλησε παλιές εποχές κι έφερε ξανά στο νου της θύμησες από το παρελθόν που χαράχτηκαν έντονα στο μυαλό της σχετικά με τον αγώνα του πατέρα της για να ζήσει την οικογένειά του με το λεωφορείο. Ο Αντρέας αρχικά είχε καμίνι τούβλων και κεραμιδιών στη Μια Μηλιά με τον Αντρέα Φωτιάδη, μετέπειτα αξιωματικό της Εθνικής Φρουράς και σύζυγο τής για μια δεκαετία δασκάλας στο χωριό μας κυρίας Αντρούλας. Μετά συνεταιρίρεψε με τον αδελφό του Κώστούλο και διαχειρίζονταν για κάποιο διάστημα το λεωφορείο τους. Το πρώτο λεωφορείο του Μάγγα ήταν BEDFORD, με αρ. κυκλοφορίας ΤΧ443, χρώματος πορτοκαλί, λίγο ασυνήθιστο τότε για λεωφορεία, με χωρητικότητα 27 ατόμων. Συγκεκριμένα, έξω από την πόρτα του οδηγού έγραφε τον αριθμό 27.

Με το λεωφορείο αυτό έφερνε κριθάρι για τους κτηνοτρόφους του χωριού μετά από παραγγελία από μέρους τους, από τις αποθήκες σιτηρών στο ΣΟΠΑΖ. Επίσης, κάθε μέρα στις 4 – 4:15 μ.μ. ήταν έξω από το εργοστάσιο του Καλλή στο Σοπάζ για να πάρει τις κοπέλες (εργάτριες) συγχωριανές μας που εργαζόνταν εκεί και να τις φέρει στο χωριό.

Τις μαθήτριες του χωριού που φοιτούσαν στο Παγκύπριο Γυμνάσιο Θηλέων Παλλουριωτίσσης τις μετέφερε λεωφορείο του χωριού έξω από το σχολείο το πρωί και το μεσημέρι που σχολούσαν τις παραλάμβανε πάλι έξω από το σχολείο. Δηλ. δεν έπρεπε να πάνε στην αφετηρία που ήταν το «ΟΧΙ». Το λεωφορείο αυτό, αναφέρει χαρακτη-

ριστικά η κα Λένια, έμελλε να γίνει και σωτήρας τόσων ανθρώπων κατά τη β' φάση της τουρκικής εισβολής, τον Αύγουστο του 1974. Το λεωφορείο χωρούσε 27 άτομα και έβαλε μέσα άλλα τόσα άτομα για να γλυτώσουν από τη λαίλαπα του πολέμου. Είχε κατεβάσει την κάσια πίσω και μέχρι την καμπίνα κάθισαν άνθρωποι για να σωθούν. Γλύτωσε από τη σφαγή και ατίμωση των Τούρκων τουλάχιστον 45-50 ανθρώπους.

ΣΑΒΒΑΣ ΤΡΙΧΑΣ (ΚΑΟΥΣΙΗΣ)

Ο Σάββας Τρίχας (Καούσιης) γεννήθηκε στις 22 Ιουνίου 1933. Γονείς του η Κυριακού και ο Χρίστος Γ. Ττάττης, τον οποίο δυστυχώς δεν γνώρισε, γιατί μετανάστευσε στην Αγγλία, όταν ο γιος του ήταν 22 μερών. Τον έχασε το 1942. Όταν τελείωσε το δημοτικό σχολείο εργάστηκε ως ξυλουργός στη Λευκωσία σε διάφορους μαστόρους, οι οποίοι δυστυχώς είτε δεν τον πλήρωναν είτε του έδιναν πολύ λίγα.

Το 1955 νυμφεύτηκε τη Μαρία Καρτακκούλη και απέκτησαν τρία παιδιά. Το 1956 αποφάσισε να αγοράσει

λεωφορείο. Είχε άδεια οδήγησης ΙΧ αυτοκινήτου και οδηγούσε το αυτοκίνητο του μαστρε-Κυριάκου, ένα HILLMAN, αρ. Ν4015, γιατί ο ίδιος δεν ήξερε να οδηγεί. Παρακάθισε σε εξετάσεις με εξεταστή έναν Τούρκο αξιωματικό και πήρε δίπλωμα οδήγησης λεωφορείου. Η μητέρα του πούλησε το κοπάδι, πήρε £600 και με τις οικονομίες του αγόρασε το πρώτο λεωφορείο από τον Παυλίδη, αξίας £1300, μάρκας BEDFORD, 27 θέσεων, AF252. Θυμάται ότι το εβδομαδιαίο αγωγή για τους εργάτες ήταν επτά σελίνια και το ημερήσιο ένα σελίνι. Ο κ. Σάββας, με την βοήθεια του πεθερού του Αντρέα Καρτακκούλη (Κουτσοπάρπερου), ο οποίος εργαζόταν στην Επιτροπή Σιτηρών, έκανε ειδική συμφωνία με την Επιτροπή Σιτηρών για τη μεταφορά εργατών (ανδρών και γυναικών) από το χωριό μας που απασχολούνταν στην Επιτροπή. Συγκεκριμένα, οι γυναίκες διόρθωναν (εκομμαδκιαζαν) σακούλες, με βδομαδιάτικο £3 ενώ οι άντρες έπαιρναν £6.

Λόγω αύξησης της πελατείας ο κ. Σάββας το 1958 αγόρασε πιο μεγάλο λεωφορείο 31 θέσεων, με αρ. AV383, κι

αυτό BEDFORD, αξίας £1400. Σε έξι μήνες το πούλησε σε κάποιον από τη Γύψου και αγόρασε άλλο το AY323, 33 θέσεων. Γύρω στο 1968 αγόρασε και πάλι καινούργιο λεωφορείο το DX..., ενώ το 1972 αγόρασε πούλμαν, το FH333. Πούλμαν είχαν επίσης ο Παντελής, ο Λόντος και λίγο πριν από το 1974 ο Κυριάκος Τριανταφυλλής. Όποιος είχε πούλμαν μπορούσε να συνεργαστεί με ταξιδιωτικά γραφεία για μεταφορά τουριστών. Ο κ. Σάββας συνεργάστηκε με τα ταξιδιωτικά γραφεία «ΛΟΥΗΣ». Επίσης, μετέφερε τον θίασο της Δώρας Κακουράτου στις περιοδείες που έκανε για θεατρικές παραστάσεις. Ο κ. Σάββας συνεργάστηκε και μετά το 1974 τόσο με το «ΛΟΥΗΣ» όσο και με την Επιτροπή Σιτηρών. Γύρω στο 1988 με πόνο ψυχής πούλησε το λεωφορείο του.

ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ (ΚΙΝΕΖΟΣ)

Ο Στέλιος Στυλιανίδης (Κινέζος) γεννήθηκε στο Τραχώνι, το 1918. Σε ηλικία 10 χρονών πήγε στην Αίγυπτο, όπου εργάστηκε για 18 χρόνια ως κομμωτής. Σε ηλικία 28 χρονών επέστρεψε στην Κύπρο και το 1946 νυμφεύτηκε τη Χρυσταλλού του Ντορζή Αθανασιάδη με την οποία απέκτησε πέντε παιδιά. Εργάστηκε για μερικά χρόνια στο κυλικείο της Τράπεζας Κύπρου (Φανερωμένης) και στην αμερικανική εταιρεία Sheritan, που έφερνε διάφορα προϊόντα. Το 1960 αγόρασε λεωφορείο και μπήκε στην εταιρεία-συνεργασία των λεωφορειούχων. Ήταν ο πρώτος που επιτόνησε να τοποθετήσει στην καμπίνα του λεωφορείου ένα μεγάλο μπετόνι με νερό, από το οποίο κατέβαινε ένα λάστιχο με βρύση μέσα στο λεωφορείο για να πίνουν νερό οι επιβάτες. Διατήρησε παράλληλα την εργασία του στην εταιρεία. Το 1967 η κόρη του Καίτη, όταν παντρεύτηκε με τον Βάσο Μιχαηλιά, πούλησε το λεωφορείο.

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΥΡΚΑΣ

Ένας άλλος Νιοχωρίτης, από τους πρώτους που απέκτησαν λεωφορείο, ήταν ο Παντελής Ιωάννου Κύρκας,

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΛΕΩΦΟΡΕΙΑ

Σημειώνεται ότι τα λεωφορεία ήταν κυπριακής κατασκευής. Μόνο η μηχανή με το σασί έρχονταν από την Αγγλία ή τη Γερμανία. Υπήρχαν συνεργεία που έφτιαχναν κάσιες αυτοκινήτων, στην αρχή ξύλινες και μετά σιδερένιες, τις οποίες εφάρμοζαν στο σασί. Στη συνέχεια ο ταπετσάρης τοποθετούσε τα καθίσματα. Ο συγχωριανός μας Σωτήρης, γιος του σιωφέρη Λοΐζου, εργάστηκε για ένα διάστημα ως συγκολλητής στο συνεργείο του Κουκκουλίδη, που στην αρχή ήταν κοντά στο Παγκύπριο Γυμνάσιο και στη συνέχεια έκτισε εργοστάσιο στου Παυλίδη. Θυμάται χαρακτηριστικά ότι τα σασί ήταν σχετικά κοντά και κολλούσαν νευκές για να τα επιμηκύνουν και να χωρούν περισσότερους επιβάτες.

ο οποίος γεννήθηκε στις 9 Απριλίου 1927 και απεβίωσε στις 18 Απριλίου 1995. Το πρώτο λεωφορείο το απέκτησε το 1947 με αρ. εγγραφής N1873. Μάλιστα δεν ήταν με ξυλόκασια αλλά με μουσαμάδες. Το 1949 αρραβωνιάστηκε την Μαρίτσα, κόρη του Αντωνάτζη Κοκονή και της Θεανώς. Την ίδια χρονιά άλλαξε το λεωφορείο και αγόρασε ένα που ήταν με κάσια, χρώματος γαλάζιου, το P833. Μάλιστα, η φωτογραφία του λεωφορείου αυτού βρίσκεται στο Μουσείο Αγώνος. Κατά την διάρκεια του απελευθερωτικού αγώνα της ΕΟΚΑ 55-59, οι Αγγλοι επέταξαν το λεωφορείο του Παντελή.

Το 1966 αγόρασε καινούργιο λεωφορείο με αρ. εγγραφής DR667. Ο Παντελής συνεργαζόταν με θιάσους για τη μεταφορά τους σε διάφορα χωριά όταν έκαναν περιοδείες. Επίσης, συνεργαζόταν με τα τουριστικά γραφεία «ΛΟΥΗΣ», γιατί άρχισε να αναπτύσσεται ο τουρισμός στην Κύπρο. Διοργάνωνε επίσης εκδρομές και προσκυ-

νήματα. Ο αδελφότεκνός του Γιαννής του Προφήτη, ο οποίος προτού προσληφθεί στο Κτηματολόγιο, ήταν φοιτητής της Νοσηλευτικής Σχολής, (1967-68) τον σύστησε στον διευθυντή και ήταν ο μόνος λεωφορειούχος που διακινούσε τους φοιτητές είτε για υπηρεσιακούς λόγους είτε σε εκδρομές.

ΤΡΑΥΜΑΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ

Το 1970 ο Παντελής, όντας πρωτοπόρος, αγόρασε ολοκαίνουργιο λεωφορείο τύπου pullman, το FE894, έναντι του υπέρογκου για την εποχή ποσού των £12.000. Την ημέρα του πραξικοπήματος, 15/7/1974, ο Παντελής μετέφερε στο Προεδρικό Μέγαρο κατηχητικόπουλα από την Αίγυπτο, προσκεκλημένα της Αρχιεπισκοπής, για να συναντηθούν με τον αρχιεπίσκοπο Μακάριο. Όταν άρχισε η μάχη ο Παντελής προσπάθησε να προφυλαχθεί πίσω από ένα περιτόχισμα. Δυστυχώς, δέχθηκε σφαίρα στο κεφάλι και τραυματίστηκε κρίσιμα. Οι πραξικοπηματίες τον εξέλαβαν ως νεκρό και μαζί με άλλους νεκρούς τους έβαλαν σε ένα φορτηγό και

τους μετέφεραν στο νοσοκομείο Λευκωσίας. Κυριολεκτικά τους «σιώνωσαν» στο νοσοκομείο, όπως λέει με συγκίνηση η κόρη του Έρση. Κατά καλή του τύχη ένας νοσοκόμος τον κατάλαβε και είπε: «Μα αυτός είναι ο κ. Παντελής που μας έπαιρνε εκδρομή». Τότε είδε ότι ανέπνεε και αμέσως τον οδήγησε στο χειρουργείο, όπου τον χειρούργησε ο διευθυντής της νευροχειρουργικής κλινικής κ. Σπανός. Η κατάσταση του ήταν κρίσιμη. Η οικογένειά του έμαθε τα μαύρα μαντάτα, δύο μέρες μετά και τον επισκέφθηκε στο νοσοκομείο. Ο γιατρός τους είπε ότι αν ζήσει δεν θα είναι καλά ούτε σωματικά ούτε νοητικά. Τελικά, με τη βοήθεια του Θεού, με την πολλή του θέληση και τη φυσιοθεραπεία κατάφερε να περπατήσει, κουτσαίνοντας όμως, και να έχει πλήρη διαύγεια πνεύματος. Δυστυχώς, το λεωφορείο του έμεινε στο χωριό, γιατί δεν βρέθηκε χωριανός, παρά τις προσπάθειες της γυναίκας του, να το βγάλει.

Ο Παντελής δεν μπόρεσε να ξαναοδηγήσει λεωφορείο. Εργαζόταν ως κλητήρας στην Αρχή Βιομηχανικής Κατάρτισης και έπαιρνε μια πενιχρή σύνταξη αναπηρίας.

Τα λεωφορεία του '70

ΤΗΣ ΕΥΑΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ

Πάρτε ένα λεωφορείο να σας ταξιδέψει στο παρελθόν. Να πετάξουν σαν πουλιά οι μνήμες στα παλιά, σε αυτά τα παλιά λεωφορεία μια άλλης παλιάς και πιο όμορφης εποχής στη δεκαετία του '70, κατά την οποία ήταν το μοναδικό μέσο μεταφοράς επιβατών, μιας και τότε το ιδιωτικό αυτοκίνητο ήταν είδος πολυτελείας, που το είχαν μόνο λίγοι. Χιλιάδες κόσμος καθημερινά έμπαινε σ' αυτά για να πάει στην πρωτεύουσα για κάποια δουλειά, είτε στην κοντινή του πόλη, στη δουλειά του και φυσικά οι μαθητές στα σχολεία τους.

Αυτά τα λεωφορεία δεν ήταν σαν τα σημερινά δυνατά και άνετα, αλλά ήταν αργά και πολλές φορές θορυβώδη, με τα στενά παράθυρα και καθίσματα, φορτωμένα στην οροφή με κάθε λογήςπραμάτεια, ακόμα και ζώα, να οργώνουν τους μικρούς και πολλές φορές δύσβατους δρόμους της δεκαετίας του '70 έκαναν πολλές φορές αυτό το ταξίδι να καταλήγει σε περιπέτεια, γιατί κάποτε έσκαγε κάποιο λάστιχο ή η μηχανή του λεωφορείου έφτανε στα όρια της μες στους κακοτράχαλους χωματόδρομους ή κολλούσε σε λάσπες και τότε έβλεπες τους επιβάτες να πετάγονται έξω και να δίνουν ένα χέρι βοήθειας στον οδηγό σπρώχνοντας, ναι, αυτό τον οδηγό που ήταν πάντα ένας αξιαγάπητος χωριανός και αξέχαστος ως τα σήμερα σε όσους ζούνε. Καμιά, όμως, αναποδιά ή δυσκολία δεν ήταν ικανή να χαλάσει το κέφι των ανθρώπων τότε, γιατί αυτό το καθημερινό ταξίδι γέμιζε την ψυχή και την καρδιά με τη

χαρά της συντροφικότητας και της επικοινωνίας είτε αυτοί ήταν γείτονες τους ή χωριανοί που ζούσαν έξω του χωριού ή χωριανοί που δεν ήταν τόσο κοινωνικοί και δεν είχαν την ευκαιρία να τους βλέπουν συχνά και επειδή τότε υπήρχε μεγάλη οικειότητα μεταξύ των ανθρώπων τα αστεία και τα πειράγματα έδιναν και έπαιρναν, όπως επίσης και τα σχόλια από το πιο απλό, καθημερινό θέμα μέχρι και την πολιτική.

Το λεωφορείο σου έδινε την ευκαιρία να κάνεις νέες γνωριμίες, να φλερτάρεις ή να τραγουδήσεις και εσύ μαζί με παρέες που τους άρεσε το τραγούδι και δεν δίσταζαν να τραγουδούν όλοι μαζί μες το λεωφορείο σε όλη τη διαδρομή. Τραγουδούσαν, λοιπόν, συζητούσαν και γέμιζε το λεωφορείο ζωή και ήχους, όχι σαν τα σημερινά που επικρατεί πλήρης ησυχία και παγωνιά. Ήταν ζεστή η καρδιά των ανθρώπων τότε, δεν είχε παγώσει σαν τη σημερινή εποχή, την εποχή του μισάνθρωπου και οι άνθρωποι δεν φοβόντουσαν κανέναν ιό ή κανένα μικρόβιο για να πλησιάσουν τους συνανθρώπους τους. Ακόμα και αν έμπαιναν σε λεωφορείο με

αριθμό κοντινού τους χωριού για να τους κατεβάσει στο δικό τους οι άνθρωποι ήταν τόσο προσιτοί, απλοί και ανθρώπινοι που μιλούσαν ελεύθερα μεταξύ τους ακόμα και αν ήταν άγνωστοι.

Το λεωφορείο είχε μπει για τα καλά στην κουλτούρα του τόπου και δεν ήξεραν τότε οι άνθρωποι πόσο τυχεροί ήταν που πήγαιναν στη δουλειά τους με ασφάλεια και μπορούσαν να απολαύσουν τις ομορφιές της κυπριακής φύσης έξω από το παράθυρο του λεωφορείου.

Όποιος έχει γνωρίσει τη ζωή που υπήρχε στα λεωφορεία του '70 καταλαβαίνει πόσο θλιβερά μοναχική είναι η σημερινή ζωή της αποξένωσης και της έντασης. Όποιος έχει μέσα του ακόμα μια ζεστή καρδιά δεν μπορεί να μη νοσταλγεί αυτή την όμορφη εποχή που μπορεί να ήταν δύσκολη μεν γιατί μπορεί να μην μπορούσε να προσφέρει στη ανθρωπότητα τις ευκολίες που του παρέχει η σημερινή, μα κρατούσε τον άνθρωπο παρ' όλες τις φτώχειες και τις στερήσεις χαρούμενο και ζωντανό και όχι ένα φοβισμένο ανθρωπάκι των μικροβίων. Ποιος μπορεί

Το λεωφορείο σου έδινε την ευκαιρία να κάνεις νέες γνωριμίες, να φλερτάρεις ή να τραγουδήσεις και εσύ μαζί με παρέες που τους άρεσε το τραγούδι και δεν δίσταζαν να τραγουδούν όλοι μαζί μες το λεωφορείο σε όλη τη διαδρομή.

να ξεχάσει τις κυριακάτικες εκδρομές ή αποδράσεις στη θάλασσα, σε κάποιο κάστρο του Πενταδάκτυλου ή σε κάποιο μοναστήρι για προσκύνημα ή να μην τις θυμηθεί με μια γλυκιά νοσταλγία στην καρδιά. Εκείνες τις Κυριακές που ο κόσμος άφηγε πίσω του τις σκοτούρες και την κούραση της εβδομάδας και έμπαινε στο λεωφορείο, ζητώντας τη χαλάρωση και τη συντροφιά των συγχωριανών του και εκεί μαζί

τους ξεχνούσε κάθε πρόβλημα που είχε η ζωή και συντροφιά όλοι μαζί απολάμβαναν και μοιράζονταν το μεσημεριανό της Κυριακής. Τότε οι άνθρωποι ήξεραν να δίνουν ζωή από την αύρα της καρδιάς τους ακόμα και στα άψυχα σιδερένια αντικείμενα. Τότε οι άνθρωποι δεν ήταν σαν τους σημερινούς που γνωρίζουν πως έχουν μια ψυχή, ήταν οι ίδιοι ψυχή και δεν την εγκατέλειψαν στον Άδη, όπως αναφέρει

το κατ' Ματθαίον Ευαγγέλιο.

Με τα λεωφορεία του '70 λοιπόν σας έχω τώρα ταξιδέψει στο όνειρο των αναμνήσεων. Για πολλούς είναι ένα δικό τους κομμάτι ψυχής τα λεωφορεία αυτά όπου εκεί μάλωσαν, αγάπησαν και έκαναν νέους τότε φίλους. Ας κρατήσουμε ζωντανές αυτές τις μνήμες, ας μην τα χάσουμε αυτά τα κομμάτια του παρελθόντος μας, γιατί έτσι χάνονται κομμάτια από την ταυτότητά μας.

Άρωμα από γιασεμί, λουβανούδες και κανέλα

THE MYRIAS ΘΡΑΣΟΥ

Εχουν ανθίσει οι ελιές. Και κάθε ανθισμένη ελιά μου θυμίζει τη γιαγιά Ελένη και εκείνα τα αξέχαστα απογεύματα που μαζεύαμε ελιές στη μικρή αυλή του ενοικιασμένου σπιτιού μας στη Λευκωσία. Εγώ χαρούμενη δεν άφηνα να μου πέσει ούτε μία. Η γιαγιά βουρκωμένη. Οι θύμησές της στις πολλές ελιές του χωριού της, του σπιθικού της κι όχι σε αυτές τις λίγες, τις δανεικές.

Κι ύστερα καθόμασταν στη μικρή μας τζαμαρία. Η γιαγιά, εγώ, οι ελιές και δυο πέτρες για το τσάκκισμα. Κι άρχιζαν οι ιστορίες μας... Οι ιστορίες της για το χωριό μας. Αυτές οι απίθανες ιστορίες που μου 'λέγε καθώς τσακκίζαμε τις ελιές! Κάθε τσάκκισμα και μια νέα γνώση για μένα. Κάθε τσάκκισμα ελιάς κι ένας πόνος στην καρδιά για τη γιαγιάκα.

Και κάπως έτσι περνούσαν τα απογεύματα τούτης της εποχής. Κι όταν τελειώναμε με τις ελιές, εγώ δεν χόρταινα τις ιστορίες.

«Άτε, γιαγιούλα μου, ακόμα μια ιστορία, για τον Κεφαλόβρυσσο, πε μου για το νερό μας...».

«Χωρίς καφέ, δεν σου λαλώ άλλη ιστορία», απαντούσε και έβαζε το μπρίκι να βράσει.

«Με πολύ καϊμάκκι ο δικός μου» της φώναζα με νάζι.

Τραβούσα την καρέκλα στη γωνιά της τζαμαρίας, στο σημείο που είχε τον πιο πολύ ήλιο και καθόμουνα, έτοιμη να ακούσω κι άλλο για το χωριό μας. Αχ το χωριό μας... Μέσα από τις ιστορίες της γιαγιάς και του παππού, φάνταζε στα παιδικά μάτια μου το πιο όμορφο χωριό του κόσμου! Πνιγμένο μέσα στις ελιές, με λεμονιές και πορτοκαλιές, με νερό που πότιζε όλη την ευλογημένη γη του, τα χώματά του εύφορα, καλοδουλεμένα. Ο αέρας μύριζε τη μέρα λεμονανθούς και τη νύχτα γιασεμί και αγιόκλημα. Κι ο κό-

σμος του εργατικός, χαρούμενος, αγαπημένος. Γεμάτες οι γειτονιές με χαρούμενες φωνές των παιδιών και μυρωδιές από φρεσκοπλυμμένα ρούχα των γυναικών. Τα μεσημέρια μύριζε όλο το χωριό νοστιμιές, γλυκομαγειρεμένα φαγητά, σπιτικά και πεντανόστιμα. Και οι νύχτες γέμιζαν με παιδιάστικες ζαβολιές, χάχανα και κυνηγητά.

Αυτές τις ατελείωτες περιγραφές του χωριού μας, άκουγα κάθε απόγευμα με τον καφέ μας. Σκέττο κυπριακό διπλό. Έναν για τον παππού και έναν για μας. Και για γλυκάδα στη γεύση, κουλουράκια με μπόλικη κανέλλα.

Και για γλυκάδα της ψυχής, τα όλο καλοσύνη και αγάπη μάτια της. Αυτά τα μάτια που αγάπησα όσο τίποτα άλλο στη ζωή μου. Αυτά τα μάτια που τα βλέπω κάθε μέρα κι ας έχουν κλείσει τόσα χρόνια τώρα.

Θυμάμαι τη μέρα που «έφυγε» η γιαγιά. Είναι ακόμα η πιο έντονη ανάμνηση που έχω. Δεν έκλαψα εκείνη τη μέρα, μα έκλαψα όλες τις υπόλοιπες, πριν όταν ένιωθα πως άρχισε το μεγάλο ταξίδι και μετά, όταν δεν ήξερα πώς να ζήσω χωρίς εκείνη. Ήθελα να την αποχαιρετήσω με χαμόγελο, γιατί ήξερα πόσο αγαπούσε να χαμογελώ. Ήθελα να δείχνω δυνατή για τον παππού που τόσο πολύ πονούσε κι ας προσπαθούσε τόσο πολύ να το κρύψει.

Όλα μείνανε στη μέση. Ο καφές μας, οι κουβέντες μας, οι βόλτες,

οι αγκαλιές μας, οι παρατζιελιές της, τα χάνια, τα νάζια, οι εκδρομές μας... Κι είχα κι άλλα πολλά «σ' αγαπώ» να της πω. Είχα κι άλλες, πολλές αγκαλιές να της δώσω. Κι άλλες πολλές συμβουλές να ζητήσω. Κι άλλες πολλές, αμέτρητες στιγμές μαζί της να ζήσω. Κι έφυγε με την ανάμνηση του χωριού της, με τη θλίψη ότι δεν γύρισε, με το παράπονο ότι δεν μου έδειξε τις γειτονιές που μεγάλωσε εκείνη και τα παιδιά της. Ήταν από τις τελευταίες

**Όλο αγωνία τον ρώτησα
αν είδε το χωριό,
το σπίτι μας. Κι όλο
πόνος μου απάντησε:
«Καλλύτερα, κόρη
μου, που η γιαγιά σου
ένε πρόλαβε να τα δει.
Ετουρτζιέψαν τα κόρη
μου, ετουρτζιέψαν
τα... Η εκκλησία,
οι τάφοι μας, ούλλα
καταστρεμμένα...».**

της κουβέντες. Ο άσβηστος πόθος της επιστροφής.

Χρόνια μετά άνοιξαν τα οδοφράγματα. Παππούς και συγγενείς έτρεξαν να πάνε. Ήμουν τότε φοιτήτρια στην Αγγλία. Και έβλεπα στις αγγλικές ειδήσεις να δείχνουν τους Κύπριους σαν ξένους να πηγαίνουν στα μέρη τους. Να στέκονται στη σειρά στα οδοφράγματα, να δείχνουν διαβατήρια και να πηγαίνουν για λίγο επισκέπτες στα σπίτια τους. Μάτωσε η καρδιά μου. Γέμισαν τα μάτια μου δάκρυα. Περίμενα το τηλέφωνο να χτυπήσει. Να μιλήσω του παππού, να μου πει πώς πήγε, τι είδε, πώς ένωσε. Σήκωσα το τηλέφωνο στο πρώτο κουδούνισμα. Όλο αγωνία τον ρώτησα αν είδε το χωριό, το σπίτι μας. Κι όλο πόνο μου απάντησε: «Καλλύτερα, κόρη μου, που η γιαγιά σου ένε πρόλαβε να τα δει.

Ετουρτζιέψαν τα κόρη μου, ετουρτζιέψαν τα... Η εκκλησία, οι τάφοι μας, ούλλα καταστρεμμένα...».

Κι έκλεισε το τηλέφωνο χωρίς αντίο.

Επέστρεψα στην Κύπρο λίγες μέρες μετά. Δοκίμασα να περάσω «απέναντι». Μα εκείνη τη στιγμή που έπρεπε να δείξω το διαβατήριό, έτρεμε το χέρι μου και κάθε, μα κάθε φορά έφευγα κλαμένη. Δεν μπόρεσα για πολλά χρόνια να πάω. Ούτε ο παππούς θέλησε να ξαναπάει.

«Μόνο όταν λυθεί το Κυπριακό και επιστρέψουμε πίσω στα σπίθκια μας» μου έλεγε με χαμηλωμένα τα μάτια και σκάλωναν στις ρυτίδες του δάκρυα.

«ΕΣΤΩ ΣΑΝ ΕΠΙΣΚΕΠΤΡΙΣ»

Το Κυπριακό ποτέ δεν λύθηκε και ποτέ δεν επιστρέψαμε στα σπίτια μας. Τα χρόνια περνούσαν. Και μια μέρα το αποφάσισα με την ενθάρρυνση της Ζωούλας, της χωριανής μας. Θα πήγαινα ένα πρωί. Μαζί της. Να με ξεναγήσει στο χωριό μας. Έστω σαν «επισκέπτριες». Έστω για λίγο.

Ήταν άνοιξη. Κυριακή. Ηλιόλουστη, ζεστή μέρα. Από αυτές που η φύση χαρίζει αβίαστα κάθε ομορφιά της. Ξεκινήσαμε για το χωριό. Η Ζωούλα λαλίστατη, να μου περιγράφει στιγμές πριν και μετά τον πόλεμο. Ιστορίες αξέχαστες. Και κάποια στιγμή φτάσαμε. Κοιτούσα αγόρταγα καθετί γύρω μου. Βγήκαμε από το αυτοκίνητο. Περιπατούσαμε αργά. Η Ζωούλα, η καλύτερη ξεναγός. Ήξερε κάθε γειτονιά, θυμόταν κάθε ιστορία και μου μετέφερε κάθε ανάμνηση με ζωντάνια και συγκίνηση.

Δεν βρίσκω λέξεις να περιγράψω αυτά που ένοιωθα. Όταν φύγαμε είπα στη Ζωούλα πως αν λευτερωθεί το χωριό μας να πάμε να ζήσουμε και να δουλέψουμε εκεί.

Τόσο πολύ μου άρεσε, τόσο πολύ οικεία ένοιωσα, σαν να βρήκα τις ρίζες μου, σαν να βρήκα το παρελθόν και το μέλλον μου, μα όχι το παρόν μου.

Φεύγοντας, άφησα πίσω μου στο χωριό τη μισή μου καρδιά. Πήγα κατευθείαν στο κοιμητήριο, στη γιαγιά και στον παππού. Ακούμπησα πάνω στο μνήμα μια δέσμη λουλούδια. Πράσινα αγριολούλουδα, κίτρινα κρινάκια, ροζ λουβανούδες και λευκό γιασεμί. Η πιο όμορφη δέσμη από άνθη. Γεμάτη χρώματα, ευωδιές και συναισθήματα! Λουλούδια κομμένα από τον κήπο του σπιτιού μας στο χωριό μας. Λουλούδια που άντεξαν στα χρόνια, στον πόλεμο, στον πόνο, στην προσφυγιά. Λουλούδια που περιμέναν τόσα χρόνια να κοπούν από χέρια γνώριμα και

να μπουν σε ένα βάζο πάνω σε ένα τραπέζι με τραπεζομάντιλο από σμιλί και φρεσκομαγειρεμένο φαγητό, με τσακκιστές ελιές και μπόλικο σκόρδο.

Δεν έχω πάψει να ελπίζω, να εύχομαι και να προσεύχομαι, να φαντάζομαι και να ονειρεύομαι ότι κάποια στιγμή θα κόψω λουλούδια από τον κήπο μας στο χωριό και θα στολίσω το σπίτι της γιαγιάς και του παππού, το σπίτι το δικό μου, στο λεύτερο Νέο Χωριό Κυθρέας, ότι τα παιδιά μου θα τρέχουν ανάμεσα στις ελιές και τις μανταρινιές και ότι η γιαγιά και ο παππούς θα αναπαύονται στο δικό μας κοιμητήριο, στα χώματα που τους γέννησαν, στα χώματα που άφησαν τον ιδρώτα τους, που κόπιασαν, που έθρεψαν τη γη τους και η γη έθρεψε αυτούς.

Μεγάλωσα. Έχω πλέον τη δική μου υπέροχη οικογένεια. Έναν καταπληκτικό σύζυγο και δύο μικρούς γιους θησαυρούς. Μα ακόμα έχω την ανάγκη της γιαγιάς να μου σφίξει το χέρι, να χωθώ στην αγκαλιά της... Ναι, μεγάλωσα πια. Και το μόνο που ζηλεύω είναι αυτούς που έχουν δυο ροζιασμένα χέρια να χαϊδεύουν. Αυτούς που μπορούν να φωνάζουν «γιαγιά» και στο κάλεσμα να γυρνάει ένα άσπρο κεφάλι κι ένα βλέμμα γεμάτο αγάπη.

Έσκυψα πάνω στον τάφο και φίλησα τη φωτογραφία της γιαγιάς και του παππού. Μακάρι να μπορούσα να φιλήσω το χέρι τους. Να πω ξανά ευχαριστώ για όλα τα χρόνια που ζήσαμε. Για τις πολύτιμες στιγμές μας. Τους φίλησα και τους υποσχέθηκα πως όταν μετακομίσω στο χωριό μας, θα τους πάρω μαζί μου. Και θα μυρίζει γιασεμί, λουβανούδες και κανέλα όλη η γειτονιά μας! Σύντομα...!

Στου Νικολή του Τρίγγου την ταβέρνα

ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ ΤΣΑΓΚΑΡΗ

Αγαπητέ/ή αναγνώστη/τρια, τα πρόσωπα που αναφέρονται στο αφήγημα που ακολουθεί ήταν υπαρκτά. Η πλοκή, όμως, είναι ένα μίγμα από πραγματικότητα και παραμύθι. Όλα γράφτηκαν καλοπροαίρετα. Δεν έχω σκοπό να θίξω κανένα. Τους αγάπησα και τους αγαπώ και τιμώ τη μνήμη τους. Θα αντιγράψω εδώ τον Άγγελο Τερζάκη, όταν προλόγιζε το έργο του «Πριγκιπέσσα Ιζαμπώ»: «Άμποτε ευγενικοί μου άρχοντες, η συγκατάβαση και η καλωσύνη σας να συγχωρέσουν τα ψεγάδια και τα λάθη που έκανα, μα που δεν είχα τη δύναμη να διορθώσω...».

ΜΑΗΣ 1958

Μάης μήνας στο Νιόχωρκο, χρονιά 1958. Την περασμένη βδομάδα ήταν της Διακαινησίμου, και τώρα, από την αυγή της Δευτέρας, άρχισε η περίοδος του θερισμού. Τα κριθάρια κυματίζουν ανάλαφρα με το φούσκωμα του ανοιξιάτικου ανέμου, σαν μια θάλασσα από χρυσάφι, που τη διακόπτουν τα πράσινα ακόμη σιτάρια.

Από την αυγή σημαίνει συναγερμός στο χωριό. Τρακτέρ, βοϊδάμαξες, νοικοκυραίοι, εργάτες, εργάτριες, γαϊδουράκια, βόδια, ένα βουερό ανθρωπομάνι, πασάκιζι, μες στο σκοτάδι να συντονιστεί, για τον τελικό στόχο, τη συγκομιδή του κριθαριού που θροϊζει με την παραμικρή πνοή του ανέμου, καλώντας και ειδοποιώντας ότι είναι καιρός για να μαζέψουν αυτοί που πότισαν με νερό και ιδρώτα, τους καρπούς των κόπων τους.

Καθώς η ανατολή ανάβει όλα τα κόκκινα του κόσμου, αναγγέλλοντας τον ερχομό της καινούργιας μέρας, οι εργάτριες και οι εργάτες, ανεβασμένοι σε άμαξες, κινούν για έξω, στον μυρωμένο κάμπο του χωριού. Τα χόρτα, νοτισμένα από την πρωινή πάχνη, σκορπίζουν τριγύρω τις μυρουδιές τους. Σμίγει η μυρουδιά του γινωμένου κριθαριού, με αυτή της αγριομαργαρίτας, που πάει να ξεράνει σε λίγες μέρες, και αυτή του πατημένου θυμαριού και της παλλενίδας. Κλείνεις τα μάτια και λες: «Ναι, αυτή είναι η μυρουδιά του χωριού, η μυρουδιά που μύρισαν οι γονιοί και οι παππούδες μας. Ανάμεσα στα πράσινα σιτάρια λαμπαδιάζουν, πού και πού, με το ωραίο λιλά τους χρώμα, οι τελευταίοι λάζαροι. Και στους όχτους ανάμειχτα

οι μολόχες, οι αναθρίκες, όλων των ειδών τα αγριόχορτα, και ανάμεσά τους ξεπροβάλλουν μέσα-μέσα κάποιες καυκαρούες.

Το απόγευμα το ανθρωπομάνι επιστρέφει κατάκοπο, κουβεντιάζοντας χαμηλόφωνα μέχρι να φτάσει στο χωριό. Παίρνουν τον δρόμο για το σπίτι τους. Αύριο ξημερώνει μια καινούργια μέρα.

ΚΥΡΙΑΚΗ ΠΟΛΟΥΤΟΥΡΚΑ

Κυριακή σήμερα, μόλις σκόλασε η εκκλησία και το εκκλησίασμα παίρνει αργά τον δρόμο για το σπίτι του. Γριούλες με μαύρα φορέματα και τις μαντίλες τους, καμπουριασμένες από τον χρόνο και τον μόχθο, και πιο νέες κρατώντας τα παιδιά τους από το χέρι ή κρατώντας τα στην αγκαλιά τους. Ανάμεσα στο πλήθος και κάποιες νέες με τα καινούργια τους φορέματα, που τα πρωτόφορεσαν πριν από λίγες μέρες στην Ανάσταση. Φτάνουν στου Νικολή του Τρίγγου, κι εκεί χωρίζουν, άλλες προχωρώντας κατά την ανατολή, άλλες για τη δύση, προς τα σπίτια τους.

Οι καφενέδες είχαν κιόλας ανοίξει από το πρωί και ο κόσμος απολάμβανε τον πρωινό του καφέ, κουβεντολογώντας με τους διπλανούς τους και διαβάζοντας εφημερίδα. Ο Νικολής ο Τρίγγος είχε ανοίξει ακόμη πιο πρωί. Σκούπισε, ξεσκόνισε, τακτοποίησε, άνοιξε και την πλαϊνή πόρτα, που άνοιγε προς τον δρόμο της εκκλησίας και έβγαλε έξω τη μικρή φουκού του, που τη γέμισε με κάρβουνα. Ο δρόμος έξω από αυτή την πόρτα, πλάταινε και άφηνε χώρο για να τοποθετηθεί για λίγο μια φουκού. Μέσα έστρωσε το μεγάλο τραπέζι και έβαλε καρέκλες γύρω-γύρω. Στερέωσε και τον μουσαμά στις τέσσερις γωνιές, έβαλε πιάτα, ποτήρια του νερού και του κρασιού, μαχαίρια και πιρούνια.

ΜΠΑΚΑΛΙΚΟ - ΤΑΒΕΡΝΑ ΤΟΥ ΤΡΙΓΓΟΥ

Περιμένε πελάτες σήμερα ο Νικολής και ετοιμάστηκε κατάλληλα. Από τα μέσα της εβδομάδας τον ειδοποίησε ο Νίκος ο Κκόνιος ότι θα έφερνε παρέα για να φάνε και να πιουν μαζί. Το μαγαζί ήταν μια αίθουσα μακρόστενη, με δύο πόρτες, και στο βάθος είχε μια μικροσκοπική κου-

Κυριακή σήμερα, μόλις σκόλασε η εκκλησία και το εκκλησίασμα παίρνει αργά τον δρόμο για το σπίτι του. Γριούλες με μαύρα φορέματα και τις μαντίλες τους, καμπουριασμένες από τον χρόνο και τον μόχθο, και πιο νέες κρατώντας τα παιδιά τους από το χέρι ή κρατώντας τα στην αγκαλιά τους.

ζινίτσα. Δούλευε σαν μπακάλικο και σαν μικρή ταβέρνα. Ένα μεγάλο τραπέζι 6-8 ατόμων και ένα μικρό τεσσάρων ατόμων. Μάζεψε στην κουζινίτσα του όλα τα χρειαζούμενα, λουκάνικα, αβγά, πατάτες, χαλλούμια, κασκαβάλλι, κούννες, στραγάλια, σαλάμι, κραμπί για σαλάτα, λεμόνια, ελαιόλαδο. Όλα έτοιμα. Και το κρασί που το έφερε μισοβδόμαδα ο Αδάμος ο βρακάς από την Άλωνα ήταν έτοιμο, μποτιλιαρισμένο. Είχε και κονιάκ, ο Νικολής, γιατί ήξερε ότι ένας από τους καλεσμένους, ο Σοφοκλής ο Ακαθιώτης, από την κοντινή Κυθρέα, έπινε κονιάκ.

Λίγο μετά το μεσημέρι, χαρούμενα ξεφωνητά και σούσουρο ακούστηκαν έξω στον δρόμο, που όσο πήγαιναν γίνονταν και πιο κοντινά. Τι γινόταν; Ο Νίκος, ο Κκόνιος, κατέβαινε στους καφενέδες. Ο Νίκος ήταν γεωργός από τους πρώτους. Φωνακλάς, ανοιχτόκαρδος, διασκεδαστικός, πείραζε τους πάντες και τα πάντα. Όλοι τον φώναζαν κοντά τους, γιατί τους έκανε να ξεκαρδίζονται στα γέλια με τα αστεία του. Είχε φτάσει στον κεντρικό δρόμο, οπότε ο Αντρέας ο ράφτης, που είχε το μαγαζί του πιο πέρα και που άνοιξε σήμερα Κυριακή για να τελειώσει ένα καθυστερημένο κοστούμι, πετάχτηκε γελαστός έξω και του φώναξε: «Ε, Κκόνιο, ήταν που γίνηκεν προχτές; Έλα δα, ρε». «Υστερα, τωρά έχουμε δουλειά», του λέει ο Κκόνιος. Μαζί με τον Κκόνιο ήταν και ο Σοφοκλής. Κάθισαν για καφέ, στο διπλανό καφενέ, και έπιασαν κουβέντα με τους άλλους. Λέει ο Κκόνιος: «Εχτές επεταχτήκαν μπροστά που το κομπάιν δκυο λαοί, λαλώ σας ότι την επόμενη Κυριακή θα φάμε λαουδικιά!».

Ο ΚΑΚΟΥΛΛΟΣ ΜΕ ΤΟΝ ΚΑΤΣΟΣΙΟΙΡΟ

Εκείνη την ώρα πλησίασε, με σκοπό να μπει στην ταβέρνα ο Κακουλλής, Κάκουλλο τον φώναζαν, γιατί ζούσε μόνος του με τη μάνα του και συχνά έπινε κανένα ποτηράκι παραπάνω. Ο Κάκουλλος ήταν εξηντάρης με άσπρα μαλλιά και ένα μουστάκι άσπρο, ευθεία γραμμή που έδειχνε τον δυναμικό του χαρακτήρα. Ήταν καλό-

καρδος με ψυχή μικρού παιδιού. Κρατούσε ένα ξύλινο κιβώτιο «ΓΑΛΑ ΒΛΑΧΑΣ» και ήταν φως φανάρι πως κάτι ζωντανό ήταν μέσα. «Τι έχεις μέσα, ρε», ρώτησε ο φίλος του ο Νίκος. «Ένας κατσόσιοιρος». Ήβρα τον εχτέε το δείλις που επήα για καυκαρούες στα Ποσταννίκια. Καυκαρούες να δεις τζει μέσα». «Ρε, έφερες μεζέ; Έλα να κάτσουμε μαζί δαμαί, δίπλα στου Τρίγγου, να διασκεδάσουμε», του είπε ο Νίκος. Άλλο που δεν ήθελε ο Κάκουλλος. Τον ήξερε τον Νίκο ότι ήταν γλεντζές και ήταν φίλοι. Μπήκαν, λοιπόν, και οι τρεις στην ταβέρνα, ο Νίκος, ο Σοφοκλής και ο Κάκουλλος. Έβαλε το κιβώτιο σε μια γωνιά κι ετοιμαζόταν να κάτσει με τους άλλους, οπότε να σου και καταφάνουν τρεις ακόμη καλεσμένοι, ο Κωσταρής και τα αδέλφια Δημοσθένης και Κυριάκος του Κούννου. «Ελάτε να κάτσετε», τους λέει ο Κκόνιος.

Ο Νικολής άρχισε να φέρνει τους πρώτους μεζέδες Κούννες, στραγάλια, φέτες κασκαβάλλι, αβγό τηγανητό με το χαλλούμι, σαλάτα. Άρχισε να ρέει το κρασί και το κονιάκ, που ανέβαζαν τους τόνους της χαρούμενης κουβέ-ντας. Κάτι το πανηγυρικό, κάτι το γιορταστικό, το χαρούμενο πλανιόταν στην ατμόσφαιρα της μικρής ταβέρνας. «Εβίβα και καλές σοδειές, εβίβα!». Εκείνη την ώρα ξεπρόβαλε στην πόρτα αναπάντεχα, κρατώντας την τσάντα του ψουμνίσματος, ένας νέος μουσαφίρης. Ήταν ο Σάββας ο Καρατσιόλης, ο δάσκαλος. «Καλώς τον δάσκαλο, κόπιασε, κόπιασε!», του φώναξαν, «Βιάζομαι, με περιμένουν στο σπίτι», είπε ο Καρατσιόλης.

Σηκώθηκε τότε ξαναμμένος ο Κκόνιος και του λέει: «Δάσκαλε, κάτσε να πεις μιν πινιάν μαζί μας και πάεις». Στο μεταξύ, πιο πριν, χωρίς να τον αντιληφθεί κανένας, ο Κάκουλλος βγήκε από την πλαϊνή πόρτα με το κιβώτιο με τον σκαντζόχοιρο, και αφού τον καθάρισε τον έβαλε στην γραδέλλα και την έβαλε πάνω στη φουκού με τα κάρβουνα. Γύρισε στη θέση του και η παρέα πάλευε να πείσει τον Καρατσιόλη να κάτσει μαζί τους. «Δάσκαλε, κάτσε, γιατί σε πέντε λεπτά θα έχει δαμαί μεζέ που δεν ξανάφες ποττέ σου», είπε ο Κάκουλλος και σηκώθηκε από τη θέση του. «Ρε Νικολή, γύρισε τον κατσόσιοιρο να ψηθεί τζει που την άλλη», είπε στον ταβερνιάρη ο Κάκουλλος. «Το 'κανα κιόλας, μάστρε», του είπε ο Νικολής, καθώς έφερε ακόμη ένα μπουκάλι κρασί.

ΤΟ ΓΛΕΝΤΙ ΣΤΟ ΦΟΡΤΕ ΤΟΥ

Σε λίγο η τσίκνα του ψημένου κρέατος έφτανε και στους συνδαιτυμόνες. Ο Σάββας έκατσε μαζί τους και ο

Νικολής έφερε στο άψε σβήσε όλα τα σχετικά, πιάτο, ποτήρι, μαχαιροπήρουνα. Σηκώθηκε τότε ο Κάκουλλος, να δει ο ίδιος τι γινόταν στη φουκού. Το κρέας ήταν ψημένο. Πήρε τη γραδέλλα και προχώρησε στην κουζινίτσα. Ξεφωνητά, και γιουχαΐσματα ακουστήκανε από την ξαναμμένη παρέα, καθώς περνούσε από δίπλα τους. Άνοιξε τη γραδέλλα και μοίρασε το λιγοστό κρέας σε οκτώ μικρές μερίδες. Έξι για την παρέα, μία για τον Νικολή και μία παραπάνω μπας και φανεί κανείς νεοφερμένος. Το έβαλε στη μέση του τραπέζιου υπό τις ενθουσιώδεις κραυγές των συντρόφων του. Ακόμη πιο πολύ ενθουσιασμός, πιο πολλά κρασιά, πιο πολύ κονιάκ. Αναψοκοκκίνησαν τα πρόσωπα, πλήθηναν τα γέλια, το γλέντι στο φόρτε του. Άρχισε τότε το τραγούδι ο Κυριάκος του Κούννου, που ήταν καλοφωνάρης. «Νεράιδα είσαι μάτια μου και τον γιολό ορίζεις...». Σύντομα μπήκε στο τραγούδι ο αδελφός του ο Δημοσθένης. Σιγοτραγουδούσε και ο Σοφοκλής, ενώ οι υπόλοιποι κρατούσαν το ίσον...

Εν τω μεταξύ η συντροφιά της ταβέρνας σε άλλες στιγμές θα αποτελούσε «μείγμα εξόχως εκρηκτικών», γιατί τα πολιτικά τους πιστεύω ήταν διαφορετικά και οι πολιτικές αντιπαράθεσεις ήταν τότε σε έξαρση. Να, όμως, που εδώ το κρασί και οι μεζέδες και ο αέρας που μύριζε καπνίλα, λουκάνικο, ψητό κρέας και κρασί, τους έκανε αρνάκια. Έξω οι καρδιές, τα μάτια κοιτάζουν κατευθείαν τα μάτια του συνομιλητή του, βλέπεις την αγάπη να ξεχειλίζει γύρω τους.

Ο Κωσταρής, που για λίγο καθόταν αμίλητος, άρχισε το επόμενο τραγούδι. «Ξεκινά μια ψαροπούλα απ' την Ύδρα τη μικρούλα, όλο γιολό...». Τον συνοδεύουν και οι υπόλοιποι αποκαμωμένοι μα πάντα γελαστοί. Κατά το απογευματάκι σηκώθηκαν οι έξι χαροκόποι, –ο Σάββας ο Καρατσιόλης έμεινε μαζί τους μέχρι το τέλος– και κίνησαν για τα σπίτια τους. Σε κάποιους το ποτό δεν φαινόταν στο περπάτημα, όμως οι άλλοι, ο Κάκουλλος, λόγου χάριν, τρίκλιζαν. Ο Κάκουλλος πήρε τον δρόμο για το σπίτι του, με πολεμικές ιαχές, τρικλίζοντας ανάμεσα στον τοίχο του Φαρούκ και του Σκέντερ, και στη συνέχεια του Μένιοικου και του Μαρωνίτη. «ΕΟΚΑ, ο αρχηγός Διγενής», βρυχιόταν κάθε τόσο ολοκόκκινος σαν παντζάρι μέχρι που έφτασε στο φτωχικό του. Αυτό έγινε και άλλες φορές. Και όταν ακόμη οι Εγγλέζοι ήταν στο χωριό. Ο Κάκουλλος τους έγραφε κανονικά. Έτσι περνούσε η ζωή στο ευλογημένο Νιόχωρκο. Με τις δυσκολίες της και τις ευκολίες της, τα πικρά και τα γλυκά της, τις χαρές και τις λύπες της. Η σούμα, όμως, πάντα γλυκιά...

Να, όμως, που εδώ το κρασί και οι μεζέδες και ο αέρας που μύριζε καπνίλα, λουκάνικο, ψητό κρέας και κρασί, τους έκανε αρνάκια. Έξω οι καρδιές, τα μάτια κοιτάζουν κατευθείαν τα μάτια του συνομιλητή του, βλέπεις την αγάπη να ξεχειλίζει γύρω τους.

Οικοκυρές, αλλά και κεντήτριες και υφάντριες

ΤΗΣ ΜΑΡΙΑΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ ΒΑΚΑΝΑ

Η γειτονιά μου, που ήταν πυκνοκατοικημένη, βρισκόταν στο κέντρο του χωριού. Οι άντρες έφευγαν πρωί-πρωί για τη δουλειά τους, τα παιδιά πήγαιναν στο σχολείο και οι γυναίκες τύλιγαν τα μανίκια πάνω και άρχιζαν τις δουλειές του σπιτιού. Όλα έπρεπε να περάσουν από το χέρι τους. Τότε δεν υπήρχαν ηλεκτρικές συσκευές ούτε ηλεκτρισμός στο σπίτι. Όλα ήταν δύσκολα. Το νερό το κουβαλούσαν από τη βρύση (φουντάνα). Κάθε γειτονιά είχε τη δική της φουντάνα, στη δική μου είχαμε τη φουντάνα της Αντριάνας. Θυμούνται τις γειτόνισσες να περιμένουν τη σειρά τους για να γεμίσουν τις κούζες για το πόσιμο νερό και το μαγείρεμα. Μια φορά την εβδομάδα έπρεπε να γεμίσουν το πιθάρι για να φτιάξουν την αλουσίβα που θα έπλεναν τα ρούχα.

Το μαγείρεμα γινόταν με το πύραυνο, που λειτουργούσε με καθαρό πετρέλαιο. Το φαγητό ήταν λιτό και από τοπικά προϊόντα, όσπρια, λαχανικά, ζαρζαβατικά, ζυμαρικά. Τα ζυμαρικά, πολύ παλιά, τα παρασκεύαζαν οι ίδιες. Θυμάμαι που η μητέρα μου έφερε σκλινίτζια και τα χρησιμοποιούσε για να φτιάξει με το ζυμάρι μακαρόνια.

Όταν τελείωναν τις βαριές δουλειές, ξεκουράζονταν πίνοντας τον καφέ τους ή τη φρέσκια σπιτίσια λεμονάδα, που τη συνόδευαν πολλές φορές με μιλλόπιττες, κατιμέρκα, κολοκοτές, και γλυκό του κουταλιού. Μετά τον καφέ και την ξεκούραση, η καθημέιά είχε και τη δική της ασχολία. Οι μεγαλύτερες στην ηλικία ασχολούνταν με το σμιλί. Έφτιαχναν παπλώματα, πλεκτά με το νήμα, που έκλωθες το νήμα η Κανού. Με την κουβαρίστρα έφτιαχναν δαντέλες και κεντήματα. Όσες είχαν ραπτομηχανή κεντούσαν διάφορα: το πορκερί – στενό ρούχο κεντημένο, που το έβαζαν στο πάνω μέρος του κρεβατιού, τον τονναρέττο που ήταν πιο πλατύ ρούχο και το έβαζαν γύρω-γύρω στο κάτω μέρος του κρεβατιού. Ακόμα κεντούσαν μεταξωτά παπλώματα, μαντηλάκια και τραπεζομάντηλα.

ΒΟΥΦΑ - ΜΑΚΟΥΤΖΙ - ΧΤΕΝΙ - ΔΟΥΛΑΠΙ

Πολλές χωριανές μας ήταν υφάντριες. Απ' ό,τι ξέρω ύφαιναν για την προίκα των παιδιών τους και συγγενείς που δεν είχαν αργαλειό. Πολύ λίγες ύφαιναν και τα πουλούσαν κάθε Παρασκευή στη Λευκωσία, στο Γυναϊκοπά-

ζαρο. Θα προσπαθήσω να εξηγήσω πώς γινόταν η όλη εργασία. Ο αργαλειός –η βούφα– ήταν ξύλινη και στηριζόταν σε 4 στύλους. Στην κορυφή έδεναν το νήμα που θα ήταν η βάση του υφαντού, και το περνούσαν από το χτένι. Αυτό το νήμα έπρεπε να ήταν στερεό, γι' αυτό το «ψήσιαζαν», δηλαδή το βουτούσαν σε διαλυμένο αλεύρι και το τύλιγαν πάνω σε παλούκια που έμπηγαν στον τοίχο απέναντι στον ήλιο για να στεγνώσει. Νομίζω το έλεγαν μιτάρι. Πάνω από το χτένι, ήταν δύο σχοινιά που κατέληγαν στα πατίδια. Αυτά τα πατούσε η υφάντρια τότε το ένα και τότε το άλλο, όταν περνούσε το μακούτζι με την κλωστή και το χτυπούσε με το αντί. Το νήμα που γέμιζαν το μακούτζι ήταν πάνω σε μασούρια που τα έφτιαχναν με το δουλάπι. Η θεία μου η Ευανθία, η αδελφή της μητέρας μου, τον αργαλειό της –που τον έλεγαν και αρκαστήρι– τον είχε κοντά στο παράθυρο γιατί έφερνε φως και δροσιά.

ΒΑΜΒΑΚΕΡΑ - ΜΕΤΑΞΩΤΑ - ΤΑΪΣΤΑ - ΑΛΑΤΖΙΕΣ - ΔΙΜΗΤΑ

Τα ρούχα που ύφαιναν ήταν βαμβακερά, μεταξωτά, ταϊστά, αλατζιές, δίμητα, κουκουλάρικα, και σαττακρούτα. Τα βαμβακερά, τα μεταξωτά, και τα κουκουλάρικα συνήθως τα έκαναν σεντόνια, τραπεζομάντηλα, πετσέτες της κουζίνας φορέματα, και πουκάμισα γαμπρικά. Οι αλατζιές χρησιμοποιούνταν για ράψιμο φορεμάτων, παντελονιών και ανδρικών πουκαμίσων. Τα δίμητα τα έκαναν σκεπάσματα, βράκες, αλάδες για τους βοσκούς, σασιά.

Οφείλω να ομολογήσω ότι αυτά που έγραφα για τις υφάντριες γίνονταν πριν από πολλά χρόνια. Μόλις που τα θυμούνται και δεν είμαι απόλυτα σίγουρη αν τα περιέγραφα πολύ σωστά. Με την ανάπτυξη της βιομηχανίας, οι αργαλειοί εγκαταλείφθηκαν και τους πέταξαν στον αχούρω. Το δουλάπι το ακούμπησαν σε μια γωνιά της αποθήκης και με τα μασούρκα πύρωναν τον φούρνο.

Η ραπτομηχανή που κεντούσε η μητέρα μου σκεπάστηκε και εγκαταλείφθηκε. Μικρή τότε ρώτησα γιατί. Η απάντηση που πήρα ήταν: «Τώρα τα σίδερα πετούν. Βρίσκουμε ό,τι θέλουμε που το εμπόριο». Το ίδιο μου απάντησε και η θεία μου η Ευανθία για τον αργαλειό της.

Ἦθη, ἔθιμα, παραδόσεις από το Νέο Χωριό Κυθρέας

ΤΗΣ ΕΛΕΝΗΣ ΚΟΚΚΙΝΟΥ ΒΑΚΑΝΑ

Αρχισα να γράφω για τα ἦθη, τα ἔθιμα, τις παραδόσεις και για διάφορα ονόματα του πολυαγαπημένου μου χωριού, με αποκλειστικό σκοπό να διασωθούν και να μη χαθούν στο πέρασμα του χρόνου. Να θυμηθούν οι πιο παλιοί, αλλά, το κυριότερο, να μάθουν οι νέοι Νιοχωρίτες για τις ρίζες τους. Αυτά που καταγράφω μου τα έμαθε η Ελεγκού Χατζηβαγγέλη, σύζυγος του Λούκα του Χατζηζαβρού. Γυναίκα, για μένα σοφή με πολλά χρόνια στην πλάτη της, γέννημα του 1878.

ΤΑ ΟΝΟΜΑΤΑ

Στο χωριό μας υπήρχαν πολλοί συγχωριανοί μας με το όνομα Χατζής, όπως Χατζηανδρέας του Λούκα, Χατζής του Μανίταρου, Χατζηκούρρος, Χατζηνού του Αναστάση, Χατζηνού του Μανίταρου, Χατζηνού του Πασπάλλα κι άλλοι. Το όνομα το έπαιρναν αφού συνηθιζόταν οι παππούδες, όταν πήγαιναν στους Αγίους Τόπους για προσκύνημα, να παίρνουν μαζί τους ένα από τα εγγόνια τους.

Τη δεκαετία του '50, Μάιος μήνας –αυτό έχει σημασία– επιστρέψαμε από το περιβόλι μας στ' «Αλακάτια». Στο καλάθι είχαμε διάφορα λαχανικά. Στην είσοδο του χωριού συναντήσαμε την μ. Χρυσάνθη (Γληροπού). Αυθόρμητα εγώ πήρα ένα αγγούρι –όχι αγγουράκι– δεν υπήρχαν τότε αγγουράκια και μάλιστα ολόχρονα, να της το προσφέρω. Η μακαρίτισα η Γληροπού ούτε που το άγγιξε. Με απορία ρώτησα τη μάνα μου, γιατί; Και εκείνη μου απάντησε: «Μα αφού έχει μωρό πεθαμένο», λέγοντάς μου το πιο κάτω δύστυχο: «Ανάθεμα τη μάνα που έφαεν τον Μάη αγγούριν τζιαι έφαεν τζιαι χρυσόμηλον τζιαι έκαμεν μαννούριν» (στανανά).

Ο ΤΟΚΕΤΟΣ

Στο χωριό μας, όταν μια γυναίκα θα γεννούσε – το σπίτι της βέβαια– μαζεύονταν η μάνα, η πεθερά, οι αδελφές της, μερικές γειτόνισσες και η μαμμού (μαία) βέβαια. Μετά τη γέννα ήταν απαραίτητο να έλθει ο ιερέας να διαβάσει την πιο κάτω ευχή: «Δέσποτα, Κύριε Παντοκράτωρ, ο ιώμενος πάσαν νόσον και πάσαν μαλακίαν, την σήμερον

Γράφω για τα ἦθη, τα ἔθιμα, τις παραδόσεις και για διάφορα ονόματα του πολυαγαπημένου μου χωριού, με αποκλειστικό σκοπό να διασωθούν και να μη χαθούν στο πέρασμα του χρόνου. Να θυμηθούν οι πιο παλιοί, αλλά, το κυριότερο, να μάθουν οι νέοι Νιοχωρίτες για τις ρίζες τους.

τέξασαν δούλην σου, ίασαι και ανάστησον αυτήν από της κλίνης ης επίκειται ότι, κατά τον προφήτην Δαυίδ λόγον, εν ανομίαις συνελήφθημεν και διά ρύπου πάντες εσμέν ενώπιόν σου. Φύλαξον ταύτην και το παρόν νήπιον, ο έτεκεν, σκέπασον αυτήν υπό την σκέπη των πτερυγών σου από της σήμερον μέχρι της εσχάτης αυτής τελειώσεως».

Το όνομα στο μωρό δινόταν την όγδοη ημέρα κατά το εκκλησίασμα του μωρού. Αν ήταν αγόρι έπαιρνε το όνομα του παππού, αν ήταν κορίτσι το όνομα της γιαγιάς. Αν οι παππούδες ήταν εύποροι εχρύσωναν το μωρό για την τιμή που τους έγινε. Εγώ έχω δύο χρυσά νομίσματα, γιατί οι γιαγιάδες μου είχαν το ίδιο όνομα.

Στις 40 μέρες από τη γέννα, η μαμμού έκαμε μπάνιο τη λεχώνα, αφού προηγουμένως ζέσταιναν νερό με διάφορα αρωματικά φυτά (ευκάλυπτο, δεντρολίβανο [λασμαρί], λεβάντα, κ.ά.). Μετά, με το μωρό στην αγκαλιά, γύριζαν όλο το σπίτι και με ένα μπλε υγρό (λουλάκι) έκαμαν ένα σταυρό στον τοίχο κάθε δωματίου. Έτσι, όταν έμπαινες σ' ένα σπίτι στο χωριό μας, γνώριζες πόσες γέννες έκανε η οικοκυρά.

ΚΑΛΟ ΞΗΜΕΡΩΜΑ

Ένα άλλο γεγονός που μου εξιστόρησε η γιαγιά μου έχει να κάνει με το «καλόν ξημέρωμαν». Δίπλα από το

σπίτι μας ήταν το σπίτι του Γιωρκή του Χατζηαθανάση, πολύ καλός άνθρωπος, καλός οικογενειάρχης και νοικοκύρης. Οι κάτοικοι του χωριού μας –και όχι μόνο– πίστευαν στο καλό ξημέρωμα. Ο μακαρίτης ο Γιωρκής ελέγετο ήταν μοναδικός για το ξημέρωμά του. Έτσι, οι χωριανοί μας, κάθε Παρασκευή ξημερώματα που θα μετέβαιναν στη Λευκωσία με το γαϊδούρι τους για να πουλήσουν τα προϊόντα τους, περνούσαν από το ξωπόρτι του Γιωρκή για να τον δουν και να είναι σίγουροι ότι η μέρα τους και οι δουλειές τους θα πήγαιναν καλά.

ΑΡΡΑΒΩΝΑΣ - ΓΑΜΟΣ

Τα παλιά χρόνια οι αρραβωνιασμένοι δεν έμεναν μαζί, αλλά ο καθένας στο σπίτι των γονιών του. Η κοπέλα έπρεπε να είναι παρθένα μέχρι την ημέρα του γάμου. Τη Δευτέρα έρχονταν τα πεθερικά στο σπίτι του ζευγαριού κι έφερναν σούπα και περιστέρια (σύμβολο αγάπης) για να δουν την προκοπή του ανδρόγυνου. Ένα γεγονός που θυμάμαι πολύ χαρακτηριστικά είναι το πιο κάτω: Μια κοπέλα στον γάμο της ήταν έγκυος, χωρίς να το πουν σε κανένα. Ωστόσο, ο λαουτάρης, που ήταν θείος του γαμπρού, το έμαθε. Έτσι, όταν βγήκε το ανδρόγυνο να χορέψει για να τους πλουμίσουν είπε το πιο κάτω τσιαντιστό: «Το ψάρι τηνίζουν το, πιάνουν το με την πρότσαν, τζιαι η νύφη μας εχόρευκεν τζιαι το μωρόν εκλώτσαν». Φαντάζεστε τι έγινε...

ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ

Και μερικά αποφθέγματα από το χωριό μου. Πριν από λίγο καιρό πήγα σε έναν κτηνίατρο για το σκύλο μου. Στον τοίχο του γραφείου του σ' ένα κάδρο έγραφε: «Το τσίου-τσίου (γουρούνι) τέσσερις, τζιαι το μπεμπερί (πρόβατο) πέντε, τζιαι το σιυλί τζιαι το καττίν μέρες εξήντα πέντε». Ρώτησα, τι είναι αυτό και μου είπε είναι οι μήνες και οι μέρες εγκυμοσύνης των ζώων, και ότι του το είπε κάποιος παππούς από το Νέο Χωριό Κυθρέας, δυστυχώς δεν θυμόταν το όνομά του.

Στο χωριό μας έρχονταν κάθε Παρασκευή ψαράδες από την Κερύνεια και πουλούσαν ψάρι. Το καλοκαίρι σταματούσαν. Εγώ ρώτησα, ποιον άλλον, τη γιαγιά μου, η οποία μου είπε: «Όσοι μήνες έχουν ρο υπάρχει ψάρι στο νερό, δηλ. Μάιο, Ιούνιο, Ιούλιο και Αύγουστο σταματά το ψάρεμα».

Και το τελευταίο, κι αυτό της γιαγιάς μου. Τη δεκαετία του '60, η αδελφή μου Μαρία ξεκίνησε να κτίζει το σπίτι της. Η γιαγιά άκουγε τις συζητήσεις και σε μια στιγμή λέει στην αδελφή μου: «Κόρη μου, σπίτι όσο σε χωρεί και μάλιν (περιουσία) όση θωρείς».

Αυτά ξέθαψα από το χρονοντούλαπο της μνήμης μου. Ελπίζω η νέα γενιά (εμείς σιγά-σιγά φεύγουμε) και να εμπεδώσει τα γραφόμενά μου και να είναι ένα λιθαράκι στο οικοδόμημα του πόθου για επιστροφή στη γη των προγόνων μας. Αμήν, Θεέ μου!

Το Νέο Χωρίο Κυθρέας στον Τύπο

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Γ. ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΝΕΑ

Μνημόσυνον διά τον αυτόν σκοπόν [σ.σ. για τους Βαλκανικούς Πολέμους] θα τελεσθῆ αὐριον Κυριακὴν και εν τω ναῷ του Τιμίου Προδρόμου του Νέου Χωρίου Κυθραίας δαπάναις του φιλοπάτριδος κ. Κωνστ. Χ. Ζαβρού. *Ελευθερία, Σάββατο 18 Ιανουαρίου 1913, σελ. 2*

ΔΗΛΩΣΙΣ

Αντίγραφα διαμαρτυριῶν διά τίς εγκυκλίους ελάβομεν και εκ του Νέου Χωρίου Κυθραίας και άλλων μερών. Ταῦτα ληφθέντα ἀργά θα δημοσιεύσωμεν μετ' άλλων διατριβῶν εις το προσεχές φύλλον. *Πατρὶς, Πέμπτη 25 Ιουνίου 1908, σελ. 3*

ΠΩΛΕΙΤΑΙ

Διατίθεται προς πώλησιν μία μηχανή νερού ακαθάρτου πετρελαίου 5 αλόγων μάρκας «Πήτερ» εις ἀρίστην κατάστασιν. Αποταθῆτε: Ν. Ττό[φας] Νέον Χωρίον Κυθραίας. *Ανεξάρτητος, Τετάρτη 24 Μαρτίου 1943, σελ. 2*

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΥΠΑΙΘΡΟΝ

Γενομένων αρχαιρεσιῶν του Μορφωτικοῦ συλλόγου Νέου Χωρίου Κυθραίας ἐξελέγη η νέα εκτελεστικὴ επιτροπεία, ἀπαρτισθεῖσα εκ των κ. κ. Μενελ. Λαμπρία, Γραμματέως, Κυριάκου Μενοικου, ταμίου, Ανδρ. Παύλου, εισπράκτορος, Ανδρ. Πιτσιλίδου, επιμελητοῦ, και Νίκου Βιολάρη Συμβούλου. —Επίσης γενομένων αρχαιρεσιῶν του Αγροτικῶ Συνδέσμου του ἰδίου Χωρίου ἐξελέγη η νέα επιτροπεία ἀπαρτισθεῖσα εκ των κ.κ. Μενελάου Λαμπρία, Γραμματέως, Χαραλάμπου Τσαγγάρη, ταμίου, Δημοσθένη Κούννου και Νίκου Φωτιάδη, Εισπρακτόρων, και Αντωνίου Πελετιέ Ανδρέα Κύρκα και Σάββα Λεάνδρου, Συμβούλων. *Ανεξάρτητος, 7 Ιανουαρίου 1943*

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ

Ζητούνται προσφοραὶ διά την ἀνεγερσιν ἀποχωρητηρίων του σχολείου Νέου-Χωρίου Κυθρέας. Προσφοραὶ γίνονται δεκταὶ μέχρι της 15ης ἰσταμένου προς τον κ. Ντορζήν Ντορζήν, πρόεδρον, παρά τω οποίω ὑπάρχει

και το ορισθέν υπό του Γραφείου Παιδείας σχέδιον. Τη 5[12]1933. Εκ της Σχολικῆς Επιτροπείας Νέου-Χωρίου Κυθρέας.

Πρωινή, Τετάρτη 7 Δεκεμβρίου 1932, σελ. 2

ΠΩΛΕΙΤΑΙ ΚΟΠΑΔΙ

Αποτελούμενο ἀπὸ 70 κουδέλλες, 20 Αἴγιες, 16 ποίζια και 3 κλιάρους. Για πληροφορίες ἀποταθῆτε στον κ. ΝΙΚΟΛΑ ΠΥΡΟΥ στο ΝΕΟΝ ΧΩΡΙΟΝ Κυθραίας.

Χαρηνή, Παρασκευὴ 11 Αυγούστου 1972, σελ. 2

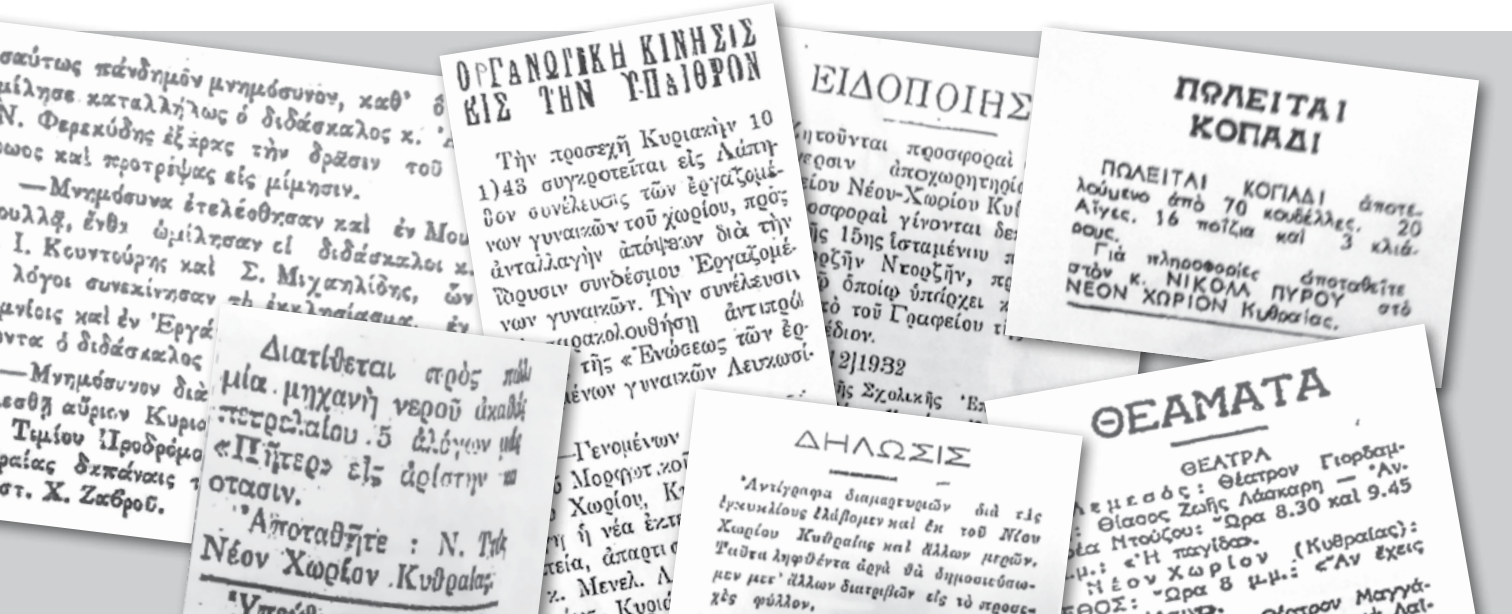
ΘΕΑΜΑΤΑ - ΘΕΑΤΡΑ

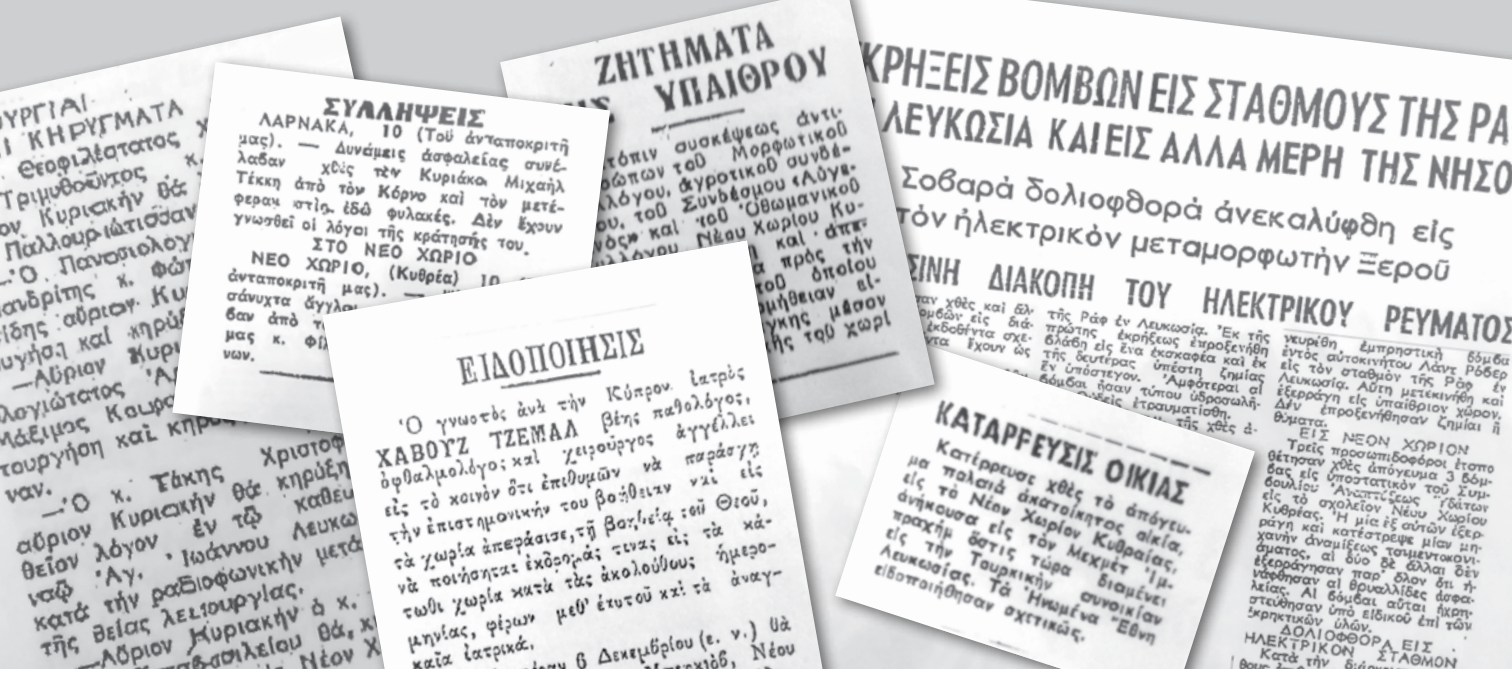
Νέον Χωρίον (Κυθραίας): ΕΘΟΣ: Ὅρα 8 μ.μ.: «Ἄν ἔχεις τύχη διάβαινε». *Ελευθερία, Παρασκευὴ 29 Ἀπριλίου 1966, σελ. 2*

ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙΑΙ ΚΑΙ ΚΗΡΥΓΜΑΤΑ

Αὐριον Κυριακὴν ο κ. Ανδρέας Παπαβασιλείου θα κηρύξει τον θεῖον λόγο εις Νέον Χωρίον Κυθραίας. *Πατρὶς, Σάββατο 1 Μαΐου 1965, σελ. 2*

ΑΤΥΧΗ ΤΕΤΡΑΠΟΔΑ - ΟΙ ΒΡΕΤΤΑΝΟΙ ΕΞΟΝΤΩΝΟΥΝ ΤΟΥΣ ΣΚΥΛΟΥΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟΝ

ΚΥΘΡΑΙΑ (Κύπρος). Επειδή φαίνεται ο στρατηγός Ντάρλιγκ δεν μπορεί να τα βγάλη πέρα τελευταίως, με τους άνδρες της ΕΟΚΑ τα έχει βάλει με τους σκύλους. Δεν έχουν αφήσει σκύλον ούτε διά δείγμα αι «δυνάμεις ασφαλείας» εις την Κύπρον. Άλλοι εκατό περίπου σκύλοι επιυροβολήθησαν και εφονεύθησαν την παρελθούσαν Παρασκευήν υπό Βρεττανών εις Κυθραϊάν, Έξω Μετόχι και Νέον Χωρίον Κυθραϊάς. Εις ωρισμένας περιπτώσεις, οι φονείς εισήρχοντο εις τας οικίας και επιυροβόλουν κατά των δυστυχών κατοικιδίων. Σημειωτέον ότι ουδεμίαν πρόνοιαν έλαβον διά την μεταφοράν των φονευμένων ζώων. Εις μίαν περίπτωση εκινδύνευσε να πυροβοληθή μία γυνή μετά του μικρού τέκνου της. Οι κάτοικοι Κυθραϊάς διαμαρτύρονται διά τας ως άνω ενεργείας των «δυνάμεων ασφαλείας» αλλ' άνευ αποτελέσματος.

Μεσόγειος Ηρακλείου Κρήτης, 7 Νοεμβρίου 1958, σελ. 1

ΣΥΛΛΗΨΕΙΣ

ΝΕΟ ΧΩΡΙΟ (Κυθρέα) 10 (Του ανταποκριτή μας). Ψες τα μεσάνυκτα ά-

γλοι στρατιώτες συνέλαβαν από το σπίτι του τον χωριανό μας κ. Φίλιππο Ρούμπα, 35 χρόνων.

Χαραυγή, Τετάρτη 11 Ιουλίου 1956, σελ. 4

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ

Ο γνωστός ανά την Κύπρον ιατρός ΧΑΒΟΥΖ ΤΖΕΜΑΛ βέης παθολόγος, οφθαλμολόγος και χειρουργός αγγέλλει εις το κοινό ότι επιθυμών να παράσχη την επιστημονικήν του βοήθειαν και εις τα χωρία απεφάσισε τη βοήθειά του Θεού, να ποιησθαι εκδρομάς τινας εις τα κάτωθι χωρία κατά τας ακολούθουν ημερομηνίας, φέρων μεθ' αυτού και τα αναγκαία ιατρικά. Την Δευτέραν 6 Δεκεμβρίου (ε.ν.) θα διέλθη διά Κυθραϊάς, Μπηκιοβ, Νέου Χωρίου και θα διανυκτερεύση εις Τσάδος.

Φωνή της Κύπρου, Σάββατο 4 Δεκεμβρίου 1909, σελ. 4

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ

Κατόπιν συσκέψεως αντιπροσώπων του Μορφωτικού Συλλόγου, Αγροτικού Συνδέσμου, του Συνδέσμου «Αυγερινός» και του Οθωμανικού Συλλόγου Νέου Χωρίου Κυθραϊάς, ενεκρίθη και απεστάλη υπόμνημα προς την Κυβέρνησιν διά του οποίου

ζητούν την προμήθειαν ειδών πρώτης ανάγκης μέσον της Συνεργατικής του χωρίου.

Ανεξάρτητος, 24 Ιανουαρίου 1943

ΕΚΡΗΞΕΙΣ BOMBΩΝ ΕΙΣ ΣΤΑΘΜΟΥΣ ΤΗΣ ΡΑΦ

ΕΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑ ΚΑΙ ΕΙΣ ΑΛΛΑ ΜΕΡΗ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ - ΕΙΣ ΝΕΟΝ ΧΩΡΙΟΝ

Τρεις προσωπιδοφόροι ετοποθέτησαν χθες το απόγευμα 3 βόμβες εις υποστατικών του Συμβουλίου Αναπτύξεως Υδάτων εις τον σχολείον Νέου Χωρίου Κυθρέας. Η μία εξ αυτών εξεράγη και κατέστρεψε μίαν μηχανήν αναμιξεως τσιμεντοκονιάματος, αι δύο δε άλλαι δεν εξεράγησαν παρ' όλον ότι ηνάφθησαν αι θρυαλλίδες ασφαλείας. Αι βόμβαι αύται ηρηρησεύθησαν υπό ειδικού επί των εκρηκτικών υλών.

Φιλελεύθερος, 10 Απριλίου 1958, σελ.

ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΙΣ ΟΙΚΙΑΣ

Κατέρρευσε χθες το απόγευμα παλαιά ακατοίκητος οικία, εις το Νέον Χωρίου Κυθραϊάς, ανήκουσα εις τον Μεχμέτ Ιμπραχίμ οστις τώρα διαμένει εις την Τουρκικήν συνοικίαν Λευκωσίας. Τα Ηνωμένα Έθνη ειδοποιήθησαν σχετικώς.

Πατρις, Τετάρτη 19 Φεβρουαρίου 1969, σελ. 6

Φωτογραφήματα

Αμέσως μετά τη λήξη του αγώνα της ΕΟΚΑ το 1959. Στο κέντρο ο καταζητούμενος συγχωριανός μας αγωνιστής Παναγιώτης Ζερβός, με τους συναγωνιστές του Τάσο Βασιλείου στα δεξιά του και τον αδελφό του Κωστή, στα αριστερά του.

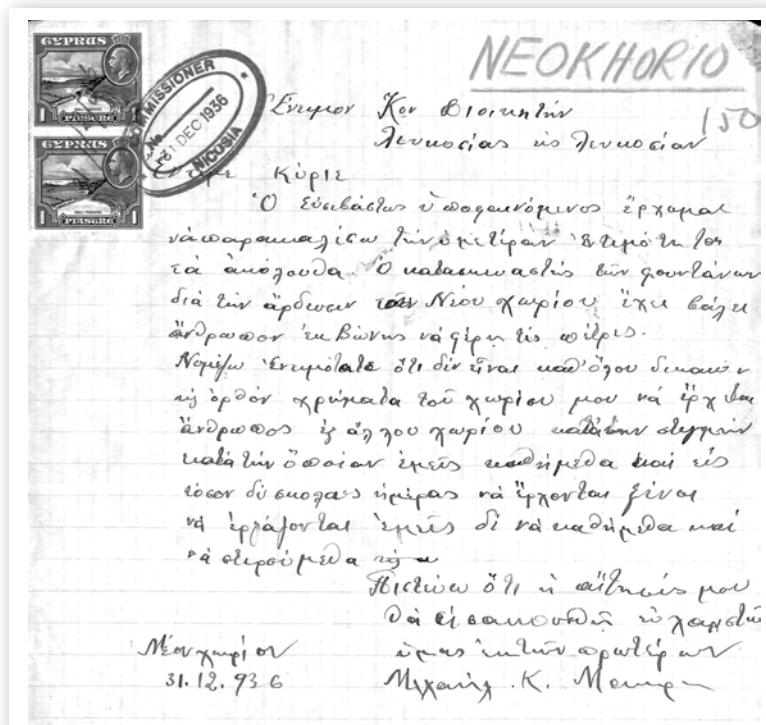

ΚΕΝ Λάρνακας, Ιανουάριος 1973, τέσσερις Νιοχωρίτες νεοσύλλεκτοι, από αριστερά οι Σάββας Αποστολίδης, Ιωάννης Καρτακκούλης, Νίκος Ζερταλής και Σάββας Σάββα. Ο Σάββας Αποστολίδης έπεσε ηρωικά μαχόμενος στις 6/8/1974 στη Λάπηθο, ενώ οι Ν. Ζερταλής και Σ. Σάββα τραυματίστηκαν με τον τελευταίο να συλλαμβάνεται αιχμάλωτος και να μεταφέρεται στις φυλακές των Αδάνων.

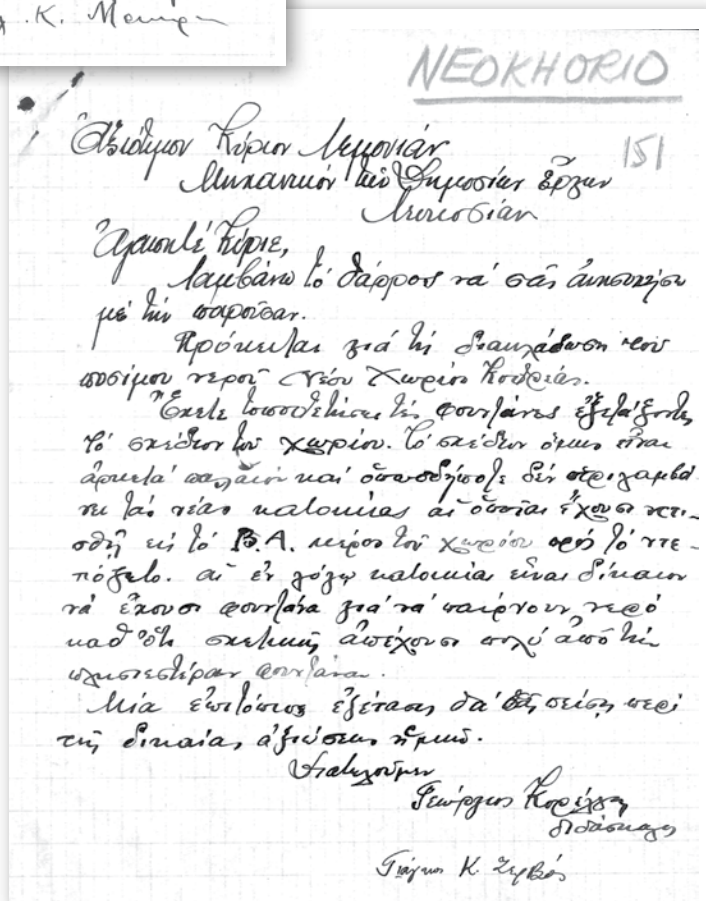
Η οικογένεια του Στέλιου Στυλιανίδη και της Χρυσταλλούς Ντορζή Αθανασιάδη, στη βάφτιση του γιου τους Κόκου, στο μοναστήρι του Αποστόλου Αντρέα το 1958. Διακρίνονται, μεταξύ άλλων, ο Στέλιος Στυλιανίδης, η σύζυγός του Χρυσταλλού, με το μωρό, η Παναγιώτα Τσαππή με τον γιο της Αντρέα, και τα αδέρφια του νεοφώτιστου Κόκου, Αντρέας, Καίτη, Φωτεινή και Τάκης.

Φωτογραφήματα

Επιστολή προς τον
διοικητή Λευκωσίας
του συγχωριανού μας
Μιχαήλ Κ. Μακρή, του
επονομαζόμενου Λα-
μπρατζιά (παππού του
Κίκη Μακρή), ημερ.
31/12/1936, με την
οποία διαμαρτύρεται
γιατί ο κατασκευαστής
του υδροδοτικού συ-
στήματος εργοδότησε
κάποιο Βωνιάτη και
ὄχι Νιοχωρίτην.

Ο δάσκαλος Γεώργιος Κορέλλης και ο Γιάγκος Ζερβός απέστειλαν στις αρχές Απριλίου 1936, επιστολή στο Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων, με την οποία διαμαρτύρονται γιατί η διακλάδωση των φουντάνων έγινε με βάση το παλαιό σχέδιο του χωριού και δεν λήφθηκαν υπόψη τα νέα σπίτια που κτίστηκαν στα βορειοανατολικά του χωριού και τα οποία απέχουν πολύ από την πλησιέστερη φουντάνα. (Εγγραφο του Τμήματος Αναπτύξεως Υδάτων, TAY/1045B, red 151).

Στιγμιότυπο από έξοδο νέων Νιοχωριτών στο «Αντωνάκης Μπαρ», το 1973. Από αριστερά οι Γιώργος Κωσταρή, Γιώργος Τζιάμπος, καλλιτέχνιδα του κέντρου, Κίκης Μακρής, Αντρέας Αθανασιάδης, Γιαννής Γιακουμή και Βάσος Ιωάννου (Ηλίκκου).

Η οικογένεια Κοκονή σε ευρεία σύνθεση, έξω από το κέντρο «Πλοιάριο» της Κυθρέας, γύρω στο 1966-67. Διακρίνονται, μεταξύ άλλων το ζεύγος Σάββα και Χρυσάνθης Αθανασιάδη, με τα παιδιά τους Αντρέα, Παύλο και Ζωούλα, ο Χρίστος Κοκονής και η σύζυγός του Χρυσούλα που κρατάει στην αγκαλιά της την κόρη της Ζωή, ο Αντρέας Κοκονής και η γυναίκα του Χρυστάλλα, και τα παιδιά τους Παύλος και Μάρω.

Τσορβάς (κολοκυθόσουπα)

ΤΗΣ ΛΕΝΙΑΣ ΖΕΡΒΟΥ ΛΑΜΠΡΙΑ

Και σε αυτό το τεύχος δημοσιεύουμε μια συνταγή για ένα παραδοσιακό φαγητό ή γλυκό, που συνήθιζαν να φτιάχνουν οι Νιοχωρίτισσες, πριν από πολλά χρόνια. Αυτή τη φορά δημοσιεύουμε τη συνταγή μιας παραδοσιακής σούπας, του τσορβά, που έφτιαχναν τον χειμώνα, πολύ δυναμωτική, αλλά ταυτόχρονα είναι και νηστήσιμη. Τα τσουχτερά πρωινά

του χειμώνα, πριν ξεκινήσει ο γεωργός για τα χωράφια, έτρωγε μια κούπα τσορβά και τον κρατούσε σχεδόν για όλη την ημέρα. Επίσης, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι τα περισσότερα φαγητά τα έφτιαχναν με υλικά που ήταν δικής τους παραγωγής, μιας και μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '60 τα νοικοκυριά στηρίζονταν στην αγροτική οικιακή οικονομία. Τα κολοκύθια και το πλιγούρι, κύρια συστατικά του τσορβά, ήταν άφθονα στο Νιόχωρκο

ΥΛΙΚΑ

- κολοκύθι κόκκινο ώριμο
- πουργούρι
- κρεμμύδι ψιλοκομμένο
- ελαιόλαδο
- νερό ζεστό
- αλάτι (πιπέρι προαιρετικό)
- ψωμί κομμένο κύβους τηγανισμένο προαιρετικό

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

Κόβουμε μικρά κομματάκια το κολοκύθι (όπως κάνουμε τις κολοκόπιτες). Σε μια κασαρόλα ρίχνουμε λίγο ελαιόλαδο και τηγανίζουμε τα ψωμάκια. Αφαιρούμε από το τηγάνι και βάζουμε σε δοχείο. Στο ίδιο τηγάνι ρίχνουμε το ψιλοκομμένο κρεμμύδι να μαραθεί και να μισοψηθεί. Προσθέτουμε το κομμένο κολοκύθι, ανακατεύουμε ελαφριά στο τηγάνι και προσθέτουμε νερό ζεστό να το σκεπάσει και αφή-

νουμε να ψήνεται. Όταν μαλακώσει και κοντεύει να ψηθεί ρίχνουμε μέσα και λίγο πουργούρι (αν χρειαστεί προσθέτουμε ακόμη λίγο ζεστό νερό). Ανακατεύουμε και όταν ψηθεί προσθέτουμε και το αλάτι. Σερβίρουμε και από πάνω ρίχνουμε και τα ψημένα ψωμάκια.

*Η δοσολογία εναπόκειται στην κάθε νοικοκυρά για την ποσότητα που η ίδια χρειάζεται για την οικογένειά της.

Γνωρίζετε ότι...

1897 Σύμφωνα με τον Ζώων του 1880, η βρετανική αποικιακή κυβέρνηση απαγόρευε με σχετικά διατάγματα τη διακίνηση των ζώων από ένα χωριό σε άλλο, αν στα χωριά αυτά υπήρχε νόσος των ζώων. Μόνο μετά την αντιμετώπιση της νόσου, επιτρεπόταν η διακίνηση των ζώων. Με ανακοίνωση στην Επίσημη Εφημερίδα (5/3/1897) αίρεται η απαγόρευση της διακίνησης βοοειδών στην Κυθρέα, το Νέο Χωριό και το Τραχώνι, γιατί τα πιο πάνω χωριά έχουν απαλλαχθεί από ασθένειες των ζώων.

1914 Σύμφωνα με τον περί εγγραφής και εκτιμήσεως ακίνητης ιδιοκτησίας νόμο του 1913, διορίστηκε εκτιμητής γης για το χωριό μας, για το 1914 ο κοινοτάρχης Κωστής Χατζηχαράλαμπος. (Επίσημη Εφημερίδα, 27/2/1914). Μετά τη δολοφονία του Κωστή Χατζηχαράλαμπος Ζαβρού, τον Μάιο του 1914, εκτιμητής γης για το χωριό μας διορίστηκε ο Παναγής Νικόλα, ενώ ακυρώθηκε ο διορισμός του Ζαβρού. (Επίσημη Εφημερίδα, 17/12/1915).

1924 Η λέξη «μερράς» είναι τουρκική και σημαίνει βοσκότοπος και τόσο από τον οποίο μπορούσε κάποιος να εφοδιαστεί με καύσιμη ύλη (θρουμπιά, θάμνους, ξύλα) για άναμμα του φούρνου. Οι παλαιότεροι Νιοχωριτες θυμού-

νται ότι στα ανατολικά του χωριού μας, προς τη Μια Μηλιά, ήταν οι Μερράες του Νέου Χωριού. Η εγγραφή των μερράων ως γη που ανήκει αποκλειστικά στο Νέο Χωριό έγινε με απόφαση δικαστηρίου στις 2/6/1932, ύστερα από προσφυγή 94 Νιοχωριτών, μεταξύ των οποίων και 13 Τουρκοκύπριων συγχωριανών μας, με επικεφαλής τον κοινοτάρχη Ζωρζή Ζωρζή, εναντίον της κυβέρνησης, η οποία αποφάσισε να δεντροφυτεύσει τους μερράες και να τους κηρύξει σε δάσος. Μάλιστα, οι συγχωριανοί μας «μόλωσαν» 320 λάκκους που άνοιξε το Τμήμα Δασών στις 27/10/1928 και ξερίζωσαν 684 δενδρύλλια που φυτεύτηκαν στις 6/12/1928. Η δυναμική αντίδραση των συγχωριανών μας δικαιώθηκε.

1930 Στις 25 Μαρτίου 1930, με τη συμπλήρωση 100 χρόνων από την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας της Ελλάδας, διεξήχθη, με οδηγίες της Εθναρχούσας Εκκλησίας, δημοψήφισμα για την Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα, κατά το πρότυπο του προηγηθέντος δημοψηφίσματος της 25ης Μαρτίου 1921, κατά το οποίο σε κάθε χωριό, μετά τη θεία λειτουργία, η χωρητική αρχή, ο ιερέας και η Εκκλησιαστική Επιτροπή υπέγραφαν σχετικό ψήφισμα. Το ψήφισμα για το Νέο Χωριό Κυθρέας υπέγραψαν οι Τσοουλής Ζωρζή, μου-

1955 Κατά τη διάρκεια του αγώνα της ΕΟΚΑ 1955-1959 ο κοινοτάρχης Σοφοκλής Ζερβός και οι αζάδες ανέστειλαν την εκτέλεση των καθηκόντων τους, πρακτική την οποία ακολούθησαν και άλλοι κοινοτάρχες της Κύπρου, στο πλαίσιο του πολύμορφου αγώνα κατά των Άγγλων που περιλάμβανε την παθητική αντίσταση και το μπούκοτάς των βρετανικών προϊόντων. Απόδειξη του γεγονότος ότι ο Σοφοκλής Ζερβός παραιτήθηκε από τα καθήκοντά του κατά την διάρκεια του αγώνα της ΕΟΚΑ, είναι και το δημοσίευμα της εφημερίδας *Ελευθερία*, ημερ. 5/4/1958, με τίτλο: «Πρώην μουχτάρης καταγγέλλει ότι υπέστη κακομεταχείριση υπό των δυναμικών ασφαλείας».

χτάρης, Τσοουλής Νικόλα, Χαμπής Καρτακούλη και Χριστοφής Χατζηνικόλα, αζάδες. Ο ιερέας Παπαϊωάννης Ζωρζή και τα μέλη της Εκκλησιαστικής Επιτροπής Κωστής Χατζηχαράλαμπος, Τσοουλής Ζωρζής, Χριστόδουλος Γ. Τσιάρτας και Χριστοφής Χατζηνικόλας.

1936 Ο Τουρκοκύπριος συγχωριανός μας Ασάφ Ουσεϊν Όμπασι,

που κατοικούσε στο «Τσιουφλικού» (Νεϊζάμτσιφλίκι), με επιστολή του ημερ. 28/3/1936, διαμαρτύρεται γιατί τοποθετήθηκε βρύση στον πλάτανο του «πετονατζιού», όπου κατοικούν μόνο 4-5 άτομα, ενώ πιο κάτω υπάρχουν 4-5 στίπια με 19 κατοίκους (Βλ. έγγραφο του Τμήματος Αναπτύξεως Υδάτων, ΤΑΥ/1045B, red 145, 28/3/1936).

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΧΡΙΣΤΟΣ ΛΑΜΠΡΙΑΣ